

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jan Tomeš

Zahájení trestního stíhání a úkony prováděné před zahájením trestního stíhání

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 1. května 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Lomnici nad Popelkou dne 1. května 2016

.....

Jan Tomeš

Na tomto místě bych rád vyjádřil své poděkování vedoucímu své diplomové práce prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za podnětné připomínky k vypracování diplomové práce, jakož i za čas, který si pro tento účel našel. Dále bych chtěl poděkovat příslušníkům Policie České republiky Územního odboru Semily za poskytnutí materiálů, jež posloužily jako podklady při zpracování práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Vývoj institutu zahájení trestního stíhání v letech 1962 až 2016.....	4
1.1. Právní úprava zahájení trestního stíhání v původním znění trestního řádu č. 141/1961 Sb.	4
1.2. Novela č. 57/1965 Sb. a vývoj právní úpravy po ní.....	6
1.3. Koncepční změny provedené novelami č. 178/1990 Sb. a č. 292/1993 Sb. a vývoj po nich.....	7
1.4. „Velká novela“ trestního řádu č. 256/2001 Sb. a následný vývoj.....	9
2. Neodkladné a neopakovatelné úkony a jejich vztah k zahájení trestního stíhání	12
2.1. Charakteristika a funkce institutu	12
2.2. Procesní úkony prováděné jako neodkladné a neopakovatelné	13
2.3. Výslech svědka a rekognice jako neodkladný a neopakovatelný úkon	15
2.4. Provádění úkonů dle § 158a trestního řádu.....	17
2.4.1. Zavedení institutu soudce činného v přípravném řešení jako způsob posílení procesních garancí při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů.....	21
2.5. Vztah neodkladných a neopakovatelných úkonů k zahájení trestního stíhání....	23
3. Zahájení trestního stíhání jako institut trestního řízení.....	27
3.1. Pojem institutu zahájení trestního stíhání	27
3.2. Funkce institutu zahájení trestního stíhání v rámci trestního řízení.....	28
3.2.1. Zahájení trestního stíhání z hlediska vymezení předmětu trestního stíhání.....	28
3.2.2. Zahájení trestního stíhání ve smyslu sdělení obvinění.....	29
3.2.3. Zahájení trestního stíhání jako předpoklad pro provádění některých procesních úkonů.....	30
3.2.4. Účinky zahájení trestního stíhání z hlediska trestných činů pokračujících, trvajících a hromadných.....	31
3.2.5. Zahájení trestního stíhání jako okolnost přerušující běh promlčecí doby	31
3.3. Srovnání pojmu zahájení trestního stíhání s pojmem „trestní obvinění“ užívaným Evropským soudem pro lidská práva	33
4. Překážky zahájení trestního stíhání	36
4.1. Okolnosti, za nichž trestní stíhání nesmí být vedeno.....	36
4.2. Případy, kdy trestní stíhání nemusí být zahájeno.....	39
4.3. Institut souhlasu se zahájením trestního stíhání.....	40
4.3.1. Institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného <i>de lege ferenda</i>	42
5. Usnesení o zahájení trestního stíhání	46
5.1. Zakotvení institutu usnesení o zahájení trestního stíhání v systematice trestního procesu	46

5.2.	K možnosti zahájit přípravné řízení vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání.....	47
5.3.	Orgány přípravného řízení zahajující trestní stíhání formou usnesení o zahájení trestního stíhání.....	49
5.4.	Obsahové náležitosti usnesení o zahájení trestního stíhání	51
5.4.1.	Úvodní část usnesení o zahájení trestního stíhání.....	51
5.4.2.	K náležitostem vymezení totožnosti stíhané osoby a totožnosti skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání.....	51
5.4.3.	Charakter právního posouzení skutku ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání.....	55
5.4.4.	Účelově mírnější právní posouzení skutku	56
5.4.5.	Odůvodnění jako obligatorní náležitost usnesení o zahájení trestního stíhání ...	57
5.4.6.	Poučení jako obligatorní náležitost usnesení o zahájení trestního stíhání	58
5.5.	Doručování usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému a dalším subjektům	59
5.5.1.	Příkaz k zadržení jako specifický prostředek k doručení usnesení o zahájení trestního stíhání.....	61
5.6.	K okamžiku účinků usnesení o zahájení trestního stíhání	62
5.6.1.	Účinky usnesení o zahájení trestního stíhání ve vztahu k trestnímu řízení	62
5.6.2.	Účinky usnesení o zahájení trestního stíhání ve vztahu k obviněnému.....	62
6.	Přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání	67
6.1.	Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání	68
6.1.1.	Orgány rozhodující ve věci stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání	68
6.1.2.	Řízení o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání	70
6.1.3.	Důsledky rozhodnutí o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání	71
6.1.4.	Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání v procesu rekodifikace	73
6.2.	Soudní přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání.....	75
6.2.1.	Přezkum v rámci řízení o stížnosti porušení zákona.....	75
6.2.2.	Přezkum v rámci řízení o ústavní stížnosti	78
7.	Specifické způsoby zahájení trestního stíhání.....	80
7.1.	Zahájení trestního stíhání po provedení zkráceného přípravného řízení	80
7.2.	Zahájení trestního stíhání v řízení proti uprchlému	82
7.3.	Zahájení trestního stíhání v řízení proti mladistvým	83
7.4.	Zahájení trestního stíhání proti právnické osobě	84
Závěr	87	
Seznam použitých zkratk	89	
Seznam použitých pramenů	90	
Resumé	102	

Summary.....	103
Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce	105
Seznam příloh.....	I
Příloha č. I	II
Příloha č. II	III
Příloha č. III	V

Úvod

Trestní řízení, jakožto právem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, představuje zákonný nástroj, jehož prostřednictvím je realizována hmotně právní ochrana základních hodnot lidské společnosti. Aby tento účel mohlo trestní řízení uspokojivě plnit, je třeba pro jeho vedení nastavit taková kritéria, která, co možná nejlépe, uvedou do souladu dva na první pohled protichůdné zájmy. Prvním zájmem je přirozený celospolečenský požadavek na odhalování trestné činnosti a jejich pachatelů. Ve spojení s tímto požadavkem jde ruku v ruce též trend spočívající v zakotvování prvků tzv. restorativní justice, jehož cílem je obnovovat trestnou činností narušené právní vztahy a posílit práva osob trestnou činností dotčených. Zájmem druhým je požadavek na zajištění základních procesních garancí osob, proti kterým je trestní řízení vedeno. Ani tento požadavek nelze bagatelizovat. Naopak, oba uvedené zájmy by za zcela ideálních podmínek měly být ve vzájemné rovnováze, kdy jeden vyvažuje druhý a ve svém výsledku naplňují normami ústavního pořádku a mezinárodními smlouvami garantované kautely demokratického právního státu. Je přirozené, že ideální stav není v reálných podmínkách lidského společenství dosažitelný a mj. i na analýze vývoje právní úpravy institutu zahájení trestního stíhání lze poukazovat na určité trendy a převládající důraz zákonodárce, buď na maximální usnadnění postupu orgánů činných v trestním řízení, nebo naopak, na posilování procesních garancí osoby, proti níž je trestní řízení vedeno. Četné novelizace, ale i měnící se společenské podmínky, dávají řadě tradičních institutů trestního řízení nový obsah a podmínky, za nichž je příslušné ustanovení realizováno. Samotný text zákona ovšem tento proces nemusí reflektovat, když tento úkol spočívá především na nauce a judikatuře. V úvahu je v tomto směru třeba brát i mezinárodní závazky České republiky plynoucí jí zejména z členství v Radě Evropy.

Z uvedeného pohledu představuje institut zahájení trestního stíhání, jenž jsem si zvolil jako předmět své diplomové práce, jeden z klíčových bodů na pomyslné časové ose trestního řízení. K volbě této procesněprávní problematiky mne vedl fakt, že se navzdory letité tradici jeho zakotvení v českém trestním procesu jedná o institut stále živý, který je průběžně dotvářený a doplňovaný judikaturou, interními „resortními“ předpisy aplikovanými na úrovni policejních orgánů i výkladovými stanovisky vydávanými Nejvyššími státními zástupci v rámci sjednocování aplikační praxe na

úrovni státního zastupitelství. Oblast přípravného řízení, jejíž je institut zahájení trestního stíhání součástí, se tradičně těší zájmu české trestně procesní nauky, jenž zesiluje zejména s přihlédnutím k zamýšlené komplexní rekodifikaci trestního řízení. Samotná úprava přípravného řízení trestního představuje širokou množinu procesních úkonů, kterou přirozeně nelze zcela zanalyzovat a zhodnotit v omezeném rozsahu diplomové práce. Proto jsem se rozhodl předmět své práce nazvané „*Zahájení trestního stíhání a úkony prováděné před zahájením trestního stíhání*“ úžeji zaměřit na analýzu institutu zahájení trestního stíhání a specifické skupiny procesních úkonů, slovy zákona označovanou jako *neodkladné a neopakovatelné*, jejichž vazba na institut zahájení trestního stíhání představuje stále aktuální problematiku, vyvěrající právě z permanentně probíhající snahy zákonodárce dosáhnout vzájemné rovnováhy mezi právem osoby trestně stíhané na obhajobu a zájmem společnosti trestat pachatele trestných činů. Institut zahájení trestního stíhání a skupinu neodkladných a neopakovatelných úkonů v rámci své diplomové práce podrobím analýze ze dvou základních hledisek a to - jako úkonů, jimiž je realizováno právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 EÚLP a zároveň úkonů, jejichž provedení v požadované zákonné formě je esenciální podmínkou pro zachování zákonnosti trestního řízení, jako nástroje pro boj s trestnou činností. Tyto dva obecně vyjádřené cíle budu následně konkretizovat v rámci jednotlivých kapitol své práce.

Analytický charakter se odrazí i v systematice celé práce, jako postupu od otázek obecných k otázkám konkrétním s tím, že bude současně kopírovat obvyklou časovou souslednost tohoto úseku trestního řízení. Úvodní kapitola představí vývoj institutu zahájení trestního stíhání a s ním souvisejících úkonů přípravného řízení tak, aby bylo možné sledovat vývoj, formy a význam institutu v rámci trestního řízení. Daná kapitola též poslouží jako obecné východisko do zpracovávané problematiky. V následující kapitole zpracuji institut neodkladných a neopakovatelných úkonů, které samy o sobě představují specifikum trestního procesu, neboť jsou legální výjimkou z obecných zásad trestního řízení. Předmětnou kapitolu zpracuji z širšího pohledu zejména s přihlédnutím k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a některým podnětům *de lege ferenda* plynoucím z komparace se zahraničními právními úpravami. Pozornost věnuji i jejich poměru k institutu zahájení trestního stíhání.

Navazujících pět kapitol bude věnováno institutu zahájení trestního stíhání, jeho projevům a formám. Přes otázky obecné, týkající se významu institutu zahájení trestního

stíhání a překážek zahájení trestního stíhání, postoupím k institutu usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho přezkumu. Kapitola sedmá rozvede specifika, jimiž se institut zahájení trestního stíhání projevuje v řízení proti určitým skupinám pachatelů a autonomně představí úpravu zahajování trestního stíhání v řízení navazující na zkrácené přípravné řízení. V rámci zpracování těchto kapitol chci důraz klást na tři základní otázky, kde je mým cílem postihnout, jak jsou analyzované instituty upraveny v trestním řádu resp. doprovodných zákonech a resortních předpisech, dále, jak ke sporným otázkám aplikace těchto institutů přistupuje judikatura a nauka. V rovině poslední vyjádřím své závěry a stanoviska.

1. Vývoj institutu zahájení trestního stíhání v letech 1962 až 2016

1.1. Právní úprava zahájení trestního stíhání v původním znění trestního řádu č. 141/1961 Sb.

Dosud platný a účinný trestní řád č. 141/1961 Sb. byl přijat v rámci celkové revize právního systému s ohledem na přijetí nové Ústavy č. 100/1960 Sb. Jeho přijetí doprovázela série dalších předpisů, jež měly zajistit udržování veřejného pořádku. Jednalo se o zákon č. 38/1961 Sb., *o místních lidových soudech* a zákon č. 60/1961 Sb., *o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku*. Původní idea řešení tzv. bagatelní kriminality mimo okruh trestní justice na úrovni soustavy místních lidových soudů dle § 163 odst. 1 písm. a) TrŘ nedošla reálného naplnění a vytvořila prostor pro dodnes aktuální problematiku procesního postupu ve věcech tzv. bagatelní kriminality, když dodatečně zařazované zjednodušené formy přípravného řízení zpravidla znamenaly průlom do zásad, na nichž byla koncepce trestního řádu budována. Původní úprava fakticky založená na konceptu tzv. silné formy¹ přípravného řízení, v zásadě kopírovala úpravu trestního řádu č. 64/1956 Sb, co do obsahu, forem jednotlivých procesních úkonů i organizace.²

Nauka již za účinnosti předchozí právní úpravy poukazovala na chybějící úpravu postupu a procesních záruk ve stadiu před zahájením trestního stíhání, což ve svém důsledku vedlo k pochybné legalizaci předprocesních úkonů.³ Tento problém zůstal v prvních letech účinnosti nového trestně-procesního kodexu nadále neřešen.

Samotný pojem trestní stíhání definovalo ustanovení § 12 odst. 9 TrŘ jako úsek trestního řízení od zahájení vyšetřování až do právní moci rozsudku nebo usnesení o zastavení trestního stíhání.

Původní systematika trestního řádu zakotvila jedinou formu přípravného řízení, vyšetřování, které tak z hlediska obsahu splývalo s pojmem přípravného řízení. Vyšetřování zahajoval dle § 164 TrŘ vyšetřovací orgán, zpravidla vyšetřovatel, usnesením o zahájení vyšetřování, které muselo být do 48 hodin doručeno dozorujícímu

---

¹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu)*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, s. 69

² tamtéž str. 55

³ SOLNAR, Vladimír. *Nová kodifikace trestního práva a úkoly vědy. Stát a právo*. 1957, č. III., s. 114

prokurátorovi. Tímto úkonem začínalo trestní stíhání tzv. ve věci, tj. procesní postup, kdy byly ve věcech konkrétního skutku činěny úkony trestního řízení, aniž by byla konkrétní osoba ze spáchání trestného činu obviněna, pokud nebylo vedení konkrétních vyšetřovacích úkonů výslovně umožněno jen proti osobě již obviněné jako např. uvalení vazby dle § 67 TrŘ. Postup představoval snadno zneužitelný nástroj k obcházení práv obhajoby, neboť umožňoval vést rozsáhlé dokazování, aniž by se k jeho průběhu mohla obhajoba jakkoliv vyjádřit. Obdobné praxi ještě více nahrával fakt, že délka stíhání tzv. ve věci nebyla omezena konkrétní lhůtou. Uvedený postup posvětila i publikovaná judikatura, když zaštitila možnost provádět výslechy svědků podle hlavy páté trestního řádu před vznesením obvinění.⁴

Pokud byl v rámci postupu tzv. ve věci dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba, popřípadě pokud byl takový závěr zřejmý i bez stíhání tzv. ve věci, vydal dle § 165 odst. 1 TrŘ vyšetřovací orgán usnesení o vznesení obvinění. Pokud nebylo v konkrétním řízení zahájeno vyšetřování, mohl vyšetřovatel zahájit trestní stíhání a vznést obvinění najednou jedním usnesením.⁵ Tím bylo konkrétní osobě dáno na vědomí, že je stíhána jako obviněný, a to v třídní lhůtě od vyhotovení, nejpozději však před zahájením prvního výslechu. Dále bylo opět v 48 hodinové lhůtě třeba zaslat opis usnesení dozorujícímu prokurátorovi. Usnesení o vznesení obvinění vůči mladistvému či osobě uprchlé bylo možné vydat jen po předchozím souhlasu prokurátora. Právní moci nabývalo usnesení o vznesení obvinění oznámením obviněnému⁶ a tímto okamžikem také nabývala osoba podezřelá dle §32 TrŘ statusu obviněného. Proti usnesení o vznesení obvinění mohl obviněný ve třídní lhůtě od oznámení podat stížnost bez odkladného účinku dle §171 odst. 1 TrŘ ve spojení s § 141 odst. 1 a 3 TrŘ.

Obligatořními obsahovými náležitostmi usnesení o vznesení obvinění bylo vymezení vyšetřovaného skutku na základě uvedení místa a času jeho spáchání, případně i dalších skutečností odůvodňujících stíhání tak, aby takto uvedený skutek nemohl být zaměněn s jiným. Následná obžaloba, pokud trestní stíhání nebylo zastaveno, pak dle § 172 odst. 2 TrŘ musela zachovat totožnost skutku, pro který bylo obvinění sděleno. Vedle skutkových náležitostí vyžadoval § 162 odst. 2 TrŘ i uvedení právní kvalifikace skutku a důvody stíhání konkrétní osoby.

---

⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě ze dne 7. 4. 1966, sp. zn. 7 To 128/66, [R 40/1967 tr.]

⁵ VANTUCH, Pavel. K důsledkům zrušení trestního stíhání ve věci. *Bulletin advokacie*. 1995, č. 9, s. 31

⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 6. 1978, sp. zn. 3 Tz 7/78, [R 15/1979 tr.]

1.2. Novela č. 57/1965 Sb. a vývoj právní úpravy po ní

Novela trestního řádu, č. 57/1965 Sb. znamenala první zásah do koncepční úpravy přípravného řízení. V § 12 odst. 10 TrŘ byl počátek trestního stíhání tzv. ve věci nově označen jako zahájení trestního stíhání. Stejně tak bylo označeno i příslušné usnesení upravené nyní v § 160 odst. 1 TrŘ. Trestní stíhání mohl vyšetřující orgán zahájit v případě nebezpečí z prodlení též provedením úkonů dle hlavy čtvrté a páté trestního řádu a až poté bezodkladně vyhotovit usnesení o zahájení trestního stíhání. Jinak zůstala forma i průběh zahájení trestního stíhání nezměněna. Novela pouze přesunula povinnost vyšetřujícího orgánu vznést samostatně obvinění pro dodatečně zjištěný skutek již stíhaného obviněného do § 163 odst. 4 TrŘ a zakotvila povinnost poučit dle § 163 odst. 5 TrŘ obviněného o změně právní kvalifikace. Za velmi pokrokové lze označit navázání institutu vznesení obvinění na účast obhájce při následných vyšetřovacích úkonech dle § 165 odst. 1 TrŘ, kterýmžto oprávněním v původním znění trestního řádu disponoval obhájce pouze v řízení proti mladistvému či osobě stížené tělesnými nebo duševními vadami.

Moderní a pozitivní krok znamenalo i zakotvení úpravy řízení před zahájením trestního stíhání. Trestní řád proto nově v § 158 odst. 4 výslovně upravil právo odepřít výpověď pro osobu, která by obsahem podaného vysvětlení mohla sobě nebo osobám blízkým přivodit nebezpečí trestního stíhání. Ustanovení předcházelo situacím, kdy byli *očividní budoucí obvinění*⁷ vyslýcháni jako svědci, čímž byly osoby podezřelé v zásadě donucovány k výpovědi a vina osoby podezřelé prokázána dříve než vůči ní bylo obvinění vzneseno.⁸ Garanční funkci plnilo i ustanovení § 158 odst. 3 TrŘ, zakazující provádět před zahájením trestního stíhání zajišťovací úkony dle hlavy čtvrté a úkony dokazování dle hlavy páté, s výhradou ohledání dle § 113 TrŘ a prohlídky těla dle § 114 TrŘ, aby bylo zabráněno dodatečné legalizaci předprocesních úkonů, jakožto úkonů procesně relevantních.⁹ V rámci postupu před zahájením trestního stíhání byla zařazena stručná úprava přijímání oznámení o trestných činech dle § 158 odst. 1 TrŘ.

Jako forma zjednodušeného přípravného řízení bylo zavedeno vyhledávání dle § 168 a násl. TrŘ vedené o taxativně vypočtených trestných činech dle § 168 odst. 1 TrŘ. Usnesení o zahájení trestního stíhání ani usnesení o vznesení obvinění se dle § 169

⁷ ŠTĚPÁN, Jan. Lze výslech podezřelého nahradit formou výslechu svědka? *Právní obzor*. 1967, č. 4, s. 358

⁸ tamtéž str. 360

⁹ RŮŽEK, Antonín. Novela k trestnímu řádu. *Právník*. 1965, č. 9, s. 808

písm. a) TrŘ ve vyhledávání nevydávalo, ale obvinění se toliko sdělovalo, zpravidla ústně, nejpozději na počátku prvního výslechu obviněného. Přesto mělo povahu rozhodnutí, které se zapisovalo do protokolu, připuštěno bylo i písemné vyhotovení. Tehdejší judikatura posuzovala vznesení obvinění a sdělení obvinění jako obsahově totožné instituty, s výhradou odepření práva podat stížnost proti sdělení obvinění.¹⁰ Cílem nové formy zjednodušeného přípravného řízení bylo pružněji řešit případy tzv. bagatelní kriminality mimo režim formalizovaného vyšetřování a odbřemenit útvary Vyšetřovatelské služby,¹¹ čehož bylo dosaženo na úkor práv obhajoby, zejména oprávnění plynoucích z účasti obhájce na úkonech vyhledávání, která byla dle § 169 písm. c) TrŘ ve vyhledávání vyloučena.

Jako další forma předsoudního stadia řízení bylo novelou č. 149/1969 Sb. v souvislosti s přijetím zákona č. 150/1969 Sb., *o přečinech*, zvláštní kategorii soudně trestných deliktů, zavedeno ještě objasňování přečinů. V této specifické formě předsoudního řízení se trestní stíhání v předsoudním stadiu řízení nezahajovalo a osoba podezřelá, vůči níž bylo objasňování dle § 179a a násl. TrŘ vedeno, nabývala statusu obviněného doručením prokurátorova návrhu na potrestání soudu. Tím byla s odkazem na § 179 odst. 2 písm. c) TrŘ až do zahájení soudního řízení ve věci přečinu zcela vyloučena možnost její obhajoby obhájcem a dalších práv plynoucích ze statusu obviněného.¹² Novelou č. 149/1969 Sb. byl též v §12 odst. 9 TrŘ vymezen pojem přípravného řízení, jehož počátkem bylo zahájení trestního stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 TrŘ, počátkem trestního stíhání tedy bylo zahájení trestního stíhání tzv. ve věci.

1.3. Koncepční změny provedené novelami č. 178/1990 Sb. a č. 292/1993 Sb. a vývoj po nich

Novela č. 178/1990 Sb. představovala bezprostřední reakci zákonodárce na změnu společenských poměrů. Procedury zahájení trestního stíhání se, s výjimkou zavedení institutu souhlasu s trestním stíháním a zrušením institutu objasňování přečinů, výrazněji nedotkla.

---

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne z 21. 6. 1973, sp. zn. 7 Tz 22/7 3, [R 13/1974 tr.]

¹¹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 51

¹² VANTUCH, Pavel. K návrhu ministerstva spravedlnosti na vytvoření jednotného modelu vyšetřování v ČR. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 10, s. 20

Novela č. 292/1993 Sb. původně zamýšlená jako provizorní opatření k posílení záruk spravedlivého procesu a zákonnosti tak, aby trestní řád mohl sloužit do očekávané rekodifikace trestního procesu¹³, znamenala významný koncepční zásah do procedury zahájení trestního stíhání. Navzdory proklamované přechodnosti nakonec určila charakter celého přípravného řízení na dalších osm let.

Veskrze pozitivní důsledek novely č. 292/1993 znamenalo zrušení institutu vyhledávání, které představovalo postup prakticky vylučující právo na obhajobu v přípravném řízení a zároveň častý pramen kompetenčních sporů mezi vyšetřovateli a orgány konajícími vyhledávání.¹⁴ Trestní řád se tímto krokem vrátil k původnímu konceptu jediné formy přípravného řízení.

Úsek trestního stíhání byl redukován o tzv. stíhání ve věci, jakožto institut: „*faktického vyloučení naprosté většiny práv obviněného a jeho obhájce v přípravném řízení.*“¹⁵ Zahájení trestního stíhání bylo „odsunuto“ až k okamžiku sdělení obvinění, kterýžto pojem nahradil původní vznesení obvinění, i když obsahově šlo a totožné instituty se stejným účelem. Z hlediska systematiky okamžik sdělení obvinění zpravidla splýval se zahájením přípravného řízení, s výjimkou případů, kdy bylo přípravné řízení dle § 12 odst. 10 TrŘ zahájeno již k okamžiku provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. Se zrušením institutu zahájení trestního stíhání tzv. ve věci došlo k výraznému posílení procesních garancí obviněného v přípravném řízení, neboť eliminovalo účelová a široce vedená stíhání tzv. ve věci spojená s rozsáhlým dokazováním bez participace obhajoby. Překvapí však, že se ještě v roce 2007 při průzkumu prováděném Institutem pro kriminologii a sociální prevenci respondenti z řad soudců a státních zástupců vyjadřovali ke zrušení institutu stíhání tzv. ve věci veskrze negativně.¹⁶ Úsek trestního stíhání nově začínal sdělením obvinění dle § 160 odst. 1 TrŘ uskutečňovaného ve formě pouhého opatření. V takto odformalizovaném zahájení trestního stíhání lze spatřovat výraznou inspiraci anglo-americkým *adversárním*¹⁷ systémem založeným na neformálním úkonu spojeným se sdělením tzv. Mirandových

---

¹³ viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb.[cit. 29. 1. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=oz5f6mjzhezv6mrzgjpwi6q>.

¹⁴ HRUBAN, Ladislav. K některým otázkám přípravného řízení z pohledu novely českého trestního řádu. *Právní obzor*. 1995, č. 1, s. 46

¹⁵ viz. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb.[cit. 29. 1. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=oz5f6mjzhezv6mrzgjpwi6q>.

¹⁶ ZEMAN, Petr. Dokazování v českém trestním řízení po roce 1990 očima soudců a státních zástupců. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 6, s. 181

¹⁷ HRUBAN, Ladislav. K některým otázkám přípravného řízení z pohledu novely českého trestního řádu. *Právní obzor*. 1995, č. 1, s. 45

práv. Zamýšlený záměr praxe nikdy nepřijala. Naopak, postupně byla ústně sdělovaná sdělení obvinění vytlačována opatřeními písemnými. Posun od neformálního sdělení k písemnému opatření byl dodatečně posvěcen formou závazného stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 4/1995.¹⁸ V roce 1995 byl novelou č. 152/1995 Sb. zaveden institut dočasného odložení trestního stíhání, jako nástroj boje proti organizovanému zločinu.

Se změnou formy vznesení obvinění bylo spojeno i odebrání práva obviněného podat stížnost vůči takovému úkonu, což se projevilo snahou obhajoby nahrazovat stížnost podněty k přezkumu dle Zákona o státním zastupitelství č. 283/1993 Sb. či obecnými stížnostmi na postup vyšetřovatele dle § 167 TrŘ v tehdejší znění.¹⁹ Absence řádného opravného prostředku našla svůj odraz i v odborné literatuře, kde de *lege ferenda* zaznívaly hlasy vyzývající k opětovnému zavedení stížnosti jako řádného opravného prostředku proti sdělení obvinění, kterému měla být z tohoto důvodu navrácena forma usnesení.²⁰ Jako vyvrcholení neuspokojivého stavu lze pokládat náleží Ústavního soudu U 45/20 SbNU, kde odepřel rozhodovat ve věcech ústavních stížností namířených proti sdělením obvinění, s výhradou: „*sdělení obvinění spojených se skutečným zásahem do základních práv a svobod, které by nebylo možné odčinit jinak (např. vzetí do vazby, zadržení, zadržení a otevření zásilek apod.), pokud by ústavní stížnost po vyčerpání dostupných procesních prostředků ze strany stěžovatele mohla přicházet v úvahu*“.²¹

1.4. „Velká novela“ trestního řádu č. 256/2001 Sb. a následný vývoj

Novela trestního řádu publikovaná pod č. 265/2001 Sb. v nauce též označovaná jako „velká novela“, představuje pomyslné vyvrcholení snah spočívajících v odklonu od původní koncepce tzv. silného přípravného řízení a s tím souvisejícího posilování stadia řízení před soudem. Dalším motivem novely byla snaha o celkové zjednodušení a zrychlení trestního procesu.²² Co do dopadů na celkovou koncepci trestního řádu a

---

¹⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu)*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, s. 100

¹⁹ NETT, Alexander. *K možnostem přezkumu zahájení trestního stíhání*. In: *Rekodifikace českého trestního práva procesního: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 21. listopadu 2000 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 117 - 118

²⁰ tamtéž s. 120

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. I. ÚS 651/2000, [U 45/20 SbNU]

²² Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. [cit. 29. 1. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpwi6q>.

rozsahu, který se zdaleka neomezil jen na přípravné řízení, se *de facto* jednalo o změny na úrovni rekodifikace²³ trestního procesu a od přijetí „velké novely“ lze hovořit o trendu jakési paralelní rekodifikace trestního procesu v České republice. Ta se v jedné linii projevuje opakovaným zpracováváním koncepčních dokumentů, jakožto podkladů k vytvoření nové trestně-procesní kodifikace a v linii druhé má svůj odraz v přijímání dílčích novel stávající úpravy v zájmu zajišťování mezinárodních závazků České republiky i ad hoc zakotvováním dalších právních institutů, jež ve svém důsledku narušují již tak rozkolísanou systematiku platného a účinného trestního řádu. Pro ilustraci uvádím, že po „velké novele“ následovalo 63 z celkově dosud přijatých 96 novel trestního řádu.

Z hlediska zahájení trestního stíhání se dopad „velké novely“ projevil ve třech rovinách:

V systematické přípravě řízení odbourala koncepci sdělení obvinění, jako zásadně prvního úkonu v přípravném řízení. Trestní řízení se dle současné právní úpravy zpravidla počíná sepsáním úředního záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 TrŘ, který účinky zahájení trestního stíhání nemá a neslouží ani k vymezení skutku a jeho právnímu posouzení. Sepsáním úředního záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, případně provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů počíná první stadium přípravného řízení trestního, v ustanovení § 12 odst. 10 TrŘ označovaného jako stadium *objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin*, v nauce i v praxi nazývané zkráceně jako prověřování. Ve výjimečných případech lze i nadále připustit vydání usnesení o zahájení trestního stíhání jako první úkon v trestním řízení. V rámci postupu před zahájením trestního stíhání byl v § 158a TrŘ nově upraven režim provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů spočívajících ve výslechu svědka či rekognici za účasti soudce. Zahájení trestního stíhání iniciuje druhé stadium přípravného řízení, vyšetřování, či zvláštní formu vyšetřování v nauce označovanou jako rozšířené vyšetřování,²⁴ vedené o trestných činech projednávaných v první instanci krajským soudem.

Z hlediska formy úkonu byla zahájení trestního stíhání navrácena forma usnesení, čemuž odpovídá i změna terminologická, když § 160 odst. 1 TrŘ již nadále nepoužívá pojem sdělení obvinění, ale usnesení o zahájení trestního stíhání. Na druhou stranu

---

²³ JELÍNEK, Jiří. Reforma trestního procesu: několik poznámek k předložené novele trestního řádu. *Trestní právo*. 2000, č. 4, s. 2

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 497

pojem sdělení obvinění trestní řád i nadále užívá tam, kde je třeba vyjádřit především informační funkci institutu zahájení trestního stíhání ve vztahu k obviněnému.²⁵ Významným doplňkem se stalo i znovuzavedení stížnosti dle § 160 odst. 7 TrŘ, řádného opravného prostředku proti usnesení o zahájení trestního stíhání, které zákonodárce interpretoval jako projev posílení dozoru státního zástupce nad přípravným řízením, nicméně nelze pominout ani vliv výše zmiňované judikatury Ústavního soudu a námitek ze strany zástupců odborné veřejnosti. Výrazně byla dotčena organizace procedury zahajování trestního stíhání, když obecná pravomoc vydávat usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 161 odst. 2 TrŘ přešla ze zrušené Vyšetřovatelské služby na územní orgány Policie České republiky. Tento krok měl být projevem záměru omezit duplicitu úkonů prováděných nejprve před zahájením trestního stíhání orgány Policie České republiky a následně po zahájení trestního stíhání vyšetřovateli.²⁶

Z hlediska koncepce přípravného řízení pak „velká novela“ v souladu se záměrem upravit trestní řízení s ohledem na *typovou závažnost projednávaných trestných činů*,²⁷ zařadila do trestního řízení zjednodušenou formu přípravného řízení, zkrácené přípravné řízení dle § 179a a násl. TrŘ.

V období následujícím po přijetí „velké novely“ již koncepce zahájení trestního stíhání výrazněji dotčena nebyla a další dílčí novely byly reakcemi na přijetí jiných zákonů. Z nich je třeba zmínit zejména novelu č. 341/2011 Sb., jež redukovala okruh osob obligatorně vyšetřovaných státním zástupcem a v § 161 odst. 3 TrŘ přiznala Generální inspekci bezpečnostních sborů postavení orgánu oprávněného vést vyšetřování, a tudíž i zahajovat trestní stíhání o trestných činech příslušníků taxativně vypočtených ozbrojených bezpečnostních sborů. Dále v § 160 odst. 2 TrŘ zakotvila povinnost orgánů Generální inspekce bezpečnostních sborů informovat o zahájení trestního stíhání příslušníka bezpečnostních sborů ředitele příslušného bezpečnostního sboru. Zatím poslední novelu týkající se institutu zahájení trestního stíhání přinesl zákon č. 45/2013 Sb., který v souladu s širším trendem posilování prvků tzv. restorativní justice v § 160 odst. 2 TrŘ přiznal poškozenému oprávnění požadovat zaslání opisu usnesení o zahájení trestního stíhání.

---

²⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 33

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. [cit. 29. 1. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpwi6q>.

²⁷ tamtéž

2. Neodkladné a neopakovatelné úkony a jejich vztah k zahájení trestního stíhání

2.1. Charakteristika a funkce institutu

Neodkladné a neopakovatelné úkony představují specifickou skupinu úkonů přípravného řízení. Specifickou co do okolností, za nichž jsou prováděny, neboť reagují na fakticky nastalý stav, který je třeba zachytit z důvodu pomíjivosti určitých skutečností a uchovávat je pro účely následného postupu orgánů činných v trestním řízení, což lze považovat za jeden z projevů tzv. *fixační (zajišťovací) funkce přípravného řízení*.²⁸ Faktory, ovlivňující označení procesních úkonů za neodkladné či neopakovatelné, mohou mít původ jak ve stavech existujících objektivně např. rozkladu živých tkání, tak i v okolnostech váznoucích na konkrétních osobách např. ve svědkově nemoci.

Legální definici pojmu neodkladný, vázaného na okamžik zahájení trestního stíhání, podává trestní řád ve větě první § 160 odst. 4 TrŘ.

Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání.

Takto vymezená neodkladnost odráží další funkci institutu neodkladných resp. neodkladných a zároveň neopakovatelných úkonů. Tou je funkce iniciační. S ohledem na výše uvedené fakticky existující okolnosti lze dle § 12 odst. 10 TrŘ ve spojení s § 158 odst. 3 TrŘ provést neodkladné či neodkladné a neopakovatelné úkony jako první úkon přípravného řízení. Sepsání záznamu o zahájení úkonů v trestním řízení následuje až bezodkladně poté. Na rozdíl od záznamu o zahájení úkonů trestního řízení sepsaného jako první úkon v přípravném řízení takovýto záznam o zahájení úkonů trestního řízení nelze následně zrušit v rámci dozorových pravomocí státního zástupce dle § 174 odst. 2 písm e) TrŘ, neboť: „*tyto úkony tvoří součást prověřování, byl-li by záznam o zahájení úkonů trestního řízení státním zástupcem zrušen, byly by fakticky „zrušeny“ i tyto úkony, to však není pojmově možné.*“²⁹ Neshledá-li tedy příslušník policejního orgánu či státní

---

²⁸ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef, FRYŠTÁK, Marek a KALVODOVÁ, Věra. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 470

²⁹ Výkladové stanovisko nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 19. 8. 2003. Poř. č. 13/2003. s. 10. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova-stanoviska/348>.

zástupce důvody pro pokračování v trestním řízení, přichází v úvahu pouze odložení či odevzdání věci za podmínek stanovených § 159a TrŘ.

Pojem neopakovatelný, vázaný na okamžik hlavního líčení, pak vymezuje věta druhá ustanovení § 160 odst. 4 TrŘ. *Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést.*

Na rozdíl od úkonů neodkladných, úkony neopakovatelné by měly být prováděny zpravidla až po zahájení trestního stíhání tak, aby byla umožněna přítomnost obhájce, nesplňují – li zároveň znaky neodkladnosti.³⁰

Z výše uvedených definic je zřejmé, že okolnosti určující vlastnosti jednotlivých úkonů se mohou vyskytovat ve třech variantách. První jsou úkony pouze neodkladné, jejichž příkladem je např. ohledání místa dopravní nehody.³¹ Druhá varianta zahrnuje úkony pouze neopakovatelné, zpravidla rekognici tzv. *in natura*.³² Třetí představuje úkony naplňující znaky obého, tedy neodkladnosti i neopakovatelnosti, např. výslech umírajícího svědka, za situace, kdy ještě nebylo zahájeno trestní stíhání. S ohledem na zaměření své práce budu následně pojednávat zejména o úkonech první a třetí kategorie tj. úkonech neodkladných, úkonech neodkladných a zároveň neopakovatelných.

2.2. Procesní úkony prováděné jako neodkladné a neopakovatelné

Lze se setkat s pracemi, které stávajícímu vymezení pojmů neodkladný a neopakovatelný vytýkají vágnost, jež může komplikovat postup orgánů činných v trestním řízení. A z tohoto důvodu požadují alespoň demonstrativní výčet procesních úkonů, které by mohly být za neodkladné a neopakovatelné považovány.³³ V soudobé nauce však jednoznačně převládá trend preferující materiální pojetí neodkladných a neopakovatelných úkonů. Takové chápání lépe koresponduje s pojetím neodkladných a neopakovatelných úkonů jako výjimky ze zásady bezprostřednosti, následkem čehož je

---

³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 1 To 29/2002, [R 33/2003 tr.]

³¹ viz. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2001, sp. zn. 11 Tz 128/2001.

³² BRÁZDA, Jan. Je rekognice "in natura" opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie*. 2013. [cit. 13. 2. 2016].

Dostupné na WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/je-rekognice-in-natura-opakovatelny-nebo-neopakovatelnny-ukon>.

³³ POLCAR, Miroslav a NESVADBA, Vladimír. Neodkladné a neopakovatelné úkony. *Trestní právo*. 2003, č. 1, s. 10

třeba vykládat ji uvážlivě s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu a zároveň restriktivně³⁴ za účelem zachování zásad spravedlivého procesu.

Je nesporné, že materiální pojetí neodkladných a neopakovatelných úkonů znamená na straně jedné vyšší tlak na činnost orgánů činných v trestním řízení tak, aby nedocházelo k jejich nadužívání a úmyslnému vyprazdňování práv obhajoby před zahájením trestního stíhání. V tomto smyslu představuje zákonem stanovenou pojistku ustanovení věty třetí § 160 odst. 4 TrŘ, která výslovně zakotvuje povinnost označit neodkladné a neopakovatelné úkony v příslušném protokolu. Přičemž v dikci *označit* není možné spatřovat pouhý formální odkaz na zákonné ustanovení či jeho volnou parafrázi. Odůvodnění je třeba chápat jako vymezení materiálních znaků odvozených z konkrétního skutkového děje, jenž umožní i *ex post* přezkoumat materiální podmínky neodkladnosti a neopakovatelnosti ve stadiu řízení před soudem.³⁵ Takto striktně zakotvenou povinnost koriguje fakt dovozený v judikatuře, kdy sankcí za nedodržení této zákonné povinnosti je pouze relativní neúčinnost³⁶ provedených neodkladných a neopakovatelných úkonů, jíž lze dodatečně zhojit výsledkem příslušníka policejního orgánu či státního zástupce.

Na straně druhé, chápání neodkladných a neopakovatelných úkonů jako neuzavřené množiny představuje možnost, jak může nauka³⁷ i judikatura pružněji reagovat na okolnosti konkrétního případu i nové vědecko - technické možnosti odhalování trestné činnosti, což do značné míry koresponduje se způsobem vymezení důkazních prostředků v § 89 odst. 2 TrŘ, byť množinu neodkladných a neopakovatelných úkonů není možné redukovat pouze na úkony dokazování, když do množiny neodkladných a neopakovatelných úkonů lze zařadit i úkony zajišťovací jako např. zadržení osoby podezřelé dle § 76 TrŘ. V tomto směru naopak představuje materiální pojetí neodkladných a neopakovatelných úkonů podstatnou výhodu i pro postup orgánů činných v trestním řízení.

---

³⁴ např. FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 5, s. 110

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2007, č. j. IV. ÚS 1780/07, [N 147/50 SbNU]

³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2007, sp. zn. 2 To 94/2007 , [publikováno v *Trestněprávní revui* č. 6/2008 s. 189]

³⁷ obsáhlý výčet např. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. sv. II. § 157-314s. 7. dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 1978

2.3. Výslech svědka a rekognice jako neodkladný a neopakovatelný úkon

Výslech svědka a rekognice v režimu § 158a TrŘ představují jediné dva typizované úkony prováděné za splnění podmínek § 160 odst. 4 TrŘ jako neodkladné či neopakovatelné. Účelem výslovného vymezení je zajistit silnější procesní garance úkonům provedeným ještě před zahájením trestního stíhání s ohledem na jejich relativně širokou další procesní využitelnost dle § 211 odst. 2 písm. b) TrŘ, když tento umožňuje bez dalšího přečíst v hlavním líčení protokol o výslechu svědka či protokol o provedení rekognice v režimu § 158a TrŘ. V rovině důkazní představuje provádění procesních úkonů dle § 158a TrŘ legální výjimku ze zásad bezprostřednosti a kontradiktornosti, o níž B. Repík hovoří jako o: „*královské cestě hledání pravdy*.“³⁸ Z toho plyne i oslabená důkazní hodnota poznatků získaných v režimu § 158a TrŘ, kdy soud při rozhodování o vině může dle § 211 odst. 2 písm. b) TrŘ takto získané poznatky vzít v úvahu pouze na základě judikaturou dovozených striktně stanovených podmínek, jež musí být naplněny kumulativně:

„...pokud úsilí o opakování důkazu bylo marné či onen úkon nelze opakovat z povahy věci, je možné připustit odsouzení obžalovaného založené rozhodující či plnou měrou na důkazu (výpovědi svědka či jiných osob), jehož se obhajoba nemohla účastnit, a to pouze za splnění dalších přísných kumulativních podmínek (řízení jako celek lze považovat za spravedlivé a existují skutečnosti dostatečně vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu, včetně možnosti řádného a spravedlivého posouzení jeho věrohodnosti a spolehlivosti...).“³⁹

V případě výslechu svědka je třeba vzít v úvahu jeho opakované předvolání k hlavnímu líčení, pokud je tento s vynaložením přiměřeného úsilí orgánů činných v trestním řízení dostupný. Ve věcech rekognice sice opakované provedení v hlavním líčení není možné už z povahy úkonu samotného. Za žádoucí lze považovat minimálně přehrání audiovizuálního záznamu z provedené rekognice.

Důkaz získaný z úkonů v režimu § 158a TrŘ nemůže jako jediný relevantní (tzv. rozhodující) usvědčující důkaz obstát, kterýžto závěr byl s odkazem na ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP opakovaně potvrzen i národní judikaturou zejména na úrovni

³⁸ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 147

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 2852/2014.

Ústavního soudu⁴⁰. Pro doplnění dodávám, že výklad pojmu *rozhodující důkaz* podal Evropský soud pro lidská práva ve věci *Al-Khawaja a Tahery v. Spojené království*, kde jím rozumí: „*důkaz takového významu, který je sám způsobilý ovlivnit rozhodnutí ve věci.*“⁴¹ V opačném případě je odsuzující rozsudek nezákonný s odkazem na s čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP zakotvujícím právo obviněného vyslechnout či nechat vyslechnout svědka. Tento institut nebyl dosud do práva vnitrostátního uspokojivě promítnut, když stávající úprava procesních garancí ve věcech úkonů v režimu § 158a TrŘ není Evropským soudem pro lidská práva z hlediska práva na spravedlivý proces shledávána jako dostatečná, což ve svém důsledku představuje permanentní nebezpečí dalších úspěšných stížností k Evropskému soudu pro lidská práva jako např. v případě *Tseber v. Česká republika*.⁴² S přihlédnutím k bohaté a stále doplňované judikatuře v obdobných kauzách, jež jak vidno nezaručuje úplné vyloučení možných excesů rozhodovací praxe, bych v zájmu žádoucího usměrnění rozhodovací praxe považoval za nanejvýše vhodné, aby byly procesní garance plynoucí z čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP výslovně zakotveny v budoucí úpravě trestně procesního kodexu.

Výslech svědka jako neodkladný a neopakovatelný úkon je třeba odlišit od výslechu svědka režimu v § 158 odst. 9 TrŘ, který lze též provést ještě před zahájením trestního stíhání, ovšem s redukovanou procesní využitelností pro srovnání viz. § 158 odst. 9 TrŘ věta poslední. Za zcela pochopitelné považuji uvedení výslechu dítěte mladšího patnácti let, jakožto projev šetrnosti vůči osobě psychicky nezralé, čímž však na druhou stranu nelze *en bloc* odůvodnit případnou neopakovatelnost. Materiálně lze však další zde stanovené podmínky, typicky redukovanou paměťovou schopnost svědka, označit jako minimálně blížící se⁴³ definici neopakovatelnosti, a tudíž bych považoval za žádoucí, aby byl tento důvod z režimu § 158 odst. 9 TrŘ vyňat. Objektivní ohrožení poznatků, které lze získat od osoby s exaktně odůvodněnými poruchami paměti či od osoby vystavené nátlaku, není o nic menší, než v případě vážně nemocného svědka, jenž

---

⁴⁰ např. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 3206/08, [N 99/53 SbNU]

⁴¹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 12. 2011 ve věci *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*. č. 26766/05 a č. 22228/06, [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Al%20Khawaja%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-108072%22%5D%7D%7B%22%22%7D>.

⁴² Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Tseber proti České republice* ze dne 22. 11. 2015. 46203/08, [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: [http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142/\\$file/Tseber-rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142/$file/Tseber-rozsudek.pdf?open&).

⁴³ POLCAR, Miroslav a NESVADBA, Vladimír. Neodkladné a neopakovatelné úkony. *Trestní právo*. 2003, č. 1, s. 10

je v komentářové literatuře⁴⁴ uváděn jako příklad neopakovatelného úkonu a v případě, kdy reálně hrozí další nedostupnost takto vyslechnutého svědka, je na místě uvažovat i o neodkladnosti.

V literatuře zaznívají názory *de lege ferenda* navrhuující rozšíření úkonů v režimu § 158a TrŘ o důkaz pachovou stopou, jakožto specifický případ rekognice.⁴⁵ Takový krok by dle mého názoru kolidoval s dosud převládajícím chápáním pachové stopy jako pouze *podpůrného*⁴⁶ důkazního prostředku tak, jak vyložil Ústavní soud v dosud hojně citovaném nálezu N 116/19 SbNU. Tudíž nepovažuji za nutné, aby se ztotožňování formou pachové zkoušky musel účastnit soudce s ohledem na zvýšené finanční náklady úkonu, jehož procesní relevance je tak jako tak omezená. Samo výslovné neuvedení důkazního prostředku pachovou stopou jako neodkladného a neopakovatelného úkonu neznamená, s přihlédnutím k výše uváděnému materiálnímu pojetí neodkladných a neopakovatelných úkonů, že by v konkrétním případě nemohl tento znaky neodkladnosti či neopakovatelnosti splňovat.

2.4. Provádění úkonů dle § 158a trestního řádu

Úkony vymezené v § 158a TrŘ se realizují na základě právních vztahů plynoucích z participace tří zainteresovaných subjektů. Na počátku zpravidla stojí žádost příslušného policejního orgánu k dozorujícímu státnímu zástupci o podání návrhu na provedení úkonu dle § 158a TrŘ. Státní zástupce může o provedení výslechu svědka či rekognice v režimu § 158a TrŘ rozhodnout i ze své iniciativy s odkazem na pravomoc provádět jednotlivé úkony přípravného řízení dle § 174 odst. 2 písm. c) TrŘ. Shledá-li státní zástupce takovou žádost jako odůvodněnou, podá okresnímu soudu příslušnému dle § 26 odst. 1 TrŘ návrh na provedení úkonu dle § 158a TrŘ konaného za účasti soudce příslušného soudu. Žádost má zpravidla formu ústní/telefonickou, jež se dle čl. 21 odst. 3 POP NSZ zaznamenává do protokolu. Přípuštěna je i možnost vyžádat si žádost písemnou. Návrhem na provedení úkonu je soud vázán a nepřisluší mu oprávněnost návrhu přezkoumat.

Z hlediska účasti státního zástupce lze považovat za určitý nedostatek současné právní úpravy fakt, že *ex lege* nevyžaduje účast státního zástupce při provádění úkonů

---

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s. 7. dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 2078 - 2080

⁴⁵ MAZÁK, Josef. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 75

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 22. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 418/99, [N 116/19 SbNU]

v režimu § 158a TrŘ. Nečiní tak ani interní organizační předpisy Nejvyššího státního zastupitelství, když čl. 21 odst. 3 POP NSZ používá pro vymezení účasti státního zástupce při úkonech v režimu § 158a TrŘ dikci *zpravidla*. Ta sama o sobě evokuje připuštění určitých výjimek, s kterýmžto pojetím však s ohledem na postavení státního zástupce, jakožto garanta⁴⁷ zákonnosti v přípravném řízení, nelze souhlasit. Ostatně, dozor státního zástupce v českém přípravném řízení trestním je možno charakterizovat jako obligatorní a permanentní, z čehož jednoznačně plyne povinnost státního zástupce nejen být informován o jednotlivých úkonech přípravného řízení, ale průběžně si takto sdělené informace ověřovat. Tím spíše, jedná-li se o úkony představující výjimku ze standardního procesního postupu a s tím spojené zvýšené riziko porušení práva na spravedlivý proces.

Samostatnou kapitolou je povaha účasti soudce. V zásadě se ztotožňují s výtkami, které označují institut účasti soudce při provádění úkonů dle § 158a TrŘ za nedomyšlený a nevhodně upravený.⁴⁸ V průběhu jednotlivých úkonů se garanční působení soudce redukuje na otázky zahrnující *hlediska čistě procesního práva*.⁴⁹ Soudce se tak stává garantem zákonnosti úkonu, nikoliv však garantem práva na spravedlivý proces ve smyslu již výše citovaného čl. 6 odst. 3 písmm d) EÚLP .

Tento problém se ještě umocňuje v případech, kdy svědka či osobu vyslychanou v rámci rekognice dle § 104b odst. 2 TrŘ nelze následně v době řízení před soudem dohledat a umožnit tak obžalovanému reagovat na svědeckou výpověď podanou v režimu § 158a TrŘ. Na tuto skutečnost poukázal i Evropský soud pro lidská práva v kauze *Tseber v. Česká republika*, kde na straně jedné uznal zvýšené procesní garance plynoucí z účasti soudce při úkonu, na straně druhé ale zdůraznil:

„...soudce neví nic o věci, osobnosti svědka ani o skutečnostech týkajících jeho hodnověrnosti, na které může později poukázat obžalovaný nebo ostatní svědci, jak tomu bylo v tomto případě. Nejedná se tedy o opatření, které by mohlo nahradit právo obžalovaného vyslechnout ty, kteří ho obviňují...“⁵⁰

---

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 826

⁴⁸ kriticky např. ŘÍHA, Jiří. *Některé podněty k rekodifikaci trestního práva procesního z pohledu soudce okresního soudu*. In: VANDUCHOVÁ, Marie a GŘIVNA, Tomáš. *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Eva Rozkotová - IFEC, 2008, s. 122 - 123

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 845

⁵⁰ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Tseber proti České republice* ze dne 22. 11. 2015. 46203/08, [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW:

I s přihlédnutím ke stanovisku Evropského soudu pro lidská práva se řešení přijaté zákonodárcem ke garanci procesních práv jeví jako přinejlepším polovičaté. Pouhá formální účast u úkonů v režimu § 158a TrŘ nedává prostor posoudit materiální znaky neodkladnosti či neopakovatelnosti úkonu ani aktivněji ovlivnit obsah výslechu, neboť v pozici, jakou soudci trestní řád při provádění úkonů dle § 158a TrŘ přisuzuje, představuje účast soudce pouze pojistku před nezákonným postupem vyslychajícího orgánu, kterou jakoby zákon při provádění těchto úkonů presumoval. Dalším nedostatkem je i výslovné neupravení institutu vyloučení takto ve smyslu § 30 odst. 1 TrŘ nepochybně zainteresovaného⁵¹ soudce z projednávání věci ve stádiu řízení před soudem, ačkoliv jiné úkony soudce v přípravném řízení jako např. nařízení domovní prohlídky dle § 30 odst. 2 TrŘ důvod pro vyloučení představují.⁵² Zde lze odkázat na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Hauschildt v. Dánsko*⁵³, kde tento v případě, kdy ve věci rozhodoval tzv. procesní soudce, porušení Evropské úmluvy o lidských právech nedovodil, avšak s výhradou konstatování, že obdobné případy je třeba posuzovat na základě konkrétních skutkových okolností a s ohledem na povahu úkonu přípravného řízení. V jiných případech nelze vyloučit opak tj. porušení práva na projednání věci nestranným a nezávislým soudem dle čl. 6 odst. 1 EÚLP. Je nepochybné, že i na základě pouhé přítomnosti u prováděného výslechu svědka či rekognice v režimu § 158a TrŘ si soudce v konkrétní kauze může vytvořit určitý vnitřní úsudek, jenž může hrát podstatnou roli při následném rozhodování o vině či nevině. A to tím spíše, že obhajoba ani soudce neměli sebemenší šanci obsah úkonu ovlivnit. Z těchto výše uvedených důvodů se neztotožňuji s názorem⁵⁴ zastávajícím stanovisko o pouze procedurálním působení přítomného soudce, které po obsahové stránce nemůže mít na případné budoucí postoje soudce vliv.

[http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142/\\$file/Tseber-rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142/$file/Tseber-rozsudek.pdf?open&).

⁵¹ shodně JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 845

⁵² ŘÍHA, Jiří. *Některé podněty k rekonstrukci trestního práva procesního z pohledu soudce okresního soudu*. In: VANDUCHOVÁ, Marie a GRÍVNA, Tomáš. *Rekonstrukce trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Eva Rozkotová - IFEC, 2008, s. 123

⁵³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Hauschildt proti Dánsku* ze dne 24. 5. 1989. č. 10486/83. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW:

http://www.hrcr.org/safrica/arrested_rights/hauschildt_denmark.html.

⁵⁴ BAXA, Josef. K otázce vyloučení soudce. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 4, s. 124

Řešení tohoto neuspokojivého stavu by mohlo představovat připuštění aktivních zásahů soudce do probíhajícího úkonu např. ve formě otázek⁵⁵ kladených osobě vyslychané jako svědek v režimu § 158a TrŘ, popřípadě provedením takového výslechu přímo osobou soudce za participace policejního orgánu a státního zástupce. Obdobnou úpravu lze nalézt v právní úpravě polského trestně procesního kodexu. Polský *Kodeks postępowania karnego* ji zakotvuje v čl. 316 § 3, nicméně pouze pro účely postupu po vznesení obvinění. Dle ní prokurátor a další procesní subjekty disponují v přípravném řízení oprávněním vyžadovat výslech svědka soudcem, existuje-li reálné nebezpečí, že nebude moci být vyslechnut v řízení před soudem např. z důvodu choroby či dlouhodobého zahraničního pobytu.⁵⁶ Taková mírně modifikovaná úprava, rozšířená na řízení před zahájením trestního stíhání, by lépe vyhovovala požadavkům dikce čl 6. odst. 3 písm. d) EÚLP *nechat wyslechnout świadka*, když tato nevyžaduje přímo výslech konfrontačního charakteru⁵⁷ a výslech prováděný soudcem za participace policejního orgánu a eventuelně státního zástupce by tak mohl představovat, byť nikoliv stoprocentně, uspokojivé řešení. Ostatně s obdobnou konstrukcí bylo historicky počítáno v původních návrzích⁵⁸ „velké novely“, jež doplnila ustanovení § 158a do trestního řádu.

Stejně tak by bylo *de lege ferenda* vhodné, aby příslušný soudce mohl před zahájením úkonu posoudit materiální podmínky neodkladnosti a neopakovatelnosti prováděného úkonu, což představuje argument pro zavedení institutu soudce činného v přípravném řízení, neboť za normálních okolností má příslušný „dosahový“ soudce jen minimum času na studium mnohdy obsáhlého spisového materiálu. Tím spíše, že se může jednat o soudce, který nepůsobí u trestního senátu a v důsledku toho je přirozeně omezena jeho odborná způsobilost posoudit materiální podmínky neodkladnosti a neopakovatelnosti s často klíčovým dopadem na výsledek celého řízení. Komplexnější řešení výše uvedeného nedostatku tedy spatřuji v zakotvení institutu soudce činného v přípravném řízení disponujícího příslušnými pravomocemi.

---

⁵⁵ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 5, s. 112

⁵⁶ BIENKOWSKA, Beata, KRUSZYNSKI, Piotr, KULEZA, Cezary, PISZCEK, Piotr, PAWELEC, Szymon. *WYKŁAD PRAWA KARNEGO PROCESOWEGO*. Vyd. 4. Białystok: Temida2, 2012, s. 306

⁵⁷ KMEC, Jiří., KOSAŘ, David., KRATOCHVÍL, Jan., BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 831

⁵⁸ BAXA, Josef. K otázce vyloučení soudce. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 4, s. 124

2.4.1. Zavedení institutu soudce činného v přípravném řešení jako způsob posílení procesních garancí při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů

Základní podstatou institutu soudce činného v přípravném řízení je centralizace úkonů přípravného řízení, s potenciálem nepříznivě zasáhnout do práv a svobod, do působnosti soudce působícího v rámci systému obecných soudů. Rozsah úkonů a celková koncepce soudce činného v přípravném řízení jej odlišuje od institutu vyšetřujícího soudce dodnes užívaného v oblasti vlivu trestně procesní nauky francouzské (*Juge d'instruction*), kde vyšetřující soudce plní funkci orgánu trestního stíhání konaného ve formě soudního stíhání v přípravném řízení.⁵⁹ Soudce činný v přípravném řízení nemá na rozdíl od soudce vyšetřujícího vliv svými podněty či přímými pokyny ovlivňovat směr, jakým státní zástupce a policejní orgán vedou přípravné řízení.

Jako určitý mezistupeň mezi vyšetřujícím soudce a soudcem činným v přípravném řízení lze zmínit úpravu německou⁶⁰, kde soudce činný v přípravném řízení (*Ermittlungsrichter*) dle § 162 odst. 1 StPO rozhoduje zejména o provedení úkonů, jež zasahují do práv a svobod jako např. o uvalení a přezkumu vazby či detence. Zároveň je dle § 165 StPO v naléhavých případech oprávněn, nezávisle na státním zástupci, provádět jednotlivé vyšetřující úkony, zahrnující mj. i výslechy svědka dle § 168a odst. 2 StPO.

Koncepčně méně vzdálený vzor pro eventuelní zavedení institutu soudce činného v přípravném řízení by mohla představovat stávající úprava slovenská, jež institut *sudca pre prípravne konanie* zakotvuje v § 2 odst. 3 TP. I v pojetí slovenské úpravy se jedná o soudce působícího v rámci soustavy obecných soudů. *Sudci pre prípravne konanie* nepřísluší zaujímat stanoviska k trestnímu stíhání či udělovat pokyny ostatním orgánům činným v trestním řízení tak, aby nedocházelo k oslabování pozice státního zástupce v přípravném řízení, jíž jako *dominus litis* v přípravném řízení zaujímá. Tento fakt již dovodila i příslušná judikatura.⁶¹ Působnost *sudca pre prípravne konanie*

⁵⁹DELMAS-MARTY, Mireille a SPENCER, J. R. *European criminal procedures*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 459

⁶⁰ tamtéž s. 305

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 30. listopadu 2011 sp. zn. 3 Tdo 48/2011. [cit. 30. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a104-sudca-pre-pripravne-konanie-nie-je-pomocnik-prokuratora-a-policialta>.

stanovuje § 10 odst. 3 TP: *Sudca pre prípravné konanie je sudca súdu prvého stupňa, ktorý je rozvrhom práce súdu poverený rozhodovať o*

- a) zásahoch do základných práv a slobôd pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, (pozn. např. domovní prohlídka, ustanovení obhájce apod.)*
- b) sťažnostiach proti rozhodnutiam prokurátora, ak tak ustanovuje tento zákon, (pozn. zejména ve věcech vazebních)*
- c) v iných prípadoch ustanovených týmto zákonom.*

Rozsah působnosti nepředstavuje příklon k judicializaci přípravného řízení, ale již zmíněnou centralizaci úkonů s potenciálem nepříznivě zasáhnout do individuálních práv a svobod, do působnosti soudce a jak je z výše uvedeného zřejmé, kompetence *sudca pre prípravné konanie* se v zásadě překrývají s kompetencemi, které ve stávající české úpravě tak jako tak spadají do kompetencí soudu. Bohužel, ani ve slovenské úpravě není zakotvena působnost ve věci neodkladných a neopakovatelných úkonů, ačkoliv lze ve slovenské odborné literatuře nalézt názory *de lege ferenda* považující za vhodné rozšířit působnost *sudca pre prípravné konanie* právě na oblast neodkladných a neopakovatelných úkonů.⁶²

Nepochybně i s přihlédnutím ke slovenské úpravě našel záměr zakotvit institut soudce činného v přípravném řízení svůj odraz ve *Věcném záměru nového trestního řádu* z roku 2008, přičemž do jeho předpokládaných kompetencí kladl i pravomoc rozhodovat o materiálních podmínkách pro provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů.⁶³ Přestože považují rozšíření jeho pravomocí na posouzení materiálních znaků neodkladnosti a neopakovatelnosti za užitečné, *de lege ferenda* podporují i zakotvení aktivních zásahů soudce do obsahu úkonů prováděných v režimu § 158a TrŘ. Aktivními zásahy jsou buď přímé vedení výsledku či alespoň možnost pokládat otázky osobě vyslychané.

Na druhou stranu musím zmínit i určitá úskalí zavedení institutu soudce činného v přípravném řízení. Věcný záměr nepředpokládá vynětí soudce pro přípravné řízení ze systému obecných soudů, což odpovídá pojetí úpravy slovenské, ale je třeba mít na paměti, že pro některé menší okresní soudy může povinnost vyčleňovat své soudce pro

---

⁶² ŠTIFTT, Peter. *Sudca pre prípravné konanie a jeho pôsobnosť v prípravnom konaní*. In: ZÁHORA, Jozef. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. apríla 2014*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014, s. 181

⁶³ Věcný záměr nového trestního řádu 2008. s. 74. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupný na WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

účely přípravného řízení představovat podstatnou organizační překážku. Další komplikaci mohou představovat i případné kompetenční konflikty, které mohou nastat mezi soudcem činným v přípravném řízení a státním zástupcem, typicky právě v případě posuzování důvodnosti provedení neodkladných i neopakovatelných úkonů.

Ačkoliv tedy považují institut soudce činného v přípravném řízení za užitečný mj. s ohledem na posílení jeho pravomocí při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů, je třeba poznamenat, že pro stávající soustavu a obsazení jednotlivých okresních soudů může jeho zavedení představovat organizační komplikace, které bohužel nelze separátně vyřešit v rámci úpravy trestního řízení a pravděpodobně tak nelze o zavedení institutu soudce činného v přípravném řízení reálně uvažovat bez širší reformy soudní soustavy v České republice, což ostatně potvrzují i závěry publikované v aktuálních *Východiscích a principech nového trestního řádu* z roku 2014.⁶⁴

2.5. Vztah neodkladných a neopakovatelných úkonů k zahájení trestního stíhání

Poměr neodkladných a neopakovatelných úkonů k zahájení trestního stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 TrŘ představuje stále aktuální otázku českého trestního procesu, neboť velmi dobře ilustruje permanentní napětí mezi snahou orgánů činných v trestním řízení co nejdůkladněji odůvodnit usnesení o zahájení trestního stíhání na straně jedné a oprávněným zájmem obhajoby na přesunu dokazování do řízení před soudem, jakožto těžiště trestního řízení, kde obhajoba disponuje nejsilnějšími procesními garancemi.

Provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů je reakcí na faktický stav, kdy je z objektivních příčin ohrožena možnost provést konkrétní procesní úkon až po zahájení trestního stíhání v případě úkonů neodkladných či ji opakovat v řízení před soudem v případě úkonů neopakovatelných. Tuto domněnku dokládá i ustanovení § 160 odst. 3 TrŘ zakládající výjimku ze zásady provádění procesních úkonů věcně a místně příslušnými orgány. Právě objektivně nastalý faktický stav umožňuje jinak nepříslušnému policejnímu orgánu ve smyslu vyšetřovacího orgánu dle § 161 TrŘ, s přihlédnutím k zásadě rychlého a hospodárného postupu, nejen provést neodkladné a

---

⁶⁴ Východiska a principy nového trestního řádu 2014. s. 4 – 5. [cit. 13. 2. 2016]. <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

neopakovatelné úkony, ale též zahájit trestní stíhání s povinností předat zahájené trestní stíhání příslušnému policejnímu orgánu v třídní lhůtě.

Nejedná se tedy o institut, který by měl sloužit k vyřešení důkazní nouze, jež ve svém důsledku neumožňuje orgánům činným v trestním řízení zahájit trestní stíhání. Ostatně prostým historickým srovnáním předchozích úprav trestního řízení, by se v případě opačného výkladu jednalo *de facto* o opětovně zavedené trestní stíhání tzv. ve věci v nejširším možném rozsahu. Zmíněný postup by vedl k nezákonnému obcházení práva na obhajobu a z tohoto důvodu se kloním k pojetí A. Netta o *absolutní neúčinnosti* (pozn. za tímto účelem) *shromážděných důkazů*.⁶⁵ Ta v praktickém důsledku vede k povinnosti orgánů činných v trestním řízení odstranit veškeré zmínky o všech takto získaných důkazech ze spisu.⁶⁶ Uvedený závěr lze doložit i relevantní judikaturou. Modelovým rozhodnutím, na němž uvedený trend demonstruji, je publikované a opakovaně citované usnesení R 28/1995 tr. Krajského soudu v Českých Budějovicích, kde příslušný senát dovodil, že: „*neodkladnost či neopakovatelnost úkonu* (pozn. v konkrétní kauze jím byl výslech poškozeně) *ve smyslu ustanovení § 160 odst. 4 tr. ř. nemůže záležet výlučně v tom, že jím mají být objasněny skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání.*“⁶⁷

Za určitý průlom do této doktríny považuji usnesení Vrchního soudu v Praze 2 To 93/2014, kde připustil ve výjimečných případech možnost zahájení trestního stíhání i na základě výslechu svědka v režimu § 158a TrŘ kdy pokud: „*by nebyl svědecký výslech proveden jako neodkladný či neopakovatelný úkon, nejsou orgány činné v tomto stadiu trestního řízení schopny rozhodnout o tom, zda zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, zda proti osobě, proti níž se trestní řízení vede, má být zahájeno trestní stíhání...*“⁶⁸ Takto získaný důkaz však v souladu s článkem 6 odst. 3 písm. d) EÚLP nikdy nesmí pro účely dalšího řízení představovat jediný (*rozhodující*) důkaz a je třeba ho podložit dalšími důkazy. Ačkoliv nelze tomuto rozhodnutí upřít jisté ratio, je třeba striktně trvat na výrazně restriktivním posuzování konkrétních skutkových okolností tak, aby orgánům přípravného řízení nemohlo toto rozhodnutí do budoucna posloužit jako argument ke zjednodušení procesního postupu před zahájením trestního stíhání,

⁶⁵ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 54

⁶⁶ HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 69

⁶⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 11.1994, sp. zn. 4 To 782/94, [R 28/1995 tr.]

⁶⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze 16. 10. 2014, sp. zn. 2 To 93/2014, [publikováno v *Trestně právní revui* č. 1/2015 str. 22]

spočívajícího ve zvýšené míře na úkonech v režimu § 158a TrŘ, jež by se ve svém důsledku dostal minimálně na samou hranu procesních práv garantovaných čl. 6 odst. 3 EÚLP.

Výrazně benevolentnější přístup soudní praxe zaujímá ve věcech rekognice, kde lze v rozhodovací praxi dohledat v zásadě ustálenou rozhodovací linii⁶⁹, jež provedení rekognice dle § 104b TrŘ jako důležitý a někdy i jediný důkazní prostředek pro zahájení trestního stíhání připouští. Ústředním bodem argumentace pro tento postup je tvrzení, že rekognice představuje klíčový prvek při ztotožnění obviněného a vyloučení možnosti eventuelního stíhání osoby nevinné.⁷⁰ Lze odkázat na určitou míru proporcionality mezi zájmem společnosti na odhalování pachatelů trestných činů a ochranou procesních práv obviněného.

Přesto výše uvedená rozhodnutí ve věcech rekognice považuji za přinejmenším sporná, k čemuž postačuje prosté srovnání s judikovanou nepřipustností výslechu svědků postupem dle § 158a TrŘ realizovanou za totožným účelem, neboť tyto dva úkony jsou prováděny za stejných procesních garancí a dokonce v režimu stejného ustanovení. Na rozdíl od výslechu svědka, rekognici již ze samotné podstaty nelze za přítomnosti obhájce zopakovat. Stežní lze akceptovat, že usvědčující důkaz s rozhodujícím vlivem pro směřování celého procesu se odehrává bez přítomnosti obhájce a účast soudce jakožto garanta spravedlivého procesu není dosud uspokojujícím způsobem v trestním řádu upravena, na což jsem již poukázal v subkapitole předchozí. Na základě rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Al - Khawaja a Tahery v. Spojené království* považuji důkazy zajištěné ve výše uvedených kauzách za rozhodující. Za této situace, dle mého názoru, existuje reálné nebezpečí dalších prohraných soudních sporů před Evropským soudem pro lidská práva s ohledem na jeho konstantní postoj k provádění procesně relevantních úkonů před řádným zahájením trestního stíhání. Nepovažuji však za nutné omezovat provádění rekognice, jakožto procesního úkonu. Naopak, zmiňované kontroverze mohou být odbourány navrhovaným rozšířením garančního působení soudce v režimu úkonů § 158a TrŘ dle polského modelu či zavedením institutu soudce činného v přípravném řízení s obdobnými pravomocemi. Taková opatření umožní efektivněji chránit procesní práva osob, vůči nimž bude následně zahájeno trestní

---

⁶⁹ pro srovnání usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 1 To 29/2002, [R 33/2003 tr.]

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01, [N 37/25 SbNU]

stíhání, a zároveň zajistí postupu orgánů činných v trestním řízení pevný rámec bez permanentně přítomné hrozby anulace již provedených úkonů.

3. Zahájení trestního stíhání jako institut trestního řízení

3.1. Pojem institutu zahájení trestního stíhání

Zahájení trestního stíhání představuje významný mezník trestního řízení, který se v českém trestním procesu navenek projevuje ve dvou procesních formách. Ve standardním přípravném řízení se jedná o usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 TrŘ a po zkráceném přípravném řízení pak návrhem na potrestání dle § 179c odst. 2 písm. a) TrŘ. Obě procesní formy zahájení trestního stíhání mají povahu individuálního procesního úkonu. Zahájení trestního stíhání tak představuje toliko bod na pomyslné časové ose trestního řízení.

Samotný pojem trestní stíhání definuje trestní řád v § 12 odst. 9 jako: *„úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé.“* Z výše uvedené definice trestního stíhání, jakožto úseku trestního řízení, plyne, že trestní stíhání je zákonem stanovenou formou postupu orgánů činných v trestním řízení vůči konkrétní trestně odpovědné osobě za účelem naplnění obecných cílů trestního řízení dle § 1 odst. 1 TrŘ tj. náležitému zjištění trestných činů a spravedlivému potrestání jejich pachatelů. V rámci trestního stíhání je zároveň realizováno právo trestně stíhané osoby na spravedlivý proces garantovaný prostřednictvím mezinárodních závazků České republiky reprezentovaných zejména čl. 6 odst. 3 EÚLP, když prostřednictvím institutu zahájení trestního stíhání dle § 160 TrŘ je zpravidla realizováno konkrétní právo obviněného, zakotvené v čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP: *„být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu.“*

Pojem trestního stíhání, jako jediné zákonné formy trestního procesu vedeného proti konkrétní osobě, zakotvuje i vnitrostátní právo, konkrétně čl. 8 odst. 2 LZPS a obdobně též trestní řád v § 2 odst. 1 TrŘ. Existenci institutu zahájení trestního stíhání lze chápat jako *přímé vyjádření práva na obhajobu*⁷¹ a s ním spojené posílení procesních garancí, jež představuje reakci zákonodárce na rozšíření pravomocí orgánů činných v trestním řízení, jejichž prostřednictvím si tyto mohou pro účely trestního řízení zajistit potřebné důkazní prostředky i přítomnost stíhané osoby, neboť tyto procesní úkony mohou významně zasáhnout do práv a svobod osoby trestně stíhané.

---

⁷¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 138

3.2. Funkce institutu zahájení trestního stíhání v rámci trestního řízení

3.2.1. Zahájení trestního stíhání z hlediska vymezení předmětu trestního stíhání

Vymezení skutku či několika skutků spáchaných ve vícečinném souběhu vyjadřuje klíčovou funkci institutu zahájení trestního stíhání, od níž jsou odvozeny jeho další níže uváděné funkce. Ve smyslu práva na obhajobu totiž: „*Reálná a efektivní obhajoba může být jenom taková, kterou lze uplatnit již od počátku trestního řízení, tedy od sdělení obvinění, a vztáhnout ji takto ke konkrétnímu skutku.*”⁷² Závěry vyslovené v právní větě nálezu N 12/25 SbNU mají, dle mého názoru, platnost i pro právní úpravu trestního řízení účinnou po 1. 1. 2002, neboť i nadále dochází k vymezení skutku až k okamžiku zahájení trestního stíhání, ačkoliv samotné přípravné řízení trestní již předtím mohlo probíhat ve formě stadia *prověřování*. Ve smyslu zahájení trestního stíhání, jako mezníku trestního řízení, pak vymezený skutek představuje limit, předmět⁷³, jímž jsou orgány činné v trestním řízení vázány pro účely dokazování a provádění dalších procesních úkonů.

Pojem „jeden skutek“ je v nauce vykládán jako: „*všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním*“,⁷⁴ když tento závěr je respektován a doslovně citován i v aktuální publikované judikatuře.⁷⁵ Skutek představuje konkrétní jev vnějšího světa, který je pro účely výroku usnesení o zahájení trestního stíhání, resp. návrhu na potrestání, podroben *slovní transformaci*.⁷⁶ V jejím důsledku je popis skutku redukován na popis těch okolností, jejichž prostřednictvím jsou ve výroku popsány znaky skutkové podstaty trestného činu. V průběhu následného řízení může být skutek dále modifikován. V pojmu modifikace lze spatřovat zpřesňování stávajících poznatků či doplňování

---

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2002, sp. zn. III. ÚS 356/01, [N 12/25 SbNU]

⁷³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 594

⁷⁴ tamtéž s. 594

⁷⁵ srovnej Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 8 Tdo 98/2012, [R 60/2012 tr.]

⁷⁶ VONDRUŠKA, František a ZEZULOVÁ, Jana. K otázce zákonnosti usnesení o zahájení trestního stíhání, k jeho vlivu na promlčení trestního stíhání. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 12, s. 7

poznatků nových, týkajících se okolností, za nichž byl skutek spáchán.⁷⁷ Totožnost skutku uvedeného ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání nebo návrhu na potrestání však musí být zachována, alespoň co do částečně totožnosti jednání či částečné totožnosti následku, když měřítkem pro zachování totožnosti skutku vymezeného v usnesení o zahájení trestního stíhání je dle § 176 odst. 2 TrŘ jeho poměr ke skutku vymezenému v obžalobě⁷⁸ a zprostředkovaně, prostřednictvím obžaloby, pak dle § 220 odst. 1 TrŘ i ve vztahu k rozsudku.

S případnými modifikacemi okolností vymezujících skutek v průběhu následného řízení je dokonce nutno počítat, neboť k okamžiku zahájení trestního stíhání se orgány přípravného řízení v dokazování omezují toliko na okolnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání konkrétní osoby, jak to odpovídá obecné funkci přípravného řízení v jeho stávajícím pojetí. Nauka v této souvislosti hovoří toliko o *vyšším stupni pravděpodobnosti závěru o spáchání trestného činu konkrétní osobou*⁷⁹, kterýžto závěr sám samo o sobě vylučuje možnost podat *vyčerpávající popis skutku*⁸⁰ již v usnesení o zahájení trestního stíhání zejména v případech skutkově složitějších případů v oblasti např. hospodářské kriminality nebo tzv. drogových deliktů.

3.2.2. Zahájení trestního stíhání ve smyslu sdělení obvinění

Institut zahájení trestního stíhání určuje časový mezník trestního řízení, od něhož orgány činné v trestním řízení provádí procesní úkony, již jen ve věci konkrétného skutku proti konkrétní osobě. Ve vztahu ke konkrétní osobě lze i po „velké novele“ hovořit o sdělení obvinění, jako o jednom z projevů zahájení trestního stíhání vůči stíhané osobě. Právě od okamžiku sdělení obvinění dle § 33 TrŘ trestně stíhaná osoba nabývá oprávnění spočívající zejména v právu vyjadřovat se k podstatě jejího obvinění, napadat důvodnost obvinění a zákonnost procesního postupu orgánů činných v trestním řízení, čímž je realizováno právo obviněného na obhajobu v jeho materiální formě, která je okamžikem zahájení trestního stíhání doplněna o možnost obhajoby formální realizované prostřednictvím zvoleného či ustanoveného obhájce.⁸¹

---

⁷⁷ RŮŽEK, Antonín. *Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958. s. 108 - 109

⁷⁸ JEŽEK, Vladimír. K problematice usnesení o zahájení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 4, s. 31

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 522

⁸⁰ srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 04. 10. 2005, II. ÚS 369/05, [U 24/39 SbNU]

⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 240

Aby byla možnost obhajoby zajištěna proti co možná nejširšímu okruhu procesních úkonů, je třeba dle dikce § 160 odst. 1 TrŘ trestní stíhání zahájit *neprodleně*. Tento požadavek je odrazem zásady oficiality zakotvené v § 2 odst. 4 TrŘ⁸², který brání svévolnému postupu orgánů činných v trestním řízení, jímž by procesní práva obviněného byla již před zahájením trestního stíhání obcházena formou provedení velkého množství úkonů prověřování a úkonů neodkladných a neopakovatelných. K doložení tohoto stanoviska uvádím právní větu publikovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu R 10/1993 tr., jež, dle mého názoru, výborně vystihuje podstatu dikce *neprodleně*: „*Jestliže již je zřejmé, jak je nutno ve věci rozhodnout (pozn. zahájit trestní stíhání), nelze provádět další důkazy, byť by měly vztah k projednávané věci, neboť by se zbytečně oddalovalo její včasné rozhodnutí.*“⁸³ Přičemž stav zřejmosti je nutno posuzovat s ohledem na okolnosti konkrétního případu.

3.2.3. Zahájení trestního stíhání jako předpoklad pro provádění některých procesních úkonů

Vymezením totožnosti skutku a určením totožnosti konkrétní osoby, proti níž se trestní stíhání vede, se trestní řízení stává *transparentnějším*,⁸⁴ neboť eventualita, že by trestnímu stíhání byla vystavena osoba nevinná, se s ohledem na vyšší stupeň pravděpodobnosti spáchání trestného činu konkrétní osobou snižuje. Trestní řád za účelem naplnění účelu trestního řízení umožňuje užít ekvivalentně k nárůstu míry pravděpodobnosti o spáchání konkrétního skutku konkrétní osobou i širší okruh pravomocí orgánů činných v trestním řízení. Příkladem takových pravomocí je např. uvalení vazby dle § 67 TrŘ, či uložení tzv. předběžných opatření dle § 88b až 88o TrŘ. Pokud je vedeno rozšířené vyšetřování, získávají orgány činné v trestním řízení okamžikem zahájení trestního stíhání též pravomoc vést výrazně rozsáhlejší dokazování dle § 169 odst. 1 TrŘ.

---

⁸² JEŽEK, Vladimír. K problematice usnesení o zahájení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 4, s. 30

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 1991, sp. zn. 3 Tz 62/91, [R 10/1993 tr]

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef, FRYŠTÁK, Marek a KALVODOVÁ, Věra. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 524

3.2.4. Účinky zahájení trestního stíhání z hlediska trestných činů pokračujících, trvajících a hromadných

Zahájení trestního stíhání resp. sdělení obvinění, jakožto jeden z projevů, jimiž se institut zahájení trestního stíhání projevuje vůči obviněnému,⁸⁵ má význam i ve vztahu k posuzování trestných činů pokračujících, trvajících⁸⁶ a hromadných, když sdělení obvinění vymezuje mezník přerušující páchání tohoto trestného činu, od něhož se další jednání posuzuje jako nový, samostatný skutek, který lze stíhat pouze na základě nově pro tento účel vyhotoveného usnesení postupem dle § 160 odst. 5 TrŘ. Obdobný postup je pak nutný i v případech, kdy po sdělení obvinění vyjde najevo dílčí útok pokračujícího trestného činu spáchaný před sdělením obvinění, neboť tento má dle § 12 odst. 12 TrŘ povahu samostatného skutku.

Trestní řád pak v § 12 odst. 11 v této souvislosti hovoří striktně o sdělení obvinění. Z tohoto důvodu je třeba dovodit, že okamžikem, od něhož se další jednání považuje za nový skutek, je výlučně ten okamžik, kdy dojde k doručení usnesení o zahájení trestního stíhání resp. návrhu na potrestání do vlastních rukou obviněného dle § 64 odst. 1 písm. b) TrŘ.

3.2.5. Zahájení trestního stíhání jako okolnost přerušující běh promlčecí doby

Institut zahájení trestního stíhání a s ním spojené sdělení obvinění má účinky i v oblasti hmotněprávní, neboť způsobuje přerušování běhu promlčecí doby. Usnesení o zahájení trestního stíhání i návrh na potrestání dle § 34 odst. 4 písm. a) TrZ představují z hlediska pomyslné časové osy trestního řízení první procesní úkony, které způsobují přerušování promlčecí doby. V důsledku přerušování promlčecí doby pak dle § 34 odst. 5 TrZ počíná plynout promlčecí doba nová.

Nejvyšší soud v publikovaném usnesení R 44/2010 tr. účinky způsobující přerušování promlčecí doby dovodil i ve vztahu k usnesení o zahájení trestního stíhání: „*kteře bylo zatíženo určitými vadami, pro něž bylo později nahrazeno novým sdělením obvinění pro týž skutek. Nesmí však jít o vady, které by vedly k nicotnosti nebo*

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 33

⁸⁶ srovnej rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 8. 2006, sp. zn. 10 To 230/2006, [R 32/2007 tr.]

*zmatečnosti původního sdělení obvinění.*⁸⁷ Jako korektiv proti případnému příliš širokému výkladu i eventuelnímu zneužití, však Nejvyšší soud v uvedeném usnesení zároveň stanovil určitý minimální standard, jenž musí usnesení o zahájení trestního stíhání a analogicky též návrh na potrestání splňovat. Z hlediska obsahového je s přihlédnutím k formulaci *tyž skutek* nezbytné, aby příslušný procesní úkon ve svém výroku obsahoval vymezení skutku takovým způsobem, aby tento obsahoval všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, jehož spáchání se určité osobě klade za vinu, byť samotná právní kvalifikace může být následně změněna. Usnesení o zahájení trestního stíhání či návrh na potrestání způsobí přerušení promlčecí doby pouze za podmínky, že je projevem: „*skutečné vůle státu potrestat konkrétního pachatele za spáchání konkrétního skutku,*“⁸⁸ přičemž se nesmí jednat o úkon, jehož účelem je výlučně přerušení běhu promlčecí doby.

Posledními, negativně stanovenými podmínkami, které musí usnesení o zahájení trestního stíhání či návrh na potrestání splňovat, je absence skutečností, jež by způsobovaly jeho zmatečnost či nicotnost. Jelikož stávající úprava trestního řízení ani jeden z těchto pojmů nepoužívá, je třeba okolnosti způsobující nicotnost či zmatečnost dovozovat toliko na základě postupu *analogie juris* k jiným právním odvětvím, zejména k právu správnímu, a to s ohledem na jeho veřejnoprávní základ.

Z hlediska okolností způsobujících nicotnost usnesení o zahájení trestního stíhání uvádí F. Vondruška za použití *analogie juris* k správnímu právu jako příklad okolnosti způsobující nicotnost trestně procesních úkonů situaci, kdy orgán zahajující trestní stíhání zjevně vybočí⁸⁹ ze své pravomoci. Této situaci by, dle mého názoru, mohlo odpovídat např. vydání usnesení o zahájení trestního stíhání příslušníkem policejního orgánu ve smyslu orgánů uvedených v § 12 odst. 2 TrŘ, které pravomoc zahájit trestní stíhání vůbec nemají jako např. pověřený orgán celní správy dle § 161 TrŘ *per eliminationem*. Okolnosti způsobující zmatečnost pak lze dovozovat opět toliko za použití *analogie juris* k právu správnímu, především na základě výkladu k § 103 odst. 1 písm. c) soudního řádu správního. Stávající výklad tohoto ustanovení uvádí konkrétní příklady, z nichž některé lze, dle mého názoru, aplikovat i pro účely úkonů trestního řízení. Zmatečným by tak byly usnesení o zahájení trestního stíhání či návrh na

---

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008, [R 44/2010 tr.]

⁸⁸ tamtéž

⁸⁹ VONDRUŠKA, František a ZEZULOVÁ, Jana. K otázce zákonnosti usnesení o zahájení trestního stíhání, k jeho vlivu na promlčení trestního stíhání. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 12, s. 13

potrestání vyhotovené osobou podjatou ve smyslu § 30 odst. 1 TrŘ, případně usnesení o zahájení trestního stíhání nebo návrh na potrestání vydané v důsledku spáchání trestného činu příslušníky orgánu činného v trestním řízení v předcházejícím řízení.⁹⁰ Je třeba zdůraznit, že uvedené příklady dovozené na základě postupu *analogie juris* k právu správnímu je třeba posuzovat opatrně a ve vztahu ke konkrétní věci, neboť nesmí ve svém důsledku zkrátit práva obviněného ani být v rozporu s již uváděným projevem vůle státu směřujícím výlučně k potrestání pachatele skutku, v němž je spatřován trestný čin.

3.3. Srovnání pojmu zahájení trestního stíhání s pojmem „trestní obvinění“ užívaným Evropským soudem pro lidská práva

Česká právní úprava je založená na striktním pojetí zahájení trestního stíhání prostřednictvím formalizovaného procesního úkonu reprezentovaného navenek dvěma výše uvedenými procesními formami. Pouze jedním z celkové množiny účinků, kterými se institut zahájení trestního stíhání projevuje vůči obviněnému navenek, je funkce sdělení obvinění. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva za účelem překonání odlišností právních úprav jednotlivých členských států Rady Evropy v obdobném smyslu užívá materiálně vykládaný termín *trestní obvinění* („*criminal charge*“). Okamžik trestního obvinění představuje moment, kdy dochází k iniciaci procesních oprávnění zakotvených v čl. 6 odst. 3 EÚLP. Pojem *trestní* zahrnuje hmotně právní posouzení deliktu v pojetí tzv. *engelovských kritérií*⁹¹ a pojem *obvinění* představuje vyjádření jeho procesní stránky, jakožto určitého úkonu orgánů činných v trestním řízení, jímž projevují svou vůli vůči konkrétní osobě.⁹² Obviněním je dle této materiálně založené koncepce *oficiální sdělení*⁹³ příslušného orgánu, jímž konkrétní osobě dává na vědomí, že spáchala trestný čin.

---

⁹⁰ VOPÁLKA, Vladimír, MIKULE, Vladimír, ŠIMŮNKOVÁ, Věra a ŠOLÍN, Miloslav. *Soudní řád správní: komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2004, s. 267

⁹¹ Jedná se o podmínky dovozené Evropským soudem pro lidská práva v rozhodnutí *Engel a další proti Nizozemsku*, rozsudek č. 5100/71 ze dne 8. 6. 1976. Tato kritéria spočívají:

1. formálním označení deliktu,
2. v materiální povaze deliktu, jehož znakem musí být všeobecná platnost porušené normy,
3. v povaze trestní sankce.

⁹² REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 108

⁹³ EMMERSON, Ben a ASHWORTH, Andrew. *Human rights and criminal justice*. 1st ed. London: Sweet and Maxwell, 2001, s. 171

Oficiálním sdělením v tomto smyslu zpravidla bude formální sdělení obvinění, když tento úkon je v podmínkách českého trestního řízení realizován prostřednictvím doručení usnesení o zahájení trestního stíhání osobě, proti níž bylo trestní stíhání zahájeno. Mohou nastat i situace, kdy okamžik obvinění a jemu odpovídající požadavek na posílení práv ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP nastane ještě před doručením usnesení o zahájení trestního stíhání.

B. Repík na základě analýzy judikatury Evropského soudu pro lidská práva uvádí příklady procesních úkonů, které mají povahu obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP. Jsou jimi např. úkony spočívající v omezení osobní svobody provedené před okamžikem formálního obvinění, sdělení příkazu k domovní prohlídce či žádost o zbavení imunity. Spornou je dle B. Repíka otázka, jak posuzovat případy, kdy je osobě podezřelá, avšak dosud formálně neobviněná, v rámci předběžného výsledku sděleno, že je podezřívána ze spáchání trestného činu.⁹⁴

V kauze *Hooze v. Nizozemí* byly znaky obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP shledány již ve vyjádření podezření ze strany policejního orgánu konajícího výsledky osoby, proti které ještě formálně trestní stíhání zahájeno nebylo. V této souvislosti je potřeba zmínit disentující stanovisko B. Repíka, který považuje takový výrok za vybočení z ustálené rozhodovací linie Evropského soudu pro lidská práva. Dle jeho názoru totiž tento výklad pojmu obvinění komplikuje přezkum dodržení práva na spravedlivý proces ve smyslu přiměřené délky řízení dle čl. 6 odst. 1 EÚLP, neboť v konkrétních případech bude velmi obtížné najít pevný bod („*starting point*“), jímž bude obvinění počínat.⁹⁵ Naproti tomu Emmerson⁹⁶ a v rámci recentní české nauky též Kosar⁹⁷ tento přístup považují za přirozené vyústění materiálního pojetí obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP a shodně odkazují právě na rozhodnutí ve věci *Hooze v. Nizozemí*. Ačkoliv tedy koncepce vytyčená v rozhodnutí *Hooze v. Nizozemí* není přijímána zcela bez výhrad, lze již dnes konstatovat, že se jedná o pojetí převažující.

---

⁹⁴ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 111

⁹⁵ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Hooze proti Nizozemsku* ze dne 22. 5. 1998, č. 21961/93. [cit. 30. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://caselaw.echr.globe24h.com/0/0/netherlands/1998/05/22/case-of-hooze-v-the-netherlands-58170-21961-93.shtml>.

⁹⁶ EMMERSON, Ben a ASHWORTH, Andrew. *Human rights and criminal justice*. 1st ed. London: Sweet and Maxwell, 2001, s. 171

⁹⁷ KMEC, Jiří., KOSAŘ, David., KRATOCHVÍL, Jan., BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 600

Ve vztahu k institutu zahájení trestního stíhání jednoznačně platí, že účinky obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP se projevují toliko ve sféře procesních práv obviněné osoby, jež by po okamžiku obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP měly odpovídat základnímu standardu, vymezeném v čl. 6 odst. 3 EÚLP, byť je třeba dodat, že zejména ve vztahu k již zmiňovanému oprávnění vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky dle čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP má stávající česká právní úprava mezery. Z tohoto důvodu nelze směřovat pojem obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP a pojem zahájení trestního stíhání užívaný v trestním řádu. V tomto směru představuje obvinění jen úzkou množinu účinků, jimiž se navenek projevuje institut zahájení trestního stíhání. Účinky zahájení trestního stíhání jsou komplexnější, neboť se navenek projevují nejen posílením procesních garancí obviněného, ale i rozšířením možností pro procesní postup orgánů činných v trestním řízení. Fakt, že provedení některých procesních úkonů má z hlediska čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP povahu obvinění, tedy ještě automaticky neznamená, že totožný institut má zároveň účinky zahájení trestního stíhání a nelze hovořit o eventuelním zahájení trestního stíhání formou např. zadržení osoby podezřelé dle § 76 TrŘ či podáním vysvětlení dle § 158 odst. 6 TrŘ osobou podezřelou ve smyslu, jak je pojem podezřelý užíván v § 158 odst. 8 TrŘ.

4. Překážky zahájení trestního stíhání

4.1. Okolnosti, za nichž trestní stíhání nesmí být vedeno

Zahájení trestního stíhání je ovládáno zásadou oficiality resp. jejím specifickým projevem označovaným jako zásada legality,⁹⁸ jež je zakotvená v § 2 odst. 3 TrŘ. Z uvedené zásady plyne povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, nestanoví-li zákon či mezinárodní smlouva výjimky. Stanovené výjimky mohou mít buď povahu obligatorní, kdy je trestní stíhání zapovězeno *ex lege*, nebo fakultativní, pokud zákonodárce ponechává na úvaze policejného orgánu či státního zástupce, zda bude trestní stíhání zahajovat. Taxativní výčet okolností, za nichž je trestní stíhání pro spáchání určitého skutku zapovězeno *ex lege*, stanoví § 11 TrŘ a § 11a TrŘ. Jedná se o následující:

- a) *nařídí-li to prezident republiky, uživ svého práva udílet milost nebo amnestii,*
- b) *je-li trestní stíhání promlčeno,*
- c) *jde-li o osobu, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10), nebo o osobu, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu, jestliže takový souhlas nebyl oprávněným orgánem dán,*
- d) *jde-li o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná,*
- e) *proti tomu, kdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého,*
- f) *proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno,*
- g) *proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o schválení narovnání, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno,*
- h) *proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o postoupení věci s podezřením, že skutek je přestupkem, jiným správním deliktem nebo kárným proviněním, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno,*
- i) *je-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět,*

---

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 148

- j) *stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nebo proti tomu, ohledně něhož bylo trestní řízení pro týž skutek předáno do cizího státu, pokud mu byl pro tento skutek cizozemským soudem pravomocně uložen trest,*
- Z ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) TrŘ je s odkazem na znění čl. 4 protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech dovozována zásada *ne bis in idem*, ne dvakrát v téže věci, a z ní plynoucí zásada *rei iudicate*, překážka věci pravomocně rozhodnuté. Uplatnění této zásady na národní úrovni zakotvené v čl. 40 odst. 5 LZPS, zabraňuje orgánům činným v trestním řízení vést trestní stíhání pro skutek, o kterém již bylo pravomocně rozhodnuto v jiném řízení. Jelikož je pojem trestný čin uvedený v čl. 4 protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech vykládán materiálně, s odkazem na výkladový koncept tzv. trestního obvinění spočívající v hmotněprávním posuzování jednoho každého deliktu na základě tzv. engelovských kritérií, je nutné, aby byl každý delikt podroben přezkumu, bez ohledu na to, zda je na národní úrovni formálně označen jako trestný čin. Tento výkladový postup české soudy užívají, a tak se postupně rozšiřuje i okruh deliktů, které odpovídají povaze trestního obvinění resp. trestného činu ve smyslu čl. 4 protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech. Judikatura znaky trestního obvinění dovedla ve vztahu k přestupkům,⁹⁹ kterýžto závěr lze analogicky vztáhnout i na další kategorie tzv. správních deliktů, zejména na kategorii jiných správních deliktů fyzických osob a správních deliktů právnických osob a fyzických osob podnikajících. Zákonodárce tento závěr potvrzuje, když v ustanovení § 28 ZTOPO hovoří toliko obecně o vztahu řízení o správním deliktu k řízení trestnímu. V usnesení 4 Afs 210/2014 – 57 pak Nejvyšší správní soud dovedl, že pojmu trestní obvinění odpovídá i uložení daňového penále dle § 251 zákona č. 280/2009 Sb., - *daňového řádu*, když samotné penále má s přihlédnutím k jeho možné výši povahu trestní sankce,¹⁰⁰ čímž Nejvyšší správní soud pro účely ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) TrŘ rozšířil materiální výklad pojmu trestný čin i na oblast souhrnně označovanou jako *platební delikty*.
- k) *pokud ochranné opatření, které vykonává nebo již vykonal, nebo je nelze podle práva tohoto státu vykonat, nebo bylo cizozemským soudem pravomocně upuštěno od uložení trestu, anebo pravomocně rozhodnuto o zproštění obžaloby.*

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008, [R 44/2010 tr.]

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014 – 57.

Pokud by shora uvedené okolnosti před zahájením trestního stíhání nastaly, policejní orgán nebo státní zástupce je povinen věc *ex officio* odložit dle § 159a odst. 2 TrŘ, bylo-li trestní stíhání již zahájeno, pak státní zástupce trestní stíhání *ex officio* zastaví dle § 172 odst. 1 písm. d) TrŘ. Výjimku, která tuto striktně stanovenou povinnost prolamuje, představují okolnosti uvedené pod písmeny a), b) a i), kdy je možné trestní stíhání vést i přes existenci takových překážek, a to na základě žádosti obviněného, který na projednání trestní věci trvá. O tomto oprávnění je třeba obviněného či osobu, proti níž by trestní stíhání mělo být zahájeno, poučit.

Novelou č. 105/2013 Sb. byla do trestního řádu prostřednictvím ustanovení § 11 odst. 2 vložena specifická skupina překážek trestního stíhání, týkající se mezinárodní justiční spolupráce členských států Evropské unie a dalších států účastných schengenského systému na základě mezinárodních smluv. Trestní stíhání je nepřípustné pro skutek, pro který by rozhodnutím soudu nebo jiného justičního orgánu v uvedených státech:

- a) *byl osobě pravomocně uložen trest nebo ochranné opatření, které vykonává nebo již vykonala nebo je nelze podle práva tohoto státu vykonat, nebo kterým bylo pravomocně upuštěno od uložení trestu, nebo*
- b) *byla osoba pravomocně zproštěna obžaloby, nebo které má účinky pravomocného zastavení trestního stíhání, ledaže:*
  - 1. *nevytváří ve státě, v němž bylo vydáno, překážku věci pravomocně rozhodnuté,*
  - 2. *bylo vydáno výlučně z důvodu, že v jiném státě bylo zahájeno trestní stíhání proti téže osobě pro týž skutek,*
  - 3. *bylo vydáno výlučně z důvodu, že skutek není trestným činem nebo že nespadá do pravomoci orgánů státu, který takové rozhodnutí vydal, nebo*
  - 4. *bylo vydáno výlučně z některého z důvodů odpovídajících důvodům uvedeným v odstavci 1 písm. a), c) až e), i) nebo j).*

Na základě dalšího dodatečně vloženého ustanovení § 11a TrŘ je pak trestní stíhání nepřípustné i pro skutek, pro který státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení tj. za situace, kdy trestní stíhání ještě nebylo zahájeno:

- a) *rozhodl o schválení narovnání a věc odložil, nebo*
- b) *rozhodl o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a podezřelý se osvědčil, nebo se má za to, že se osvědčil.*

4.2. Případy, kdy trestní stíhání nemusí být zahájeno

Na rozdíl od okolností, kdy trestní stíhání nesmí být vedeno *ex lege*, v níže uvedených případech, ponechává zákonodárce na úvaze policejního orgánu nebo státního zástupce, zda bude trestní stíhání zahájeno. Výčet těchto okolností je uveden v § 172 odst. 2 písm. a), b) a c) TrŘ. Souhrnně se označují jako okolnosti způsobující neúčelnost trestního stíhání. Mezi nimi mají specifické postavení důvody uvedené v písm. c), v nauce označované jako tzv. *procesní korektiv trestního bezprávi*,¹⁰¹ který v přípravném řízení slouží státnímu zástupci jako nástroj, jehož prostřednictvím může trestní věc nízké společenské škodlivosti¹⁰² před zahájením trestního stíhání odložit dle § 159a odst. 4 TrŘ nebo již zahájené trestní stíhání zastavit, shledá-li, že účelu trestního řízení již bylo v důsledku naplnění podmínek uvedených v § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ dosaženo:

- a) *je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne,*
- b) *bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech, i když nesplňují některou z podmínek uvedených v § 145 odst. 1 písm. a) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a toto rozhodnutí lze považovat za postačující, nebo*
- c) *jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.*

Specifickým případem, kdy trestní stíhání nemusí být s odkazem na dikci § 160 odst. 1 TrŘ zahájeno *neprodleně*, je institut dočasného odložení trestního stíhání upravený v ustanovení § 159b TrŘ. Dočasné odložení trestního stíhání přichází v úvahu

---

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 148

¹⁰² Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce vydané v Brně dne 21. 12. 2011. Poř. č. 5/2011. s. 8-9. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova-stanoviska/309>.

především pro účely objasňování trestné činnosti páchané organizovanými zločineckými skupinami, byť ustanovení § 159b odst. 1 TrŘ stanoví okruh možného použití institutu dočasného odložení zahájení trestního stíhání pro účely objasňování všech úmyslných trestných činů.

Svou povahou se jedná o výjimku z obecného pravidla, a proto je na místě její aplikační rozsah posuzovat restriktivně. Aplikace ustanovení § 159b TrŘ je vázána na předchozí souhlas dozorujícího státního zástupce. Souhlas lze udělit na lhůtu nejdéle dvou měsíců, již může státní zástupce s odkazem na § 159b odst. 2 TrŘ opakovaně prodloužit o další 2 měsíce, trvají-li důvody odložení. Po odpadnutí okolností odůvodňujících dočasné odložení musí policejní orgán trestní stíhání neprodleně zahájit.

4.3. Institut souhlasu se zahájením trestního stíhání

Institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním upravený v § 163 a 163a TrŘ představuje specifickou překážku trestního stíhání ve věci skupiny trestných činů taxativně vypočtených v § 163 odst. 1 TrŘ. Na rozdíl od ostatních překážek uvedených v § 11 a § 11a TrŘ má udělení souhlasu k trestnímu stíhání povahu dispozičního úkonu fyzické¹⁰³ osoby stojící v pozici osoby poškozené ve smyslu definice § 43 odst. 1 TrŘ, když toto oprávnění svědčí i osobě, která má v trestním řízení postavení poškozeného a zároveň spoluobviněného¹⁰⁴. Zákonodárce vyjadřuje vůli ponechat na rozhodnutí poškozeného, zda budou stíhány v § 163 odst. 1 TrŘ taxativně vypočtené trestné činy, u nichž soukromý zájem poškozeného převažuje nad veřejným zájmem na trestním stíhání pachatele.

Souhlas je poškozený oprávněn udělit ve věci trestního stíhání osob, k nimž ho váže poměr, pro který by byl dle § 100 odst. 2 TrŘ oprávněn vůči takovým osobám odepřít svědeckou výpověď. Takovýto poměr musí existovat k okamžiku udělení či odepření souhlasu s trestním stíháním.¹⁰⁵ Výjimku v tomto směru představuje udělení souhlasu k trestnímu stíhání trestného činu znásilnění dle § 185 odst. 1 a 2 TrZ, kde trestní řád alternativně připouští existenci příslušného poměru již k okamžiku jeho spáchání. Poškozený je oprávněn souhlas udělit či odepřít bezprostředně po výzvě

---

¹⁰³ viz. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010, [R 10/2012 tr.]

¹⁰⁴ Usnesení Městského soudu v Praze z 24. 4. 1991, sp. zn. 6 To 57/91, [R 33/1992 tr.]

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného - bilance a perspektivy. *Kriminalistika*. 1996, č. 4, s. 297

orgánu činného v trestním řízení, případně v rámci dodatečně stanovené lhůty, jež dle § 163a odst. 2 TrŘ činí maximálně 30 dnů. Po jejím uplynutí již souhlas nelze udělit, o čemž musí být poškozený poučen. Je-li poškozených osob více, postačí k trestnímu stíhání souhlas jediné z nich. Judikatura toto ustanovení zpřesnila pro účely řízení o skutku, který vykazuje znaky dvou a více trestných činů spáchaných v jednočinném souběhu, v jehož důsledku bylo poškozeno více osob, z nichž alespoň jedna disponuje oprávněním udělit souhlas k trestnímu stíhání:

I. Trestní stíhání pro skutek vykazující v jednočinném souběhu zákonné znaky jednak trestného činu uvedeného v § 163a odst. 1 tr. ř., jednak trestného činu tam neuvedeného, je podmíněno souhlasem poškozeného, který je podle tohoto ustanovení k tomu oprávněn v tom smyslu, že bez jeho souhlasu lze vést trestní stíhání jen ohledně trestného činu neuvedeného v § 163a odst. 1 tr. ř.

II. Jestliže trestnými činy spáchanými v jednočinném souběhu bylo poškozeno několik osob, přičemž v souladu se svým oprávněním podle § 163a odst. 1 tr. ř. některá z nich neudělí souhlas s trestním stíháním pro ten trestný čin, kterým došlo jen k jejímu poškození, pak pro tento trestný čin nelze konat trestní stíhání. Trestní stíhání pro trestné činy spáchané jedním skutkem lze v takovém případě vést jen pro ten trestný čin, ohledně něhož byl dán souhlas té osoby, která byla právě tímto trestným činem sama poškozena.¹⁰⁶

Vzhledem k povinnosti soudu rozhodnout s odkazem na obžalovací zásadu jedním výrokiem o celém skutku, jenž je předmětem obžaloby, je třeba, aby tento závěr soud uvedl toliko v odůvodnění rozsudku/usnesení a nikoliv ve výroku formou zastavení trestního stíhání pro pomyslnou „část skutku“, pro kterou poškozený odepřel souhlas udělit. Ve výroku příslušného rozsudku či usnesení se uvedený postup soudu projeví pouze úpravou právní kvalifikace skutku.

Stanovisko poškozeného je třeba zjišťovat zásadně před zahájením trestního stíhání. V případech, kdy poškozený odepře souhlas udělit, policejní orgán nebo státní zástupce věc *ex officio* odloží dle § 159a odst. 2 TrŘ, s výjimkou dle § 11 odst. 4 TrŘ.

Nelze však *a priori* vyloučit ani situace, kdy bude poškozený identifikován až v průběhu vyšetřování nebo pokud poměr osoby obviněné k osobě poškozené, uvedený v § 100 odst. 2 TrŘ, vyjde najevo až po zahájení trestního stíhání. V takovém případě příslušný policejní orgán dle § 163a odst. 2 TrŘ bezodkladně stanoví poškozenému již

---

¹⁰⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 4. 1998, sp. zn. 1 To 11/98, [R 38/1999 tr.]

zmíněnou maximálně 30 denní lhůtu pro uvážení, zda souhlas udělí či ne. Pokud souhlas nedá, policejní orgán je povinen podat dozorujičímu státnímu zástupci návrh na zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 písm. d) TrŘ, s výjimkou § 11 odst. 4 TrŘ.

107

Z hlediska formy souhlasu, jeho odepření či zpětvzetí, trestní řád v § 163 odst. 2 alternativně stanoví možnost podat souhlas písemně či ústně do protokolu u příslušného policejního orgánu či státního zástupce. Oprávněním vzít daný souhlas zpět disponuje poškozený až do okamžiku, než se senát odvolacího soudu odebere k závěrečné poradě. Odepřený souhlas nelze již následně udělit, o čemž je třeba poškozeného náležitě poučit.

Jako korektiv práva poškozeného udělet souhlas s trestním stíháním stanoví § 163a odst. 1 TrŘ okruh okolností, kdy pro účely trestního stíhání není souhlas poškozeného vyžadován:

- 1) *byla takovým činem způsobena smrt,*
- 2) *poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,*
- 3) *poškozeným je osoba mladší 15 let,*
- 4) *z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.*

4.3.1. Institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného *de lege ferenda*

Institut souhlasu se zahájením trestního stíhání je součástí trestního řádu již více než čtvrt století a stále je předmětem polemik z řad odborné veřejnosti. Koncepční dokumenty vypracované v souvislosti s rekodifikací trestního procesu hodnotily institut souhlasu poškozeného se zahájením trestního stíhání, jako nedostatečné vyjádření dispozičních oprávnění poškozeného a navrhovaly, resp. navrhuji,¹⁰⁸ jeho doplnění o další instituty, jejichž prostřednictvím bude poškozený oprávněn disponovat s trestním řízením např. zavedením kategorie návrhových trestných činů a trestných činů stíhaných z titulu soukromé či subsidiární (podpůrné) žaloby.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 303

¹⁰⁸ Východiska a principy nového trestního řádu 2014. s. 6. [cit. 29. 3. 2016]. <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

Nejčastěji zaznívající výhrady ke stávající úpravě institutu souhlasu poškozeného se zahájením trestního stíhání dle § 163 TrŘ, lze shrnout do dvou níže rozvedených kategorií,¹⁰⁹ v jejichž rámci bych chtěl vyjádřit svá stanoviska.

1. K okruhu trestných činů v režimu § 163 odst. 1 TrŘ:

Základním principem pro určení výčtu trestných činů, k jejichž trestnímu stíhání na základě souhlasu by měl být oprávněn zájem poškozeného, který převažuje nad veřejným zájmem na trestním stíhání a potrestání pachatele. Ústavní soud v nálezu N 16/60 SbNU okruh takových trestných činů obecně vymezil jako ty: „*u nichž hledisko generální prevence nehraje tak významnou roli.*“¹¹⁰

Dle mého názoru, by okruh trestných činů v režimu § 163 odst. 1 TrŘ měl být určen dvěma základními hledisky:

- Jedná se o porušení těch zájmů jednotlivce, o kterých je oprávněn sám bez omezení rozhodovat. V této souvislosti lze přivítat poměrně širokou množinu majetkových trestných činů, kde výše uvedený postulát zpravidla platí.
- Pokud budou trestným činem dotčeny jiné zájmy, než ty uvedené v bodě předchozím, lze do režimu § 163 odst. 1 TrŘ zařadit toliko trestné činy nedbalostní a ty trestné činy, jejichž spácháním není dle dikce § 163a odst. 1 písm. d) TrŘ v poškozeném, již z podstaty trestného činu samotného, vyvolán stav tísně, nátlaku, závislosti či podřízenosti tj. stavů, kdy je schopnost poškozeného racionálně posoudit své skutečné zájmy přirozeně omezena.

V úvahu je třeba brát ohled na potírání trestných činů, které zpravidla bývají spojeny s projevy domácího násilí. Odborná veřejnost v této souvislosti kladně hodnotí fakt, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TrZ není v režimu § 163 odst. 1 TrŘ zařazen.¹¹¹ Dle mého názoru, však lze mít s ohledem na potírání domácího násilí výhrady i k zařazení trestných činů nebezpečného vyhrožování dle § 353 TrZ a nebezpečného pronásledování dle § 354 TrZ, které též mohou představovat latentní projevy domácího násilí, a to zejména v případech, kdy se trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TrZ nepodaří prokázat a osoba dopouštějící se aktů domácího násilí je stíhána jen pro dílčí projevy agrese vůči poškozenému. S přihlédnutím k této okolnosti bych považoval za žádoucí, aby byly uvedené trestné

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalování právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*. 2003, č. 2, s. 33

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 2523/10, [N 16/60 SbNU]

¹¹¹ např. ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Domácí násilí z pohledu přípravného řízení trestního. *Státní zastupitelství*. 2011, č. 12, s. 18

činy z režimu § 163 odst. 1 TrŘ vyňaty. Z obdobného důvodu bych považoval za žádoucí i vynětí trestného činu znásilnění dle § 185 TrZ, a to alespoň jeho odst. 2, neboť se jedná o zločin zvlášť závažný. S ohledem na jeho společenskou škodlivost nelze uvažovat převažující zájem poškozeného na nepotrestání pachatele tím spíše, že současná právní úprava trestního řádu a zákona o obětech č. 45/2013 Sb. již poskytuje dostatečné záruky ochrany před eventuelní sekundární viktimizací osoby tímto trestním činem poškozené. Naopak, oprávněním udělit souhlas k trestnímu stíhání, se psychický tlak na osobu poškozenou zvětšuje, když odpovědnost za zahájení resp. vedení trestního stíhání pro trestný čin znásilnění na osobě blízké se dle § 185 odst. 1 a 2 TrZ *de facto* přenáší z orgánů činných v trestním řízení na osobu takovým trestným činem poškozenou, tím spíše, že se může jednat o případy, kdy o spáchání trestného činu ví pouze pachatel a poškozený. Uvedenou situaci považuji za nežádoucí. Obdobná stanoviska je též možno dohledat i ve vyjádřeních nevládních organizací zabývajících se ochranou práv obětí domácího násilí.¹¹²

2. Okruh osob oprávněných dát souhlas k trestnímu stíhání ve věcech trestných činů v režimu §163 odst. 1 TrŘ.

Z hlediska osob, které jsou oprávněny dát souhlas k trestnímu stíhání, se zákon omezuje na osoby stojící k pachateli v poměru vymezeném v § 100 odst. 2 TrŘ. Z tohoto kroku zákonodárce lze dovodit, že jediným relevantním převažujícím zájmem poškozeného na nezahájení resp. „nevedení“ trestního stíhání je zachování mezilidských vazeb.

S uvedeným stanoviskem se neztotožňuji. Naopak, zejména v oblasti majetkových trestných činů může být převažující zájem poškozeného dán spíše snahou domoci se náhrady škody či újmy formou odškodnění poskytnutého mimo rámec trestního řízení,¹¹³ když případná ingerence orgánů činných v trestním řízení může vyhlídky poškozeného na vymožení náležitého odškodnění spíše zhoršit. Z tohoto důvodu bych považoval za vhodné, aby alespoň pro účely řízení ve věcech majetkových trestných činů vedených v režimu § 163 odst. 1 TrŘ, nebylo dispoziční právo poškozeného dát souhlas k trestnímu stíhání vázáno pouze na spáchání uvedených trestných činů osobou

---

¹¹² Procesní práva poškozeného a role státního zástupce. 2008. Liga lidských práv. s. 69. [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné na a [www: http://lp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/](http://lp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/).

¹¹³ MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udělet souhlas s trestním stíháním podle § 163 tr. ř.? *Trestní právo*. 2003, č. 12, s 10 -11

poškozenému blízkou dle § 100 odst. 2 TrŘ, ale kýmkoliv bez ohledu existenci příbuzenského či obdobného vztahu.

5. Usnesení o zahájení trestního stíhání

5.1. Zakotvení institutu usnesení o zahájení trestního stíhání v systematické trestního procesu

Usnesení o zahájení trestního stíhání je jednou ze dvou procesních forem, jíž se institut zahájení trestního stíhání dle současné právní úpravy trestního řízení projevuje navenek.¹¹⁴ Charakter okamžiku vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání jako konkrétního bodu trestního řízení, odráží systematika trestního řádu, který pro zahájení trestního stíhání vyhrazuje samostatný oddíl první v rámci hlavy desáté trestního řádu.

Zákonodárce formálním oddělením usnesení o zahájení trestního stíhání od obou fází přípravného řízení reflektuje fakt, že usnesení o zahájení trestního stíhání vydávané dle § 160 odst. 1 TrŘ materiálně představuje úkon přirozeně završující stadium prověřování, pokud bylo vedeno a pokud orgány přípravného řízení neshledaly důvod k odložení či odevzdání věci dle podmínek uvedených v § 159a TrŘ nebo k dočasnému odložení trestního stíhání dle § 159b TrŘ. Systematicky se jedná o úkon iniciační, spadající do druhého stadia přípravného řízení, vyšetřování, upraveného v oddíle druhém hlavy desáté trestního řádu.¹¹⁵ Pozice usnesení o zahájení trestního stíhání v systematické přípravného řízení je tak v literatuře formulována jako úkon *oddělující stadia prověřování a vyšetřování*.¹¹⁶

Pro účely následného postupu orgánů přípravného řízení vytváří výrok usnesení prostřednictvím vymezení konkrétního skutku či skutků konkrétní osoby základní rámec vymezující předmět následného řízení, dle kterého bude posuzována důvodnost provádění vyšetřovacích úkonů. S ohledem na závažnost zásahu do práv a svobod stíhané osoby jsou osobě obviněné, na ochranu před účinky nezákonného usnesení o zahájení trestního stíhání, poskytnuty totožné procesní garance, jako proti ostatním úkonům prováděným ve stadiu vyšetřování. Případnou stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání již obviněný může podat prostřednictvím obhájce zvoleného či ustanoveného v režimu nutné obhajoby a stížnost proti usnesení lze opřít o poznatky

---

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 286

¹¹⁵ tamtéž s. 31

¹¹⁶ např. FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 89

získané studiem spisu dle § 65 odst. 1 TrŘ, byť čas na jeho prostudování je výrazně omezen.

Za určité specifikum z hlediska systematiky lze označit procesní situaci vymezenou v § 179c odst. 3 TrŘ, kdy vydání usnesení o zahájení trestního stíhání předchází zkrácené přípravné řízení. Jedná se o případy, kdy státní zástupce v rámci závěrečné prověrky před podáním návrhu na potrestání shledá v konkrétním skutku trestný čin, jehož kvalifikace vylučuje vedení zkráceného přípravného řízení. Za takových okolností předá věc příslušnému vyšetřovacímu orgánu, aby usnesením dle § 160 odst. 1 TrŘ zahájil trestní stíhání v režimu standardního či rozšířeného vyšetřování.

Zkrácené přípravné řízení též předchází zahájení trestního stíhání usnesením dle § 160 odst. 1 TrŘ za situace, kdy je dle § 179e TrŘ státnímu zástupci předána zadržená podezřelá osoba a státní zástupce nerozhodne o jejím propuštění ani ji ve lhůtě 48 hodin nepředá soudu s návrhem na potrestání či schválení dohody o vině a trestu. V takovém případě je státní zástupce obligatorně povinen zahájit trestní stíhání zadržené osoby a příslušnému soudu předložit návrh na vzetí zadržené osoby do vazby.¹¹⁷

5.2. K možnosti zahájit přípravné řízení vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání

Výjimečně může s odkazem na § 12 odst. 10 TrŘ usnesení o zahájení trestního stíhání plnit funkci iniciační i ve vztahu k přípravnému řízení, a tudíž i k celému trestnímu řízení. V této funkci spatřuji s přihlédnutím k dikci § 160 odst. 1 TrŘ, vyjádření důrazu na neprodlenost zahájení trestního stíhání, jako jedno z konkrétních vyjádření zásad oficiality, rychlosti a postupu bez zbytečných průtahů v trestním řízení dle § 2 odst. 4. TrŘ. Zákonodárce ve výjimečných situacích připouští eventualitu takových okolností, za nichž nebude nutné vyhotovit záznam o zahájení úkonů trestního řízení, vést úkony prověřování nebo provádět neodkladné a neopakovatelné úkony, neboť i na základě již dostupných důkazů vyšetřovací orgán dle § 160 odst. 1 TrŘ získá dostatečně odůvodněný závěr o spáchání trestného činu konkrétní osobou. M. Fryšták jako příklad uvádí situace, kdy bude pachatel přistižen přímo na místě činu nebo

---

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. sv. II. § 157-314s. 7. dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 2066

bezprostředně poté.¹¹⁸ S touto obecnou formulací nelze bezvýhradně souhlasit, a to hned ze dvou důvodů.

Zaprvé, v případech spáchání typově závažného trestného činu bude prvním úkonem přípravného řízení provedeným proti osobě přistižené při spáchání trestného činu či bezprostředně po něm zpravidla zadržení osoby podezřelé dle § 76 odst. 1 či 2 TrŘ, jež je ze své povahy úkonem neodkladným a přípravné řízení bude s odkazem na § 12 odst. 10 TrŘ zahájeno již úkonem zadržení.

Zadruhé, půjde o případy typově nejméně závažných trestných činů ve smyslu § 179a odst. 1 TrŘ, když tyto bude na místě projednávat ve zkráceném přípravném řízení, jež se řídí odlišným procesním postupem, a tak ani v takovém případě nebude možné zahájit trestní stíhání vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 TrŘ.

Možnost zahájení přípravného řízení přímo vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání bude omezena toliko na řízení ve věcech trestných činů, o nichž nebude možno zavést zkrácené přípravné řízení a zároveň nebudou dány podmínky pro zadržení osoby pachatele, případně pro provedení jiného neodkladného a neopakovatelného úkonu a s ohledem na dikci § 160 odst. 1 TrŘ bude na základě dostupných skutkových zjištění dán odůvodněný závěr o spáchání trestného činu určitou osobou. Podkladem pro takto zjištěný odůvodněný závěr může v konkrétním případě být např. přímý vjem získaný příslušníkem policejního orgánu přítomným na místě činu. Za takovýchto okolností by mělo být s odkazem na zásadu oficiality plynoucí z dikce *neprodleně*, užívané v § 160 odst. 1 TrŘ, přímo povinností policejního orgánu bezodkladně zahájit trestní stíhání a neprovádět úkony v režimu prověřování či dokonce neodkladné a neopakovatelné úkony. K obdobnému stanovisku viz. právní věta nálezu Ústavního soudu N 131/70 SbNU:

„Jestliže orgány činné v trestním řízení před provedením prohlídky jiných prostor nezahájily trestní stíhání, ač tak učinit mohly a měly, a namísto toho ji bez uvedení důvodu provedly jako neodkladný úkon, pak absenci tohoto odůvodnění nelze považovat za pouhé formální pochybení, nýbrž za případ, kdy pro provedení úkonu jako neodkladného chybějí i věcné důvody.“¹¹⁹

---

¹¹⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 95

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 4183/12, [N 131/70 SbNU]

Uvedený postup, kdy orgány činné v trestním řízení navzdory dostatečným skutkovým zjištěním nezahájí trestní řízení přímo vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání, tak představuje obcházení práva na obhajobu spočívající ve vyčerpávání práv obhajoby, neboť osoba obviněná ani její obhájce, kterého ostatně v těchto případech zpravidla ani mít nemůže, nemá možnost jak se k důvodnosti provádění procesně relevantních úkonů dostatečným způsobem vyjádřit nebo se jeho provádění dokonce zúčastnit. Svou povahou se jedná o totožnou procesní situaci, jako v případech provádění materiálně neodůvodnitelných neodkladných a neopakovatelných úkonů, již jsem zmínil v kapitole druhé.

5.3. Orgány přípravného řízení zahajující trestní stíhání formou usnesení o zahájení trestního stíhání

Dle § 160 odst. 1 TrŘ zahajuje trestní stíhání policejní orgán. Na základě systematického výkladu je třeba pojem policejní orgán užitý ve smyslu § 160 odst. 1 TrŘ vykládat s ohledem na systematické zařazení § 160 do hlavy desáté trestního řádu. Trestní stíhání jsou dle § 160 odst. 1 TrŘ oprávněny zahájit orgány taxativně vypočtené v § 161 odst. 2, 3, 6 a 7 TrŘ ,vedené pod marginální rubrikou *vyšetřovací orgány*.¹²⁰ Vedle vyšetřovacích orgánů může trestní stíhání zahájit též dozorující státní zástupce a to s odkazem na svou pravomoc provést jednotlivý vyšetřovací úkon či celé vyšetřování a za tímto účelem vydat příslušné rozhodnutí dle § 174 odst. 2 písm c) TrŘ. V takovém případě se bude jednat o rozhodnutí vydané v prvním stupni, proti němuž bude přípustná stížnost.

Obecnou pravomoc zahajovat trestní stíhání má dle § 161 odst. 2 TrŘ útvar Policie České republiky. Bližší určení věcné a místní příslušnosti pro zahajování trestního stíhání a vedení vyšetřování Policií České republiky ponechává trestní řád na úpravě *Zákona o Policii České republiky* č. 273/2008 Sb. a resortních organizačních předpisech. V současné době upravuje věcnou a funkční příslušnost v rámci organizační soustavy Policie České republiky *Závazný pokyn policejního prezidenta* č. 103/2013, *o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení*, konkrétně se jedná o články 4 až 8. K zahájení trestního stíhání nepříslušným policejním orgánem

---

¹²⁰ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s.* 7. dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 2064

v souvislosti s prováděním neodkladných a neopakovatelných úkonů odkazují na kapitulu druhou, kde jsem tuto problematiku rozebral.

Dalším vyšetřovacím orgánem, oprávněným zahájit trestní stíhání, je Generální inspekce bezpečnostních sborů, která obligatorně vede trestní stíhání ve věcech trestných činů příslušníků Policie České republiky, Vězeňské služby, celníků a ve věcech osob zařazených k těmto bezpečnostním sborům k výkonu práce v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů. V redukované formě byla po zřízení Generální inspekce bezpečnostních sborů zachována i koncepce vyšetřování vedeného obligatorně státním zástupcem. Státní zástupce obligatorně zahajuje trestní stíhání a vede vyšetřování ve věcech trestných činů spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství a Vojenské policie. Vyšetřování vede obligatorně též ve věci trestných činů spáchaných zaměstnanci České republiky zařazených k výkonu práce k výše uvedeným bezpečnostním sborům. Státní zástupce vedoucí vyšetřování svůj status státního zástupce ani po dobu provádění vyšetřování neztrácí, avšak vyšetřovací úkony provádí v pozici policejního orgánu, a tedy: „*přiměřeně*“ dle ustanovení *týkajících se těchto* (pozn. policejních) *orgánů*.¹²¹ Tento závěr má důsledky zejména pro účely určení funkční příslušnosti ve věci rozhodování o podané stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, o níž bude dle § 146 odst. 2 písm. a) TrŘ rozhodovat státní zástupce nejbližšího vyššího státního zastupitelství.

Ani v případě zahájení trestního stíhání Generální inspekcí bezpečnostních sborů či státním zástupcem trestní řád blíže neurčuje jejich příslušnost a ponechává ji opět na zákonech upravujících organizaci Státního zastupitelství a Generální inspekce bezpečnostních sborů či na vnitroresortních organizačních předpisech. Státní zástupce a Generální inspekce bezpečnostních sborů pak dle § 161 odst. 5 písm. a) a b) TrŘ zahajují trestní stíhání i v případech společného řízení, kde je alespoň jedním ze spoluobviněných osoba, proti níž jsou dle trestního řádu oprávněny vést vyšetřování.

Zcela výjimečnou povahu má dle § 161 odst. 6 TrŘ eventuelní zahájení trestního stíhání kapitánem námořní lodi při dálkových plavbách, který nabývá postavení vyšetřujícího orgánu *ex lege* při spáchání trestného činu na palubě námořního plavidla dle § 39 odst. 3 *Zákona o námořní plavbě* č. 61/2000 Sb. Co do uplatnění, s přihlédnutím k zapojení České republiky do struktur NATO, má vyšší praktickou využitelnost ustanovení § 161

---

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 661/05, [N 40/40 SbNU]

odst. 7 TrŘ, dle něhož trestní stíhání zahajuje pověřený orgán Vojenské policie, v případech zahájení trestního stíhání ve věcech trestných činů příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů, např. při vojenských cvičeních, v zahraničí.

5.4. Obsahové náležitosti usnesení o zahájení trestního stíhání

5.4.1. Úvodní část usnesení o zahájení trestního stíhání

Úvodní část usnesení o zahájení trestního stíhání obsahuje obecné náležitosti usnesení dle § 134 odst. 1 písm. a) a b) TrŘ, jež tvoří tzv. hlavičku usnesení. Jedná se o uvedení dne, místa vydání usnesení a označení orgánu, který usnesení vydal. Tím je zpravidla vyšetřovací orgán ve smyslu § 161 odst. 2 TrŘ, jímž je z hlediska příslušnosti konkrétní oddělení místně příslušného územního odboru Policie České republiky, spadajícího do podřízenosti příslušného krajského ředitelství Policie České republiky. Obdobně, tedy prostřednictvím uvedení orgánu a místně příslušného oddělení/odboru, by měly být označeny i další vyšetřovací orgány oprávněné zahájit trestní stíhání dle § 161 odst. 2 až 7 TrŘ např. Okresní státní zastupitelství Semily či Generální inspekce bezpečnostních sborů - pracoviště Liberec. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba dle § 160 odst. 2 TrŘ obviněnému doručit, případně vyhlásit, pokud jej obviněný nepřevzme dle § 135 TrŘ. Usnesení o zahájení trestního stíhání vždy existuje v podobě písemné nebo elektronické, je-li doručováno prostřednictvím elektronické datové schránky a nelze uvažovat jeho eventuelní zapsání do spisu.

Vedle v ustanovení § 134 odst. písm. a) a b) 1 TrŘ výslovně uvedených údajů bývá v úvodní části usnesení uvedena ještě příslušná spisová značka, pod níž vyšetřovací orgán trestní věc vede. Na závěr úvodní části usnesení o zahájení trestního stíhání, jež používá Policie České republiky, následuje formule, která uvozuje výrokovou část: „Podle § 160 odst. 1 trestního řádu se zahajuje trestní stíhání osoby...“¹²²

5.4.2. K náležitostem vymezení totožnosti stíhané osoby a totožnosti skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání

Trestní řád v § 160 odst. 1 TrŘ výslovně zakotvuje tři obligatorní prvky výrokové části usnesení o zahájení trestního stíhání. Jedná se o označení stíhané osoby-

---

¹²² příloha č. I.

obviněného, označení skutku a jeho právní posouzení. Pokud jsem v kapitole třetí označil vymezení skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání jako rámcové, je třeba zdůraznit, že slovo rámcové v tomto kontextu není možné vykládat ve smyslu obecné, ale ve smyslu základní. Zmiňovaný rámec tvoří popis konkrétních skutkových okolností, na jejichž základě bude ověřitelným způsobem vylíčena existence všech znaků skutkové podstaty¹²³ konkrétního trestného činu, který vyšetřovací orgán ve vymezeném skutku spatřuje tak, aby skutek nemohl být zaměněn za jiný. V opačném případě by nebyl naplněn v § 160 odst. 1 TrŘ stanovený požadavek na prokázání skutečností o spáchání trestného činu, protože tyto musí být prokázány již k okamžiku vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání a nikoliv až v průběhu vyšetřování či dokonce v řízení před soudem.

Jelikož se množství a charakter důkazů shromážděných v konkrétních kauzách přirozeně odlišuje, není možné dokonale objektivizovat konkrétní obsahové náležitosti jednoho každého výroku. Návod může aplikační praxe čerpat z nauky či z kazuistiky zpracované v judikatuře. Určitý vzorec pro postup policejního orgánu lze vyvodit např. z díla A. Růžka, který s odkazem na tehdejší právní úpravu uvádí povinnost vymežit alespoň tři základní skutkové okolnosti - čas, místo a způsob spáchání skutku,¹²⁴ když v pojmu způsob spáchání lze spatřovat prvky jednání, následku a subjektivní stránky spáchaného trestného činu, tedy skutečností vymežujících skutek.¹²⁵ J. Zezulová a F. Vondruška tyto skutečnosti shrnují pod šesti lapidárně vyjádřenými otázkami: *KDO, CO, KDE, KOMU, JAK, PROCĚ*.¹²⁶ Uvedenou konstrukci považují za poměrně zdařilou, tím spíše, že odpovídá konceptu tzv. základních kriminalistických otázek, čímž vychází vstříc podmínkám aplikační praxe na úrovni činnosti vyšetřovacích orgánů. Výhradu lze učinit k zařazení otázky KDO, když tato by měla být pojímána zcela samostatně, neboť neslouží k vymezení skutku, ale totožnosti osoby obviněného, jako prvku *izolovaného od skutku*.¹²⁷ Na základě shora uvedeného vzorce lze odvodit následující:

- Pojmem KDO se rozumí totožnost osoby obviněného. Tato otázka je ve vztahu k ostatním zcela svébytná a stojí samostatně, neboť jejím prostřednictvím je

¹²³ srovnej usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2001 sp. zn. 11 Tz 129/2001, [R 41/2002 tr.]

¹²⁴ RŮŽEK, Antonín. *Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958, s. 88

¹²⁵ tamtéž 92 - 93

¹²⁶ VONDRUŠKA, František a ZEZULOVÁ, Jana. K otázce zákonnosti usnesení o zahájení trestního stíhání, k jeho vlivu na promlčení trestního stíhání. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 12, s. 8

¹²⁷ RŮŽEK, Antonín. *Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958, s. 86

vymezena totožnost obviněného a na rozdíl od ostatních uvedených otázek neslouží k vymezení skutku. S odkazem na judikaturu je třeba pojem totožnosti obviněného chápat jako *fyzickou totožnost osoby obviněné*¹²⁸ bez ohledu na údaje, pod nimiž v rámci společenských vztahů vystupuje k okamžiku zahájení trestního stíhání. Vymezení totožnosti stíhané osoby se děje prostřednictvím údajů uvedených v § 120 odst. 2 TrŘ, na jehož znění § 160 odst. 1 odkazuje. Těmito údaji jsou:

Jména a příjmení, dne a místa narození, svého zaměstnání a bydliště, popřípadě jinými údaji potřebnými k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou. Jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, uvede se i hodnost obžalovaného a útvar, jehož je příslušníkem.

- Pojmy CO a KOMU vyjadřují konkrétní právní statek, tj. objekt resp. předmět, dotčený trestným činem a zároveň určení subjektu, tedy osoby poškozené, která uvedeným statkem disponovala. V době zahájení trestního stíhání ještě zdaleka nemusí být zcela zřejmá totožnost konkrétní osoby stojící v postavení osoby poškozené ve smyslu § 43 odst. 1 TrŘ. Přesto lze s ohledem na oprávnění poškozeného dle § 160 odst. 2 TrŘ požadovat zaslání opisu usnesení o zahájení trestního stíhání a nelze zodpovězení této otázky bagatelizovat. Tím spíše, že dle čl. 24 odst. 1 písm. e) POP NSZ je tento úkon *ex officio* přezkoumáván státním zástupcem při prověření každého usnesení o zahájení trestního stíhání.
- Otázky KDE a JAK slouží k vymezení objektivní stránky spáchaného trestného činu, pro větší názornost lze uvažovat i přidání pomyslné podotázky KOLIK, pro účely vyšetřování majetkových či hospodářských trestných činů. Zejména otázka JAK má pro účely dalšího řízení mimořádný význam, neboť zahrnuje jednak otázky týkající se vymezení jednání a zároveň lze pod ni podřadit i otázku následku způsobeného v příčinné souvislosti s vymezeným jednáním. Právě při jejím vymezení je nutné, aby dozorcující státní zástupce konající přezkoumání trval na maximální pečlivosti policejního orgánu, neboť jejím prostřednictvím je vymezeno jednání a následek, jakožto esenciální složky vymezující totožnosti skutku.
- Otázka PROČ v sobě zahrnuje náležité popsání subjektivní stránky trestného činu, byť tato sama o sobě nemá určující vliv na totožnost skutku, a tak nemusí být co do

---

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 4 Tz 259/2001. [publikován v Soudních rozhledech č. 6/2002 str. 219]

kvality zachována, jak dovodil Vrchní soud v Praze v rozhodnutí R 31/2006 tr.¹²⁹ O případné změně posuzování subjektivní stránky je třeba obviněného poučit. Ostatně v řadě případů bude mít změna posuzování kvality subjektivní stránky vliv na právní posouzení skutku. Odvození subjektivní stránky trestného činu je přímo navázáno právě na vymezení stránky objektivní, neboť z jednání pachatele na místě činu si policejní orgán může nejlépe vytvořit představu o formě zavinění a eventuelně i o jeho pohnutce, je-li pro účely obvinění z konkrétního trestného činu vyžadována. Subjektivní stránka nemusí být zřejmá z pouhého vnějšího pozorování, ale mnohdy vyžaduje bližší interpretaci jednání pachatele plynoucí nejen z charakteru jeho jednání, ale i znaků jeho psychologického profilu, příslušnosti k sociální skupině či majetkovým poměrům atd. V náležitém vymezení subjektivní stránky spáchaného trestného činu je možno spatřovat největší úskalí při popisu jednotlivých znaků skutkové podstaty v usnesení o zahájení trestního stíhání, jak dokládá bohatá judikatura v obdobných případech, založená např. na opakovaně citované právní větě nálezu Ústavního soudu N 30/17 SbNU. :, *v záznamu o sdělení obvinění musí být uvedena i subjektivní stránka trestného činu, tedy zavinění. Ignoroval-li vyšetřovatel Policie ČR ve sdělení obvinění subjektivní stránku trestného činu, potom toto sdělení postrádá podstatnou náležitost a nelze je považovat za zákonné sdělení obvinění podle § 160 odst. 1 trestního řádu*“.¹³⁰

- Vedle těchto v literatuře uvedených otázek je v konkrétních případech nutné popsat i další okolnosti vymezující konkrétní skutek, ovšem pouze jsou-li v konkrétním usnesení o zahájení trestního stíhání obsaženy. Judikatura takové okolnosti dovodila např. v otázce formy trestné součinnosti, kdy v rozhodnutí R 39/2001 tr. Vrchní soud v Olomouci naprosto oprávněně shledal frázi, *účastnil se trestné činnosti*, jako nevyhovující¹³¹ z důvodu nedostatečného vymezení skutkových okolností, jež by takový závěr potvrzovaly a konkretizovaly povahu účasti obviněné osoby na spáchaném trestném činu. Pro účely komplexního vymezení této okolnosti se tedy nabízí doplnit schéma navrhané F. Vondruškou a Zezulovou o otázku S KÝM.

Z uvedených závěrů je zřejmé, že procesním důsledkem alespoň rámcového nevymezení všech znaků skutkové podstaty a eventuelně i formy trestné součinnosti je

¹²⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, sp. zn. 9 To 72/02, [R 31/2006 tr.]

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. IV. ÚS 582/99, [N 30/17 SbNU]

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 288

nezákonnost usnesení o zahájení trestního stíhání, již není možno zhojit na základě skutečností prokázaných až následně v průběhu vyšetřování. Jedná se o jednoznačný exces z práva na stíhání ze zákonných důvodů dle čl. 8 odst. 2 LZPS. Takto vadné usnesení o zahájení trestního stíhání nemůže vyvolávat právně relevantní účinky. Dozorující státní zástupce je povinen taková usnesení *ex officio* bezodkladně zrušit dle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ bez ohledu na dobu, jež od vyhotovení vadného usnesení o zahájení trestního stíhání uplynula.¹³² Z hlediska řízení před soudem se jedná o závažnou procesní vadu ve smyslu § 188 odst. 2 písm. e) TrŘ, která je důvodem k vrácení věci státnímu zástupci k odstranění závažných procesních vad.¹³³

5.4.3. Charakter právního posouzení skutku ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání

V přímé návaznosti na výše uvedené vymezení skutku je dle § 160 odst. 1 TrŘ další obligatorní náležitosti výroku usnesení o zahájení trestního stíhání právní posouzení (kvalifikace) skutku. Takto stanovená právní kvalifikace skutku má povahu předběžné otázky hmotně právního charakteru¹³⁴ a vyšetřovací orgány ji jsou s odkazem na § 9 odst. 1 TrŘ oprávněny rozhodnout samostatně.

Charakter právní kvalifikace skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání není neměnný. Z nauky i judikatury plyne, že: „*trestní stíhání se vede vždy ohledně skutku a nikoli jen ohledně jeho právní kvalifikace.*“¹³⁵ Důsledkem případných modifikací skutku může přirozeně být i jeho zcela odlišná právní kvalifikace. Trestní řád v § 160 odst. 6 umožňuje právní kvalifikaci změnit ještě v průběhu vyšetřování, když jako pojistka proti svévolným změnám právní kvalifikace je možnost změny kvalifikace skutku přímo vázána na nová zjištění, jak ostatně plyne z dikce § 160 odst. 6 TrŘ vyjdou-li během vyšetřování najevo. Za těchto okolností je s odkazem na zásadu oficiality dle § 2 odst. 4 TrŘ, vyšetřovací orgán dokonce povinen změnu právní kvalifikace provést.¹³⁶ Změnu právní kvalifikace vyšetřovací orgán oznámí obviněnému a jeho obhájci, kterýžto úkon

---

¹³² Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 14. 6. 2004. Poř. č. 3/2004. s. 1 [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné na [www: http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova-stanoviska/347](http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova-stanoviska/347).

¹³³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, sp. zn. 9 To 72/02, [R 31/2006 tr.]

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s. 7.* dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 2068

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. 7 Tz 139/2001.

¹³⁶ GRUS, Zdeněk. Podhodnocené usnesení o zahájení trestního stíhání a aplikace institutu nutně obhajoby. *Trestněprávní revue.* 2003, č. 11, s. 335

musí vyšetřovací orgán zaznamenat do příslušného protokolu. Tím je zpravidla protokol o výsledku obviněného a nelze vyloučit ani oznámení v souvislosti s jiným vyšetřovacím úkonem.¹³⁷ Oznámení o změně kvalifikace má důležité garanční účinky z hlediska uplatnění práva na obhajobu vyjádřeného čl. 40 odst. 3 LZPS a § 2 odst. 13 TrŘ, který tuto zásadu rozvádí pro všechna stádia trestního řízení a vytváří rámec pro co nejširší uplatnění práva na obhajobu v každém okamžiku trestního řízení.

5.4.4. Účelově mírnější právní posouzení skutku

V aplikační praxi se bohužel mohou vyskytnout případy, kdy vyšetřovací orgán, ve snaze zajistit si co nejvhodnější podmínky pro následný procesní postup, právní kvalifikaci účelově zkreslí. Klasickým případem takového postupu jsou tzv. *podhodnocená usnesení o zahájení trestního stíhání*.¹³⁸ V těchto případech vyšetřovací orgán prostřednictvím zmírněné kvalifikace usiluje o vyloučení aplikace institutu nutné obhajoby na konkrétní kauzu v domnění, že obviněný bude za takových okolností aktivněji spolupracovat. Takový procesní postup není ve svém důsledku ničím jiným než obcházením práva na obhajobu a případný výslech obviněného bez přítomnosti obhájce, ačkoliv jsou splněny podmínky nutné obhajoby, má charakter nepřiměřeného psychického nátlaku na obviněného, jenž se dostává do příkrého rozporu se zásadou zákazu sebeobviňování („*nemo tenetur se ipsum accusare*“) a z tohoto důvodu, mají *takto získané poznatky povahu důkazu absolutně neúčinného*.¹³⁹ Absolutně neúčinné jsou přirozeně i další důkazy provedené v době, kdy obviněný obhájce neměl, ačkoliv ho mít měl. Vrchní soud v Olomouci v publikovaném rozsudku R 37/2003 tr. judikoval, že obdobné excesy mají povahu závažné vady přípravného řízení ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ a jsou důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k odstranění závažných procesních vad.¹⁴⁰ Vadu spočívající v účelově mírnější kvalifikaci skutku může přirozeně napravit státní zástupce již v přípravném řízení, a to buď z titulu podané stížnosti dle § 160 odst. 7 TrŘ nebo z titulu dozorových pravomocí konaných *ex officio* dle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ. Vedle porušení práva na obhajobu nelze pominout ani doktrinární rozměr uvedené problematiky, spočívající v účelové bagatelizaci základního

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s. 7. dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 2083

¹³⁸ GRUS, Zdeněk. Podhodnocené usnesení o zahájení trestního stíhání a aplikace institutu nutné obhajoby. *Trestněprávní revue*. 2003, s. 333

¹³⁹ JELÍNEK, Jiří. Obviněný a jeho právo na obhajobu. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 2, s. 47

¹⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 4. 2002, sp. zn. 5 To 70/2002, [R 37/2003 tr.]

účelu usnesení o zahájení trestního stíhání, totiž vést trestní stíhání pro konkrétní skutek tak: „..., aby jeho popis a právní kvalifikace odpovídala okolnostem činu zjištěným šetřením orgánů Policie České republiky před zahájením trestního stíhání.“¹⁴¹

5.4.5. Odůvodnění jako obligatorní náležitost usnesení o zahájení trestního stíhání

Odůvodnění tvoří obligatorní náležitost usnesení o zahájení trestního stíhání vyjádřenou v § 160 odst. 1 větě třetí TrŘ tak, aby policejní orgán náležitě formuloval skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Obecně stanovenou výjimku tzv. zjednodušené usnesení, které podle § 138 TrŘ ve spojení s § 129 odst. 2 TrŘ odůvodnění obsahovat nemusí, nelze ve vztahu k usnesení o zahájení trestního připustit, neboť § 160 odst. 1 TrŘ k obecné úpravě usnesení představuje *lex specialis*.

V souladu s obecnými požadavky na kvalitu odůvodnění usnesení, vyjádřenými v § 134 odst. 2 TrŘ ve spojení s požadavky danými dle § 160 odst. 1 TrŘ, příslušný vyšetřující orgán především sumarizuje svůj dosavadní procesní postup, uvádí prokázané důkazy i míru relevance, jakou jim pro účely posouzení konkrétního případu přiznává. Tím navenek formuluje příčiny svého vnitřního přesvědčení spočívající v již zmiňované vyšší míře pravděpodobnosti o spáchání konkrétního skutku konkrétní osobou. Všechny takto utříděné poznatky osvětlují znění konkrétního výroku a jsou důležitou pomůckou při následném přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání.

Naopak neuspokojivě vysvětlené důvody zahájení trestního stíhání, mohou být příčinou podání opravného prostředku, stížnosti, neboť z nedostatečného či nesprávně formulovaného odůvodnění obviněný důvody trestního stíhání nepochopí a naprosto oprávněně se domáhá přezkumu příslušného usnesení o zahájení trestního stíhání, ačkoliv výrok i procesní postup orgánů činných v trestním řízení byl v souladu se zákonem.¹⁴²

Jelikož dle § 145 odst. 1 písm. a) a b) TrŘ není vadné odůvodnění důvodem, pro který by usnesení mohlo být napadeno stížností, nenabývá tato část usnesení právní moci a jeho hodnota spočívá primárně v rovině informační. Obdobné stanovisko zaujal i Nejvyšší soud v rozhodnutí R 10/1993 tr.: „...usnesení, jehož výrok je věcně správný,

---

¹⁴¹ tamtéž

¹⁴² VISINGER, Radek. Odůvodnění rozhodnutí v trestních věcech. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 12, s. 339

nemůže skutečnost, že odůvodnění usnesení není plně v souladu s ustanovením § 134 odst. 2 tr.ř., vést k jeho zrušení ke stížnosti pro porušení zákona.¹⁴³ Z výše uvedené právní věty též plyne i již zmíněný informační poměr odůvodnění k výroku.

5.4.6. Poučení jako obligatorní náležitost usnesení o zahájení trestního stíhání

Poučení je poslední obecnou obligatorní náležitostí usnesení, která je stanovena v § 134 odst. 1 písm. e) TrŘ. Z hlediska rozsahu poučovací povinnosti požaduje zákonná úprava usnesení výslovně toliko poučení o opravném prostředku, stížnosti dle § 141 a násl. TrŘ, když případné opomenutí poučovací povinnosti by odůvodňovalo existenci tzv. důležitých důvodů ve smyslu § 61 odst. 1 TrŘ a bylo by předpokladem pro navrácení lhůty k podání opravného prostředku, stížnosti.¹⁴⁴ Jelikož obviněný zpravidla u vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání není přítomen, je třeba jej výslovně poučit o třídní lhůtě k podání stížnosti běžící od okamžiku doručení,¹⁴⁵ když tento závěr byl potvrzen i v publikované judikatuře Ústavního soudu.¹⁴⁶ Praxe tento požadavek reflektuje a je zakomponován ve standardizovaném poučení.¹⁴⁷

Nad rámec § 134 odst. 1 písm. e) TrŘ je obviněný ve standardizovaném poučení dále dle čl. 35 odst. 2 písm. g) ZPPP o plnění úkolů v trestním řízení obligatorně poučen o oprávněných plynoucích mu z titulu nutné obhajoby, pokud se tato vztahuje na trestný čin, z něhož je obviněn, v ostatních případech obviněný není v usnesení o zahájení trestního stíhání o možnosti zvolit si obhájce zpraven.

V případech obvinění z trestných činů Zanedbání povinné výživy dle § 196 TrZ a Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby dle § 241 TrZ je obviněný poučen o možnosti zániku trestní odpovědnosti po splnění zvláštních forem účinné lítosti, která plynou z ustanovení § 197 TrZ a §242 TrZ.¹⁴⁸ Výše uvedené poučení, jež jde svým rozsahem nad rámec požadavků zákona, lze hodnotit jako pozitivní krok, který aplikační praxe činí vůči obviněnému, byť z hlediska doktrinárního, touto cestou dochází k poněkud spornému poučení v oblasti hmotněprávní, kterýžto

¹⁴³Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 1991, sp. zn. 3 Tz 62/91, [R 10/1993 tr.]

¹⁴⁴JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří a SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 3. aktualizované a přepracované vydání podle právního stavu k 1. 2. 2015. Praha: Leges, 2015, s. 101

¹⁴⁵ tamtéž s. 156

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 01.2008, sp. zn. IV. ÚS 2519/07, [N 19/48 SbNU.]

¹⁴⁷ viz. příloha č. II.

¹⁴⁸ viz. přílohy č. I. a č. III.

nedostatek lze, dle mého názoru, tolerovat s přihlédnutím k hledisku procesní ekonomie i hmotněprávní zásadě subsidiarity trestní represe. Stejně kladně hodnotím i fakt, že obviněný je v okamžiku doručení usnesení o zahájení trestního stíhání poučen toliko o právech reálně se vztahujícím k danému procesnímu momentu¹⁴⁹, a není zbytečně zahlcen informacemi o právech, jejichž uplatnění není k danému momentu aktuální.

Standardizované poučení obsažené v usnesení o zahájení trestního stíhání se nevyhýbá nešvaru spočívajícím v doslovném přepsání textu zákona. Tento formalistický přístup do značné míry degraduje jeho jinak dobře koncipovanou informační hodnotu, a to tím spíše, že se jedná o přepis ustanovení zcela vytržených z kontextu. Je otázkou, nakolik takovéto poučení plní v § 33 odst. 5 TrŘ stanovený požadavek na *poskytnutí plné možnosti k uplatnění práv* osoby obviněného. Účelem poučení by přirozeně nemělo být „zavalení“ obviněného právními termíny, ale naopak srozumitelné popsání procesního postavení obviněného. Tento formalistický přístup je vnímán jako seriózní problém i v celoevropském měřítku, kde na něj upozorňují zejména zástupci nevládních lidsko-právních organizací, když jej dávají do kontrastu k *de lege ferenda* prosazovanému trendu poskytování informací o trestním řízení řečí právního laika (tzv. *everyday language*¹⁵⁰).

5.5. Doručování usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému a dalším subjektům

Doručování opisu usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému se dle § 64 odst. 1 písm. b) TrŘ provádí formou doručení *do vlastních rukou*, přičemž s ohledem na § 64 odst. 5 písm. a) TrŘ je v případě doručování usnesení o zahájení trestního stíhání vyloučena tzv. fikce doručení ve formě náhradního doručení dle § 64 odst. 4 TrŘ. Obviněný musí usnesení o zahájení trestního stíhání fyzicky převzít, případně se musí dle § 17 odst. 4 zákona č. 300/2008 Sb., *o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů* do deseti dnů od jeho doručení přihlásit do své datové schránky, jedná-li se o osobu, která si datovou schránku zřídila bez ohledu na to, zda dobrovolně či jí tato povinnost byla uložena zákonem. Povinnost dodržet princip doručení do vlastních rukou platí i v případech doručování do věznic a léčebných ústavů tak, aby se osoba zde

---

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. Novela trestních předpisů 2014. *Kriminalistika*. 2015, č. 1. s. 8

¹⁵⁰ srovnej. Výzva představitelů Evropské kanceláře Amnesty international. *Open letter to the European Commissioner for Justice Viviane Reding*. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1652_en.htm?locale=en.

umístěná mohla s usnesením o zahájení trestního stíhání fyzicky a seznámit.¹⁵¹ Za účelem reálného seznámení s povahou obvinění je obviněnému, který dle § 2 odst. 14 TrŘ prohlásí, že neovládá český jazyk, opis usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 28 odst. 2 TrŘ doručován v překladu do jazyka, jenž ovládá. Tohoto práva se po výslovném poučení může obviněný vzdát.

Doručování se realizuje prostřednictvím doručovacích orgánů dle § 62 odst. 1 TrŘ, kterými jsou provozovatel poštovních služeb (v současné době Česká pošta s. p.), příslušníci orgánu činného v trestním řízení nebo orgánu obce (zpravidla městské policie). Pokud by obviněný odepřel usnesení převzít, hledí se na usnesení jako na doručené. Tento fakt se poznamená na doručence a od tohoto okamžiku má postavení osoby obviněné, ovšem pouze v případě, že na tento fakt byl výslovně upozorněn a o dopadech případného odepření řádně poučen.¹⁵²

Důkazem o doručení, resp. převzetí, ale i o odepření přijetí usnesení o zahájení trestního stíhání je poštovní doklad tzv. doručenka, která slouží jako důkaz faktického převzetí. Akt doručení lze prokázat i jiným způsobem např. dodatečným šetřením, jak dovodil Ústavní soud v nálezu N 20/60 SbNU.¹⁵³ Úmyslné vyhýbání se převzetí usnesení o zahájení trestního stíhání je dle judikatury Ústavního soudu považováno za legitimní způsob procesní obrany,¹⁵⁴ která však ve svém důsledku může být důvodem pro zahájení trestního stíhání ve formě řízení proti uprchlému dle § 302 TrŘ, případně k vydání k příkazu k zadržení dle § 76a TrŘ jsou li vůči podezřelému dány vazební důvody.

Doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému je třeba dle § 160 odst. 2 TrŘ provést nejpozději na počátku prvního výslechu. Vedle obviněného a jeho obhájce, kterému je třeba opis usnesení o zahájení trestního stíhání doručit ve lhůtě 48 hodin od zvolení či ustanovení, se opis usnesení o zahájení trestního stíhání obligatorně doručuje též dozorujícímu státnímu zástupci ve lhůtě 48 hodin. V případech, kdy je trestně stíhán advokát, se opis zasílá též ministru spravedlnosti a předsedovi České advokátní komory. Obdobná konstrukce doručování je stanovena i v případech, kdy je trestně stíhán příslušník Policie České republiky, Vězeňské služby či celník,

---

¹⁵¹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 110-112

¹⁵² VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby: [detailní výklad, praktické pokyny, vzory podání]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014, s. 187

¹⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2849/07, [N 20/60 SbNU.]

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 590/03, [U 12/32 SbNU.]

případně osoby zařazené k výkonu práce v těchto ozbrojených bezpečnostních sborech, kdy je adresátem opisu ředitel příslušného bezpečnostního sboru.

Posledním procesním subjektem, jemuž se opis usnesení o zahájení trestního stíhání doručuje, je poškozený. Na rozdíl od všech výše uvedených, se však v případě doručování opisu poškozenému jedná toliko o dispoziční oprávnění požadovat zaslání opisu, které může být realizováno pouze po splnění dvou zákonem stanovených podmínek, uplatňovaných kumulativně. Poškozený musí o zaslání opisu výslovně požádat a musí být známo místo jeho pobytu nebo sídlo, jedná-li se o právnickou osobu či podnikající fyzickou osobu.

5.5.1. Příkaz k zadržení jako specifický prostředek k doručení usnesení o zahájení trestního stíhání

Zavedení institutu příkazu k zadržení dle § 76a TrŘ novelou č. 105/2013 Sb. je reakcí zákonodárce na jev, kdy usnesení o zahájení trestního stíhání nelze zákonným způsobem doručit a osobu podezřelou nelze předvolat, předvést či bezodkladně zadržet, ovšem pouze za předpokladu, že je zároveň naplněn alespoň jeden z vazebních důvodů. Příkaz vydává soudce okresního soudu příslušného dle § 26 TrŘ na žádost státního zástupce. Pátrání a zadržení provede policejní orgán s odkazem § 76a odst. 3 TrŘ, který po vlastním aktu zadržení dle § 76a odst. 4 TrŘ obviněnému neprodleně doručí usnesení o zahájení trestního stíhání. Následný postup se již ničím neliší od postupu při zadržení osoby obviněné v režimu § 75 TrŘ. Usnesení o zahájení trestního stíhání je doručováno příslušníky policejního orgánu přímo při procesním úkonu. Z hlediska účelu se obsahově jedná o institut suplující institut příkazu k zatčení dle § 69 TrŘ, kterýžto lze vydat pouze v řízení proti osobě již obviněné. Za určitý nedostatek této konstrukce je možné považovat stávající vymezení resp. nevymezení pojmu podezřelý v trestním řádu, byť pro účely tohoto ustanovení lze, dle mého názoru, s použitím teleologického výkladu postavit míru podezření vůči osobě podezřelé a míru podezření osoby obviněného na stejnou úroveň, neboť jediné, co podezřelého ve smyslu § 76a odst. 1 TrŘ odlišuje od osoby obviněné, je nemožnost doručit jí již vyhotovené usnesení o zahájení trestního stíhání. Konkrétní okolnosti odůvodňující uvalení vazby, stejně jako totožnost podezřelého, tvoří dle § 76a odst. 2 TrŘ obligatorní náležitost příkazu k zadržení.

Významný dopad má zvedení institutu příkazu k zadržení i ve vztahu k přeshraniční spolupráci orgánů činných v trestním řízení, kdy poslouží jako

podkladové rozhodnutí *sui genesis* k vyžádání osoby podezřelé ze zahraničí dle § 79 ZMJS nebo pro vydání evropského zatýkacího rozkazu dle § 193 ZMJS.¹⁵⁵

5.6. K okamžiku účinků usnesení o zahájení trestního stíhání

5.6.1. Účinky usnesení o zahájení trestního stíhání ve vztahu k trestnímu řízení

V tomto směru se uplatní obecná úprava vykonatelnosti usnesení dle 140 odst. 2 TrŘ. S ohledem na fakt, že stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání nemá dle § 160 odst. 7 TrŘ odkladný účinek, je usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 140 odst. 2 TrŘ tzv. předčasně vykonatelné a veškeré procesní úkony prováděné po vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání tak již spadají do stadia vyšetřování dle § 161 a násl. TrŘ. Jak blíže rozvedu v kapitole následující, je provádění vyšetřovacích úkonů před okamžikem rozhodnutí o podané stížnosti značně rizikové, protože po případném zrušení usnesení jsou důkazy opatřené v mezidobí od vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání do rozhodnutí o podané stížnosti absolutně neúčinné a vyšetřovací úkony musí být opakovány, neboť za takových okolností by bylo trestní stíhání vedeno na základě usnesení, jež nenabýlo právní moci.

Možnost provádět vyšetřovací úkony do doručení usnesení o zahájení trestního stíhání je výrazně redukována, neboť nelze provádět ty vyšetřovací úkony, kterých by se dle § 165 TrŘ mohl zúčastnit obviněný nebo jeho obhájce. Výjimku by v tomto případě představovaly jen ty úkony, jejichž provedení nelze odložit.¹⁵⁶

5.6.2. Účinky usnesení o zahájení trestního stíhání ve vztahu k obviněnému

Přijetí „velké novely“ trestního řádu v roce 2001 rozpoutalo v řadách odborné veřejnosti diskuzi ohledně okamžiku, kdy nastávají účinky usnesení o zahájení trestního stíhání vůči obviněnému. Zákonná úprava tento okamžik pevně neurčuje, když § 32 TrŘ stanoví, že konkrétní osobu lze považovat obviněnou, bylo-li proti ní zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 TrŘ.

---

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 105/2013 Sb. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjgvpwi6q>.

¹⁵⁶ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhájce: [detailní výklad, praktické pokyny, vzory podání]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014, s. 186

Zatímco na jedné straně zaznívala stanoviska, že účinky vůči obviněnému vznikají již okamžikem vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání, která byla opřena zejména o fakt, že stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 7 TrŘ nemá odkladný účinek, a tudíž ve spojení s § 140 odst. 2 TrŘ, nabývá usnesení o zahájení trestního stíhání vykonatelnosti již okamžikem jeho vyhotovení. I. Stříž tento závěr též dovedl jazykovým výkladem, když upozorňuje na fakt, že zákonodárce úmyslně zachoval pojem sdělení obvinění pouze tam, kde považoval za nutné výslovně obviněného o zahájení trestního stíhání informovat jako např. v § 12 odst. 11 TrŘ. V ostatních případech, s výhradou úkonů, jichž jsou obviněný nebo jeho obhájce oprávněni se účastnit dle § 165 TrŘ, by účinky usnesení o zahájení trestního stíhání nastávaly vůči obviněnému okamžikem jeho vyhotovení. Ve smyslu této logiky by proti osobě, již dosud usnesení o zahájení trestního stíhání nebylo doručeno, bylo možné užít institutů zadržení osoby obviněné dle § 75 TrŘ či příkazu k zatčení dle § 69 TrŘ a následně rozhodnout o uvalení vazby, neboť usnesení o zahájení trestního stíhání by mohlo být doručeno v rámci výsledku následujícího po aktu zadržení či zatčení. Tento závěr I. Stříž odůvodňoval odkazem na znění čl. 5 odst. 2 EÚLP, který zakotvuje povinnost poučit obviněného o *důvodech zatčení a každým obviněním proti jeho osobě*.¹⁵⁷

Proti těmto závěrům zazněla stanoviska na podporu teze o nástupu účinku usnesení o zahájení trestního stíhání až k okamžiku jeho doručení založená na třech výkladových přístupech:

- Prostřednictvím výkladu historického opřené zejména o text důvodové zprávy k zákonu č. 265/2001 Sb., která v souvislosti s označením zahájení trestního stíhání jako institutu trestního řízení důsledně užívala označení *sdělení obvinění*. Takto je možno dovést závěr, že dodatečná formalizace sdělení obvinění do formy usnesení neměla za cíl jakkoliv modifikovat jeho obsahové náležitosti ani modifikovat okamžik nástupu jeho účinků.¹⁵⁸ Je třeba připomenout, že institut zahájení trestního stíhání ve smyslu § 160 TrŘ obsahově odpovídá institutu vznesení obvinění dle § 163 TrŘ¹⁵⁹ ve znění účinném do roku 1993 tak, jak byl konstruován již od samé účinnosti

---

¹⁵⁷ STRÍŽ, Igor. Kdy nastávají účinky usnesení o zahájení trestního stíhání. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 4, s. 113- 114

¹⁵⁸ VONDRUŠKA, František. K účinkům usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ, ve znění novely účinné od 1. ledna 2002. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 5 s. 142

¹⁵⁹ JEŽEK, Vladimír. K problematice usnesení o zahájení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 4, s. 29

trestního řádu. V tomto směru lze tedy v právní úpravě spatřovat až neobvyklou kontinuitu, a tak je možné na podporu argumentu o nástupu účinků usnesení o zahájení trestního stíhání vůči obviněnému k okamžiku doručení užít i starší judikaturu např. rozhodnutí R 15/1979 tr., v němž Nejvyšší soud České socialistické republiky zamítl možnost zastavit trestní stíhání konkrétní osoby po vznesení obvinění, aniž by jí usnesení o vznesení obvinění bylo oznámeno-doručeno: „*protože nebyla pravomocně vyřešena otázka, zda tu obviněný je či nikoli.*“¹⁶⁰

- Prostřednictvím výkladu teleologického. V duchu tohoto výkladu, dle mého názoru, v tomto výkladovém sporu vůbec nejdůležitějšího, bylo by připuštění závěru o nástupu účinků zahájení trestního stíhání již k okamžiku jeho vyhotovení popřením základního účelu institutu zahájení trestního stíhání ve smyslu zásady trestního stíhání vedeného zákonným způsobem a ze zákonných důvodů dle čl. 8 odst. 2 LZPS resp. § 2 odst. 1 TrŘ. Tím je právě účel usnesení jako informačního kanálu, jímž je obviněnému dáno na vědomí vedení trestního řízení proti jeho osobě spolu s uvedením důvodů, proč bylo trestní stíhání zahájeno. Zároveň obviněný a jeho obhájce, s ohledem na oprávnění plynoucí z § 165 TrŘ, získávají možnost participovat na úkonech dokazování prováděných ve stadiu vyšetřování. V tomto pojetí je smysl a účel ustanovení § 160 TrŘ opakovaně vykládán Ústavním soudem, protože v případech, kdy jsou již ve vyšetřování prováděny důkazy, je třeba: „... *takové(mu) provedení důkazu garantovat právo na obhajobu a zásadu kontradiktornosti řízení v míře srovnatelné s kautelami provádění důkazů v hlavním líčení.*“¹⁶¹ Zahájení trestního stíhání z tohoto pohledu představuje důležitý mezník, který ve spojení s oprávněním účastnit se na vyšetřovacích úkonech dle § 165 TrŘ vyrovnává důsledky plynoucí z absence uplatňování zásady kontradiktornosti v přípravném řízení.

Opačný výklad by de facto znovu zavedl trestní stíhání tzv. ve věci¹⁶² probíhající od vyhotovení do doručení usnesení o zahájení trestního stíhání a relativizoval by i procesní garance plynoucí z účasti soudce při provádění úkonů v režimu § 158a TrŘ, neboť po účelově zahájeném trestním stíhání by takové úkony

---

¹⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 20. 6. 1978, sp. zn. 3 Tz 7/78, [R 15/1979 tr.]

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 346/01, [N 30/25 SbNU.]

¹⁶² VONDRUŠKA, František. K účinkům usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ, ve znění novely účinné od 1. ledna 2002. *Trestněprávní revue. 2002, č. 5, s. 140*

bylo možno provádět jak bez přítomnosti soudce, tak bez přítomnosti obhájce či obviněného s odkazem na § 164 odst. 1 TrŘ větu třetí.

- Reinterpretací případných odkazů na čl. 5. odst. 2 EÚLP ve srovnání s čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP je třeba poukázat na odlišný účel obou ustanovení. Účelem čl. 5 odst. 2 EÚLP je poskytnout osobě omezené na svobodě zejména ty informace, jež jí umožní procesní obranu proti důvodům zatčení nebo jinému zbavení osobní svobody v důsledku probíhajícího trestního řízení. Právo být seznámen s obviněním v režimu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP naproti tomu slouží jako předpoklad práva na obhajobu dle čl. 6 odst. 3 písm. b) EÚLP.¹⁶³ V tomto směru je dán vztah speciality ustanovení čl. 5 odst. 2 EÚLP, k jehož naplňování postačuje poskytnutí informací týkajících se důvodnosti omezení osobní svobody, k obecně koncipovanému čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP, když informace poskytnuté dle čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP za účelem *seznámení s povahou a důvodem obvinění* mají komplexnější povahu umožňující v celém rozsahu napadat důvody obvinění.

Jelikož jsou informace poskytnuté v režimu čl. 5 odst. 2 EÚLP toliko úzkým segmentem z celkové množiny informací týkajících se trestního obvinění,¹⁶⁴ nelze jimi suplovat komplexní sdělení informací v režimu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP a eventuelní opačný výklad by představoval jednoznačné porušení procesních záruk daných čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP. Ani v tomto bodě tedy závěry I. Stříže, dle mého názoru, neobstojí.

V recentní literatuře stanoviska nauky jednoznačně uvádí pojetí o nástupu účinků usnesení o zahájení trestního stíhání vůči obviněnému k okamžiku jeho doručení.¹⁶⁵ Pro účely aplikační praxe přispělo k odstranění výkladových nejasností výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně č. 13/2002, jež je založeno na totožném pojetí¹⁶⁶ a odraz nalezlo i v publikované judikatuře.¹⁶⁷ Přesto považuji závěr publikovaný ve *Věcném záměru nového trestního řádu z roku 2008*, který hovoří o výslovném zakotvení

---

¹⁶³ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 160

¹⁶⁴ KMEC, Jiří., KOSAŘ, David., KRATOCHVÍL, Jan., BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 798

¹⁶⁵ např. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 856

¹⁶⁶ Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 16. 5. 2002. Poř. č. 13/2002. s. 1. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova-stanoviska/349>.

¹⁶⁷ srovnej usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. 3 To 134/2004, [R 15/2005 tr.]

zásady nástupu účinků usnesení o zahájení trestního stíhání vůči obviněnému k okamžiku jeho doručení,¹⁶⁸ za vhodný. *Východiska a principy nového trestního řádu* z roku 2014 tento krok již výslovně nezmiňují, považují ale za vhodné, aby tak přesto bylo učiněno, byť jen z důvodu reálného promítnutí mezinárodního závazku plynoucího České republice z čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP do vnitrostátního práva. Může též posloužit jako preventivní opatření ve vztahu k potenciálním výkladovým nejasnostem a jako jednoznačná a pevně stanovená garance pro obviněného s potenciálem zabránit případným excesům rozhodovací praxe lépe než závěry odborných statí či interní právní akty.

---

¹⁶⁸ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním 2008. s. 79. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

6. Přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání

Za přezkum považuji zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení, které ověřují, zda usnesení o zahájení trestního stíhání vykazuje všechny zákonem stanovené náležitosti. Přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání je realizován ve dvou formách.

První formu představuje přezkum konaný *ex officio* státním zástupcem po doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 2 TrŘ. Tento přezkum má obligatorní povahu a jeho provedení je v zájmu samotného státního zástupce, neboť je to právě on, kdo výsledky přípravného řízení, včetně zachování zákonného postupu, prezentuje v řízení před soudem. M. Růžička za tímto účelem dovozuje sedm základních kritérií, jež by *lege artis* měla být předmětem přezkumu:¹⁶⁹

- vymezení skutku na základě určení místa, času a způsobu jeho spáchání, v této souvislosti je třeba brát v úvahu iniciační povahu usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť jak jsem již zmínil v kapitole třetí, vyčerpávající popis skutku nelze v této fázi trestního řízení zpravidla požadovat,
- náležitý popis skutku tak, aby obsáhl všechny znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu,
- odpovídající právní kvalifikace skutku s řádným číselným označením konkrétního ustanovení trestního zákoníku a s eventuelním uvedením stadia trestného činu a formou účastenství,
- přípustnost trestního stíhání konkrétní osoby ve smyslu § 11 TrŘ,
- uvedení konkrétních skutkových okolností trestního stíhání a důkazů, které trestní stíhání odůvodňují,
- neprodlenost zahájení trestního stíhání,
- pořízení a doručení překladu usnesení o zahájení trestního stíhání, jsou-li pro jeho pořízení dány zákonné důvody dle § 28 odst. TrŘ.

Na základě čl. 24 odst. 1 písm. a) POP NSZ doplňuji ještě další bod:

- přezkum příslušnosti konkrétního vyšetřovacího orgánu zahájit trestní stíhání v dané věci.

---

¹⁶⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vyd. Praha: Beck, 2005, s. 570 - 575

Jestliže by výše uvedená kritéria nebyla naplněna, je na místě usnesení o zahájení trestního stíhání bezodkladně zrušit *ex officio* dle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ. Vyloučit nelze ani situaci, kdy ke zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání dojde až na základě dodatečně zjištěných důkazů, neboť státní zástupce při uplatnění kasační pravomoci vůči usnesení o zahájení trestního stíhání není vázán žádnou lhůtou.¹⁷⁰ Pokud státní zástupce usnesení o zahájení trestního stíhání takto zruší a nevrátí jej policejnímu orgánu k novému projednání, ale nahradí ho usnesením vlastním, jedná se dle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ o rozhodnutí prvostupňové, proti němuž je obviněný oprávněn podat stížnost. V právním posouzení věci se neuplatní zásada zákazu *reformationis in peius*.¹⁷¹ Mimo tento striktní režim je dle čl. 24 odst. 1 písm. e) POP NSZ státní zástupce povinen přezkoumat i doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání poškozenému, pokud o to požádal a je známo místo jeho pobytu či sídlo.

Druhou formou přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání je přezkum konaný na základě opravných prostředků, především stížnosti jako řádného opravného prostředku, již dle § 160 odst. 7 TrŘ ve spojení s § 141 odst. 4 TrŘ není přiznán odkladný účinek. Výjimečně je přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání prováděn též z titulu stížnosti pro porušení zákona, jako opravného prostředku mimořádného. Mimo rámec trestního řízení pak může být přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání prováděn též na základě podané ustavní stížnosti.

6.1. Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání

6.1.1. Orgány rozhodující ve věci stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání

Orgánem příslušným rozhodovat ve věci stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání je dle obecné úpravy řízení o stížnosti v § 146 odst. 2 písm. a) TrŘ dozorující státní zástupce. Dozorující státní zástupce má obligatorní povinnost umožnit nejprve přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání (ale i kteréhokoliv jiného usnesení policejního orgánu) přímo policejním orgánem, který napadené usnesení vydal v rámci tzv. autoremedury dle § 146 odst. 1 TrŘ, byť je tento, co do rozsahu přezkumu, nadále

---

¹⁷⁰ Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 14. 6. 2004, Poř. č. 3/2004. s. 1. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova-standoviska/347>

¹⁷¹ ŠÁMAL, Pavel. K rozhodování o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 7 TrŘ. *Trestně právní revue*. 2003, č. 3, s. 95

vázán předchozími pokyny či souhlasu státního zástupce. Byla-li stížnost doručena přímo na státní zastupitelství, je třeba ji nejprve přeposlat k přezkumu příslušnému policejnímu orgánu a až v případě, kdy policejní orgán stížnosti nevyhoví a lhůta k podání stížnosti uplyne, je na místě, aby ve věci stížnosti provedl přezkum dozorující státní zástupce.¹⁷² Obdobný postup se analogicky uplatní i v případech, kdy úkony vyšetřování, včetně zahájení trestního stíhání, koná státní zástupce v pozici vyšetřovacího orgánu ve smyslu § 161 odst. 4 a 5. písm. b) TrŘ a dozor dle § 175 odst. 2 TrŘ vykonává státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství.

Trestní řád též v § 146 odst. 2 písm. a) přepokládá variantu, kdy dozorující státní zástupce využije své pravomoci a dle § 174 odst. 2 písm. a) TrŘ udělí policejnímu orgánu pokyn či souhlas k dalšímu postupu tj. k zahájení trestního stíhání. V takovém případě o stížnosti rozhoduje nadřízený státní zástupce, tento fakt je výslovně uveden v § 146 odst. 2 písm. a) TrŘ. Nadřízeným státním zástupcem se rozumí: „*státní zástupce státního zastupitelství nejbližší vyššího státního zastupitelství vůči tomu, u něhož je činný státní zástupce, který vykonává dozor v přípravném řízení.*“¹⁷³ Pokud by ve věci stížnosti přesto rozhodl přímo dozorující státní zástupce, který dal k zahájení trestního stíhání pokyn či souhlas, jednalo by se o závažnou procesní vadu ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ odůvodňující vrácení věci státnímu zástupci k odstranění závažných procesních vad. Z hlediska následného přezkumu se jedná o jednu z oblastí, v níž judikatura Nejvyššího soudu připouští zprostředkovaně provést přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání z titulu stížnosti pro porušení zákona.¹⁷⁴

Publikovaná judikatura pojmy „pokyn“ či „souhlas“ chápe v zásadě materiálně, jako projevy vůle dozorujícího státního zástupce směřující k tomu, aby policejní orgán nebo instančně podřízený státní zástupce zahájil trestní stíhání, případně též jako pokyn dohledového státního zástupce dle § 12d odst. 1 a 2 ZSS, aby instančně podřízený dozorující státní zástupce dal policejnímu orgánu pokyn či souhlas k zahájení trestního stíhání. Za pokyn a souhlas k zahájení trestního stíhání lze považovat i výslovně neoznačené přípisy¹⁷⁵ či stanovisko vyjádřené v odůvodnění usnesení, jímž dozorující státní zástupce ruší usnesení o odložení věci dle § 159a TrŘ.¹⁷⁶ Této praxi nelze než

---

¹⁷² viz. Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně. Poř. č. 11/2000. s. 1. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2000/stanovisko%2011-2000.pdf.

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 7 Tz 5/2012, [R 8/2013 tr.]

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 4 Tz 204/2003.

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 7 Tz 5/2012, [R 8/2013 tr.]

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 8. 2009, sp. zn. 4 Tz 46/2009, [R 7/2010 tr.]

přisvědčit, neboť v opačném „formalizovaném“ pojetí pojmů „pokyn“ či „souhlas“, by de facto hrozilo obcházení oprávnění obviněného podat proti vadnému usnesení stížnost, když by na základě neformálních sdělení státních zástupců adresovaných příslušníkům policejních orgánů mohlo docházet k dohodám o účelovém „krytí“ procesního postupu.

6.1.2. Řízení o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání

Z hlediska řízení se na postup ve věci stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání užíje úprava obecného řízení o stížnosti dle § 141 TrŘ a následující. Osobou oprávněnou podat stížnost je dle § 160 odst. 7 obviněný. Jeho jménem ji může dle § 41 odst. 2 TrŘ podat též jeho obhájce. V řízení proti osobě omezené ve svéprávnosti dle § 34 odst. 1 TrŘ i její zákonný zástupce či soudem určený opatrovník a v řízení proti mladistvému tímto oprávněním dle § 72 odst. 1 ZSVM disponuje také příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí, přičemž třídní lhůta k podání stížnosti běží dle § 143 odst. 1 TrŘ od okamžiku doručení provedenému nejpozději. Stížnost se podává u orgánu, který usnesení o zahájení trestního stíhání vydal v třídní lhůtě, která je dle § 60 odst. 4 písm. b) TrŘ zachována, byla-li podána u dozorujícího státního zástupce, který má ve věci rozhodovat.

Jelikož má usnesení o zahájení trestního stíhání povahu rozhodnutí celkového, byť nikoliv definitivního, je třeba zmínit jeho určité specifikum.

V aplikační praxi dochází k výkladovým sporům o to, jakým způsobem posuzovat počátek běhu třídní lhůty pro podání stížnosti obhájcem obviněného:

- Obviněný, u něhož nejsou dány podmínky nutné obhajoby, si obhájce zvolí až po uplynutí lhůty k podání stížnosti. Takto zvolený obhájce následně stížnost podá ve třídní lhůtě od doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání.
- Obviněný, u něhož jsou dány podmínky nutné obhajoby, si obhájce v určené lhůtě nezvolí, tento je mu následně dle § 38 odst. 1 TrŘ ustanoven. Takto ustanovený obhájce následně stížnost podá ve třídní lhůtě od doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání.

Zatímco stížnost podaná v prvním případě je dle § 148 odst. 1 písm. b) TrŘ zamítnuta jako opožděná, stížnost podaná obhájcem ustanoveným v režimu nutné obhajoby je akceptovaná.¹⁷⁷ Tento stav vytváří určitý nepoměr mezi procesními právy

---

¹⁷⁷ PETRÁK, Miroslav. Ke stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání. *Trestní právo*. 2012, č. 6, s. 26

osoby obhajované obhájcem zvoleným a právy osoby zastoupené obhájcem ustanoveným nebo zvoleným z titulu nutné obhajoby. *De lege ferenda* se v tomto směru jeví jako vhodný záměr prodloužit lhůtu pro podání stížnosti na osm dnů, jak to předpokládal *Věcný záměr nového trestního řádu* z roku 2008.¹⁷⁸ Domnívám se, že tato lhůta ve srovnání se stávající třídenní lhůtou je pro účely podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání vhodnější. Obviněný, na něhož se nevztahuje režim nutné obhajoby, se za stávající úpravy po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání, ocitá pod výrazným časovým tlakem. Během pouhých tří dnů má uvážit, zda si obhájce zvolí, zda stížnost podá a podanou stížnost náležitě odůvodní. Uvážím-li celkovou náročnost uvedených kroků, jeví se stávající třídenní lhůta jako přinejmenším nedostatečná.

6.1.3. Důsledky rozhodnutí o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání

Zamítnutí stížnosti dle § 148 odst. 1 písm. a) a b) TrŘ nemá na další procesní postup výrazný vliv, a proto není třeba mu věnovat výraznější pozornost. Zamítnutí stížnosti jako nedůvodné dle § 148 odst. 1 písm. c) TrŘ představuje překážku pro eventuální zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání v rámci dozorových pravomocí státního zástupce dle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ, s výhradou dodatečného zrušení na základě následně zjištěných důkazů. Tento závěr je v literatuře již tradičně dovozován,¹⁷⁹ avšak pevnější oporu v zákoně i judikatuře dosud postrádá. Oprávněnost těchto úvah je dána zejména obecným pojetím přezkumu usnesení v režimu tzv. omezeného revizního principu spočívajícího v komplexním přezkumu všech výroků i procesního postupu týkajících se určité věci ve věci konkrétní osoby dle § 147 odst. 2 TrŘ, když omezení na přezkum ve věci konkrétní osoby je do značné míry prolomeno v důsledku případné aplikace zásady *beneficium cohesionis*. Další přezkum za totožného stavu věci pak přirozeně ztrácí smysl. V této souvislosti je třeba zdůraznit povinnost státního zástupce řádně své zamítavé rozhodnutí odůvodnit, neboť s odkazem na judikaturu Ústavního soudu má řádné odůvodnění garanční povahu „pojistky“ před: „*překvapivým nebo dokonce obmyslným rozhodnutím veřejné moci, kterou státní zastupitelství v trestním řízení disponuje a která téměř vždy stíhaného rozličným*

¹⁷⁸ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním 2008. s. 98. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

¹⁷⁹ např. ŠÁMAL, Pavel. K rozhodování o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 7 TrŘ. *Trestně právní revue*. 2003, č. 3, s. 96

*způsobem a v různém rozsahu zatěžuje.*¹⁸⁰ Z uvedeného lze dovodit, že v případě vydání zamítavého rozhodnutí ve věci stížnosti, je s odkazem na zajištění práva na obhajobu preferována informovanost obviněného, před zájmem orgánů činných v trestním řízení uchovat již zjištěné poznatky mimo dosah obhajoby.

Významnější dopad pro vedení následného trestního řízení má zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 149 odst. 1 TrŘ. Za takových okolností má dozorující státní zástupce dvě alternativy pro následný postup. Buď postupem dle § 149 odst. 1 písm. a) TrŘ sám rozhodne ve věci novým, svou povahou druhostupňovým,¹⁸¹ usnesením o zahájení trestního stíhání, nebo dle § 149 odst. 1 písm. b) TrŘ vrátí věc vyšetřujícímu orgánu k novému projednání a rozhodnutí v prvním stupni. V obou případech jsou pro účely dalšího projednání příslušné orgány vázány jak zásadou zákazu *reformationis in peius* vyjádřené v § 150 odst. 1 TrŘ, tak zásadou *beneficium cohaesionis* ve vztahu k spoluobviněným zakotvenou v § 150 odst. 2 TrŘ.

V důsledku zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání ztrácí svou procesní použitelnost ty vyšetřovací úkony, které byly provedeny v mezidobí mezi okamžikem vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání a rozhodnutím o zrušení napadeného usnesení o zahájení trestního stíhání. Příčinou této situace je již zmiňovaná předčasná vykonatelnost usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 140 odst. 2 TrŘ. Tento fakt nemá vliv na právní moc usnesení o zahájení trestního stíhání, již usnesení o zahájení trestního stíhání nabývá okamžikem, kdy dle § 140 odst. 1 písm. b) TrŘ bezvýsledně uplynula doba k podání stížnosti, oprávněné osoby se stížnosti výslovně vzdaly nebo ji výslovně vzaly zpět, případně pokud byla podaná stížnost zmítnuta.

Zahájení trestního stíhání má na postup orgánů činných v trestním řízení v zásadě negativní vliv, neboť až do rozhodnutí o podané stížnosti se provádění vyšetřovacích úkonů odehrává v právním vakuu a nejistotě. Komentář autorského kolektivu P. Šámala v této souvislosti hovoří o povinnosti dozorujícího státního zástupce zajistit, aby i v průběhu řízení o stížnosti sám státní zástupce trval na provádění vyšetřovacích úkonů s výhradou takových situací, kdy je bezprostředně po podání stížnosti *zřejmé, že napadené usnesení o zahájení trestního stíhání bude třeba zrušit.*¹⁸² Toto stanovisko odpovídá zásadě oficiality trestního řízení, je však otázkou, nakolik lze donutit

¹⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, [N 105/30 SbNU.]

¹⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. K rozhodování o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 7 TrŘ. *Trestně právní revue*. 2003, č. 3, s. 96

¹⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s.* 7. dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 2084

příslušníky policejního orgánu k reálnému provádění vyšetřovacích úkonů v situaci permanentně přítomné hrozby jejich procesní anulace.

S ohledem na koncepci stávající úpravy zahajování trestního stíhání však uvedený stav nemůže mít všeobecně uspokojivého řešení. Důsledkem akceptování současného pojetí respektovaného i judikaturou,¹⁸³ která naprosto oprávněně vychází z koncepce zahájení trestního stíhání jako garančního institutu ve smyslu čl. 8 odst. 2 LZPS, je dočasné suspendování postupu orgánů činných v trestním řízení až do rozhodnutí státního zástupce o podané stížnosti. Naopak, připuštěním opačného výkladu, tedy potvrzením procesní využitelnosti zákonným způsobem provedených vyšetřovacích úkonů, provedených před zrušením usnesení ve stížnostním řízení, by došlo ke zkrácení procesních práv obhajoby. Tento závěr je zcela nepřijatelný s ohledem na zachování ústavních garancí zakotvených v čl. 8 odst. 2 LZPS a mezinárodních závazků plynoucích České republice z čl. 6 EÚLP.

6.1.4. Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání v procesu rekodifikace

V souvislosti s obnovením rekodifikačních prací na novém trestně procesním kodexu se objevily úvahy o možném vypuštění institutu stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání z rekodifikované úpravy trestního procesu. *Východiska a principy nového trestního řádu*, publikovaná v roce 2014, nabízejí jako možnou alternativu ke stížnosti institut tzv. odůvodněného sdělení obvinění, které bude možno z podnětu obviněného přezkoumat státním zástupcem.¹⁸⁴ Proti této variantě se zejména ze strany České advokátní komory vynesla důrazná kritika.¹⁸⁵ Též se stavím za zachování institutu stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, jako řádného opravného prostředku. Na podporu svého stanoviska uvádím tři argumenty:

- První argument má charakter garanční. Zahájení trestního stíhání představuje podstatný zásah do individuálních práv a svobod jednotlivce, neboť umožňuje orgánům činným v trestním řízení užití prostředků citelně zasahujících do soukromého života obviněného a zprostředkovaně též do života celé jeho rodiny.

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. února 2004, sp. zn. 4 Tz 204/2003.

¹⁸⁴ *Východiska a principy k novému trestnímu řádu*. 2014. str. 26. [cit. 13. 2. 2016] Dostupné na WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

¹⁸⁵ MALECKÝ, Robert. *Nový trestní řád omezí práva obviněných, varuje předseda ČAK Vychopeň*. 2014. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.ceska-justice.cz/2014/06/novy-trestni-rad-omezi-prava-obvinenych-varuje-predseda-cak-vychopen/>.

Klasický příklad představuje uvalení vazby, ale výrazně negativní dopad do prakticky všech sfér života může mít i uložení předběžných opatření dle § 88d až § 88l TrŘ. Nelze též přehlédnout ani významný faktor difamační. Důsledkem radikální změny společenského statusu, jakým trestní stíhání bezpochyby je, pak může být i judikaturou uváděná zvýšená míra stresu¹⁸⁶ a dalších škodlivých vlivů na život a zdraví obviněného, tím spíše, jedná-li se o trestní stíhání nezákonně vedené. Je na místě, aby byl obviněnému poskytnut nástroj zajišťující odpovídající procesní obranu, přičemž stížnost, jako dispoziční úkon, tento účel uspokojivě zajišťuje. Zmiňovaná procesní obrana dle mého názoru navíc slouží nejen k ochraně před zjevně neoprávněným trestním stíháním jako komplexním souborem procesních úkonů, ale i jako možnost jak poukázat na dílčí vady procesního postupu orgánů činných ve stadiu prověřování.

- Druhý argument má charakter historicko-srovnávací. Nutno poukázat na negativní historickou zkušenost pocházející z období let 1994 – 2002, kdy bylo trestní stíhání zahajováno toliko opatřením, sdělením obvinění, proti němuž nebyl řádný opravný prostředek přípustný. Tento stav vedl ke snaze obhajoby zajistit přezkum opatření o sdělení obvinění formou podnětů k přezkumu dle Zákona o státním zastupitelství, podněty na přezkum chybného procesního postupu vyšetřovatele dle § 164 TrŘ v tehdejšího znění a v některých případech k ústavním stížnostem. Právě tlak ze strany České advokátní komory, jak přiznává i jeden z ideových tvůrců „velké novely“ P. Šámal, byl jedním z důvodů opětovného zakotvení institutu stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání do trestního řádu.¹⁸⁷ Kdo bude schopen do budoucna vyloučit, že se obdobná situace nebude opakovat? Naopak, položit si lze otázku, zda by stav panující v letech 1994-2002 neměl zákonodárci sloužit jako varování před opakováním obdobné chyby.

Na tento problém již upozornil P. Vantuch, který v souvislosti s projednáváním věcného záměru trestního řádu z přelomu let 2007/2008 poukázal na nedostatečnost procesních garancí tehdy uvažovaného institutu žádosti o přezkoumání postupu policisty, jenž měl institut stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání potenciálně nahradit, a na rozdíl od stížnostního řízení měl být vyřizován toliko do

---

¹⁸⁶ viz. Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. II. ÚS 113/03, [U 6/29 SbNU]

¹⁸⁷ MALECKÝ, Robert. *Nový trestní řád omezí práva obviněných, varuje předseda ČAK Vychopen*. 2014. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.ceska-justice.cz/2014/06/novy-trestni-rad-omezi-prava-obvinenych-varuje-predseda-cak-vychopen/>.

spisu poznamenaným přípisem státního zástupce.¹⁸⁸ Konstrukce institutu tzv. odůvodněného sdělení obvinění má obdobný charakter, a proto se s názorem P. Vantucha ztotožňuji i pro účely hodnocení institutu žádosti o přezkum policisty, neboť spíše než charakter opravného prostředku bude mít tento institut blíže k přezkumu v režimu stávajícího ustanovení § 157a TrŘ, tedy konstrukce, která byla zakotvena v ustanovení § 167 TrŘ již v letech 1994- 2002. Pro účely přezkumu sdělení obvinění se však neosvědčila a pod tlakem nauky i praxe musela být nahrazena institutem stížnosti.

- Třetí argument má charakter organizační. V úvodu této kapitoly jsem v mírně modifikované verzi převzal tezi M. Růžičky o rozsahu přezkumu, jemuž by v zájmu zachování postupu *lege artis* měl dozorující státní zástupce podrobit každé usnesení o zahájení trestního stíhání. Každé usnesení o zahájení trestního stíhání musí být podrobena přezkumu státního zástupce, a to i v případech, kdy stížnost nebyla podána. Případné odkazy na ztrátu procesní využitelnosti vyšetřovacích úkonů provedených do rozhodnutí o podané stížnosti neobstojí, neboť případné zrušení usnesení státním zástupcem, v rámci postupu *ex officio*, bude mít účinky totožné.

Naopak, řádně odůvodněná stížnost s racionálně vyloženými argumenty může postup dozorujícího státního zástupce urychlit, protože zdůrazní konkrétní sporné skutečnosti, na něž by se měl přezkum konající státní zástupce zaměřit především. Pro účely dalšího řízení je ostatně hospodárnější, pokud případné vady usnesení o zahájení trestního stíhání odhalí ať již *ex officio* nebo z titulu stížnosti státní zástupce na samém počátku trestního stíhání, než když tak učiní soud v rámci předběžného projednání obžaloby, který následně nemá jinou možnost, než vrátit věc státnímu zástupci k odstranění závažné procesní vady dle § 188 odst. 2 písm. e) TrŘ.

6.2. Soudní přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání

6.2.1. Přezkum v rámci řízení o stížnosti porušení zákona

S ohledem na postavení státního zástupce, jakožto garanta zákonnosti v přípravném řízení a z něho odvozené pravomoci rozhodovat ve věci stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, je možnost přímého přezkumu usnesení o zahájení

---

¹⁸⁸VANTUCH, Pavel. K omezení významu přípravného řízení v návrzích nového trestního řádu. *Trestně právní revue*. 2008, č. 2, s. 43

trestního stíhání v řízení před obecnými soudy vyloučena. Soudního přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání lze dosáhnout toliko zprostředkovaně, prostřednictvím napadení usnesení státního zástupce, jímž byla zamítnuta podaná stížnost. I tato možnost je ale výrazně omezená a soudního přezkumu lze dosáhnout toliko v řízení před Nejvyšším soudem na základě stížnosti pro porušení zákona. Dosavadní judikatura Nejvyššího soudu v takových případech není zcela jednoznačná a chybí jí pevnější rámec, dle něhož by bylo možno odvozovat konkrétní kritéria přípustnosti. Návrh příslušného výkladového stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu Tpjn. 300/2007 nebyl schválen¹⁸⁹ a další iniciativa v tomto směru vyvinuta nebyla. Nezbyvá tak než dovozovat podmínky přezkumu z jednotlivých rozsudků Nejvyššího soudu.

Prvním modelovým rozhodnutím v obdobném případě je rozhodnutí Nejvyššího soudu 4 Tz 60/2003. Míra porušení práva na obhajobu byla v konkrétním případě výrazná, neboť se jednalo o prokazatelně nezákonné zamítnutí stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, když lhůta pro podání stížnosti byla nesprávně počítána již od doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému a nikoliv od data pozdějšího doručení obhájci ustanovenému v režimu nutné obhajoby tedy v rozporu s § 143 odst. 1 TrŘ. Zde Nejvyšší soud zaujal jednoznačný postoj nevystupovat jako orgán dodatečného přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání neboť: „*Rozhodnutí státního zástupce o této stížnosti (pozn. proti usnesení o zahájení trestního stíhání) totiž nemá pro obviněného konečné a neměnné důsledky, neboť jím není žádným způsobem předjímán výsledek přípravného řízení.*“¹⁹⁰ V tomto případě Nejvyšší soud neinterpretovat usnesení o zahájení trestního stíhání jako rozhodnutí ve věci samé a v důsledku toho stížnost pro porušení zákona dle § 268 odst. 1 písm. a) TrŘ zamítl jako nepřijatelnou s odůvodněním, že k napravení vadného procesního postupu postačuje vrácení věci státnímu zástupci k odstranění závažné procesní vady dle § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ, jenž byl v konkrétním řízení proveden.

Striktně formulovanou doktrínu v následujících letech Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi několikrát prolomil, čímž do značné míry popřel stanovisko plynoucí z právní věty rozsudku 4 Tz 60/2003. Z níže uvedených důvodů Nejvyšší soud interpretoval samotné nezákonné zamítnutí stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání jako nevratný a nenapravitelný krok způsobující vznik nezákonného stavu, jehož

---

¹⁸⁹ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 94

¹⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 60/2003.

následky byly dle mínění Nejvyššího soudu zhojitelné výlučně prostřednictvím mimořádného opravného prostředku, v konkrétním případě stížností pro porušení zákona. Důvod pro zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání v rámci řízení o stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud shledal v nedostatečném vymezení subjektivní stránky trestného činu ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání.¹⁹¹ Další důvodem, pro který Nejvyšší soud v důsledku stížnosti pro porušení zákona přistoupil ke zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání, byl nesprávný výpočet třídní lhůty pro podání stížnosti, v jejímž důsledku byla stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání zamítnuta.¹⁹² Uvedené vady lze co do míry zásahu do práva na obhajobu minimálně přirovnat ke stížnostnímu důvodu uplatněnému ve věci 4 Tz 60/2003, přesto však v konkrétních případech odůvodňovaly zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání.

R. Visinger v této souvislosti hovoří o „materiálním“ posunu způsobeném tlakem judikatury Ústavního soudu. Některá doktrinárně odůvodnitelná zamítnutí stížnosti pro porušení zákona by totiž mohla získat charakter tzv. odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*). S přihlédnutím k procesní ekonomii je racionálnější stížnostem pro porušení zákona v obdobných případech vyhovět.¹⁹³

„Materiální vysvětlení“ neřeší doktrinárně sporný fakt, kdy obdobná rozhodovací praxe reálně narušuje pozici státního zástupce jako pomyslného „pána přípravného řízení“. Uvedený stav je dle mého názoru nežádoucí, neboť přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání v režimu řízení o stížnosti pro porušení zákona se odehrává v režimu ad hoc posouzení Nejvyššího soudu a s poměrně velkým časovým odstupem. Nezákonně zamítnutá stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání by měla být primárně přezkoumána v rámci pravomocí dohledového státního zástupce dle § 12d ZSS, kterýžto postup ale nemá charakter řízení o opravném prostředku a případný podnět obhajoby k přezkumu v režimu § 12d ZSS se odehrává zcela mimo rámec trestního řádu. Lze tedy pochopit trend, kdy se obhajoba snaží domoci přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání prostřednictvím podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona k ministru spravedlnosti. Pokud dozorující státní zástupce případnou vadu usnesení o zahájení trestního stíhání nezaznamená, měl by případný soudní přezkum dle mého názoru

---

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 4 Tz 98/2006, [Výběr NS 4082/2006]

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 44/2010, [Výběr NS 975/2010]

¹⁹³ VISINGER, Radek. Stížnost pro porušení zákona – aktuální praxe a perspektivy. *Trestněprávní revue*. 2010, č. 10. [cit. 1. 4. 2016] Dostupné na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptemrbgpxi4s7geyf643uojptgmjs&groupIndex=8&rowIndex=0>.

následovat za výrazně restriktivně stanovených podmínek, které dosud nebyly vymezeny. Proto bych považoval za žádoucí, aby byla rozhodovací praxe v obdobných případech usměrněna alespoň vydáním výkladového stanoviska.

6.2.2. Přezkum v rámci řízení o ústavní stížnosti

Ve srovnání s judikaturou Nejvyššího soudu lze postoj Ústavního soudu k přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání označit za konstantnější. Ústavní soud ve své judikatuře připouští pravomoc přezkoumávat usnesení o zahájení trestního stíhání za kumulativního naplnění dvou podmínek. Tvrzená nezákonnost usnesení o zahájení trestního stíhání resp. sdělení obvinění musí být: „*spojena se skutečným zásahem do základních práv a svobod, které by nebylo možné odčinit jinak.*“¹⁹⁴ Z této právní věty lze dovodit, že přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání je možný pouze, pokud byl obviněný následným nezákonně vedeným trestním stíháním reálně dotčen na svých základních právech a svobodách garantovaných Listinou základních práv a svobod, např. vzetím do vazby, když tento stav není možné napravit jinými, řádnými opravnými prostředky, jimiž by obviněný disponoval. Přinejmenším je třeba, aby bylo usnesení o zahájení trestního stíhání napadeno stížností. Z hlediska konkrétních procesních situací mohou nastat dvě situace:

- Na základě vadného usnesení o zahájení trestního stíhání resp. sdělení obvinění dle předchozí právní úpravy jsou činěny procesní úkony, které se přímo dotýkají ústavně garantovaných práv obviněného, a stížnost proti vadnému usnesení o zahájení trestního stíhání je přesto zamítnuta. Příkladem nálezu reagujícího na takový excesivní postup je nález N 30/17 SbNU, kdy Ústavní soud konstatoval nezákonnost opatření o sdělení obvinění, jehož výrok vůbec neobsahoval popis subjektivní stránky trestného činu. Přesto bylo na jeho základě vedeno vyšetřování a na obviněného uvalena vazba. Ústavní soud následně z důvodu porušení ústavně garantovaných práv plynoucích z čl. 8 odst. 2 LZPS konstatoval nezákonnost opatření o sdělení obvinění, aniž by ho však zrušil, neboť tento úkol je dle mínění Ústavního soudu primárně vyhrazen příslušným orgánům činným v trestním řízení, které jsou pro účely dalšího řízení vázány právním názorem Ústavního soudu. Přímo uvedeným nálezem

---

¹⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. I. ÚS 651/2000, [U 45/20 SbNU]

Ústavního soudu bylo zrušeno usnesení okresního soudu, jímž bylo rozhodnuto vazbě.¹⁹⁵

- Druhý příklad uvádí M. Fryšták. Jedná se o případy, kdy povaha vad usnesení o zahájení trestního stíhání je natolik výrazná, že samotné usnesení o zahájení trestního stíhání nemůže plnit svou základní, iniciační, funkci a dle mého názoru tak Ústavní soud ve právní větě nálezu U 4/32 SbNU. nepřímou naznačil okolnosti, za nichž by bylo možné usnesení o zahájení trestního stíhání považovat za nicotné. Jde o vady, jež svou povahou představují stav: „*na první pohled zřejmého odepření spravedlnosti (denegatio iustitiae) nalézajícího výrazu v naprosto nedostatečném odůvodnění rozhodnutí, jehož rozhodovací důvody jsou konstruovány obecným a povšechným způsobem.*“¹⁹⁶ Uvedené charakteristice by v konkrétním případě odpovídaly zejména usnesení zjevně šikanozní povahy, případně i kategorie usnesení, jejichž jediným účelem by bylo přerušování běhu promlčecí doby ve smyslu § 34 odst. 4 písm. a) TrZ. V této konkrétní kauze bylo stěžovatelem napadáno údajně nedostatečné vymezení subjektivní a objektivní stránky trestného činu ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání. V dané kauze Ústavní soud nezákonnost předmětného usnesení o zahájení trestního stíhání neshledal a vyjádření uvedené v právní větě nálezu U 4/32 SbNU představuje toliko abstraktní vyjádření podmínek, za nichž Ústavní soud provádí přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání, jenž může výjimečně mít i kasační povahu.

Rozsah přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání prováděný Ústavním soudem má výlučně kasační charakter a Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že ani v případech, kdy k přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání přistoupí, není jeho cílem přezkoumávat materiální předpoklady vedení trestního stíhání.¹⁹⁷ Výjimečný charakter takových případů dokazuje i fakt, že většina ústavních stížností podaných za účelem přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání bývá dle § 43 odst. 2 písm. a) *Zákona o ústavním soudu* odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.¹⁹⁸

---

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. IV. ÚS 582/99, [N 30/17 SbNU]

¹⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03, [U 4/32 SbNU]

¹⁹⁷ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravě řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 92

¹⁹⁸ z recentních např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2012, sp. zn. II. ÚS 410/15, [Výběr ÚS 385/2015] či nález Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 2532/12, [Výběr ÚS 2577/2012]

7. Specifické způsoby zahájení trestního stíhání

7.1. Zahájení trestního stíhání po provedení zkráceného přípravného řízení

Zkrácené přípravné řízení má povahu zvláštní formy přípravného řízení konaného pro trestné činy, jež v prvním stupni projednává okresní soud a za jejichž spáchání trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let a za alternativního naplnění podmínek stanovených v § 179a odst. 1 písm. a) TrŘ nebo v § 179a odst. 1 písm. b) TrŘ):

- *pokud byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté,*
- *v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 postavit před soud.*

Svým charakterem se jedná o zvláštní formu prověřování ve smyslu hlavy deváté trestního řádu, které je vedeno proti konkrétní osobě a ve věci konkrétního, již vymezeného skutku.¹⁹⁹ V jeho rámci se trestní stíhání nezahajuje, neboť probíhá až v řízení před soudem ve formě zjednodušeného řízení před samosoudcem dle § 314b TrŘ. Této konstrukci odpovídá i organizace zkráceného přípravného řízení, neboť dle § 179a odst. 2 TrŘ orgánem vedoucím zkrácené přípravné řízení nejsou orgány vyšetřovací ve smyslu § 161 TrŘ, ale „obecné“ policejní orgány uvedené v §12 odst. 2 TrŘ, případně státní zástupce ve smyslu § 179a odst. 3 TrŘ, ve věci trestných činů spáchaných osobami, jejichž trestné činy dle § 161 odst. 4 a 5 TrŘ státní zástupce obligatorně vyšetřuje.

Určité nejasnosti může budít povaha institutu sdělení podezření dle § 179b odst. 3 TrŘ. Jeho účelem je zpravit osobu, proti níž se zkrácené přípravné řízení vede, o povaze a právním posouzení skutku, jehož spáchání se jí klade za vinu. V komentářové literatuře lze nalézt i závěry hovořící o zahájení trestního stíhání sdělením podezření dle § 179b odst. 3 TrŘ,²⁰⁰ je třeba zdůraznit, že se jedná o stanoviska okrajová, jež nemají širší odezvu. Sdělení podezření dle § 179b odst. 3 TrŘ sice nepochybně odpovídá

---

¹⁹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. K otázce, kdy nastávají účinky zahájení trestního stíhání ve věcech, v nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, a státním zástupcem byl podán návrh na potrestání. *Justiční praxe*. 2002, č. 4, s. 169

²⁰⁰ FENYK, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 101

materiální definici obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP vymezené v kauze *Hozee v. Nizozemí*. Jak jsem již uvedl v kapitole třetí, tento fakt neznamená, že je nutné, aby byl každý úkon odpovídající definici obvinění ve smyslu čl. 6 EÚLP interpretován jako zahájení trestního stíhání ve smyslu trestního řádu. Obvinění představuje mezník toliko jako počátek uplatnění procesních garancí dle čl. 6 odst. 3 EÚLP, kterýžto požadavek český zákonodárce v zásadě naplňuje, neboť po sdělení podezření dle § 179b odst. 3 TrŘ nabývá dle § 179b odst. 2 TrŘ osoba podezřelá obdobných procesních práv jako obviněný. Institut sdělení podezření tak lze chápat jako úkon tzv. favorem defensionis, který zabraňuje situaci, aby byla osoba podezřelá zbavena procesních garancí až do okamžiku zahájení trestního stíhání, které nastává doručením návrhu na potrestání soudu dle § 314b odst. 1 TrŘ.

Procesním úkonem, jímž se zahájení trestního stíhání dle § 314b odst. 1 TrŘ projevuje navenek, je návrh na potrestání, který se však spíše než usnesení dle § 160 TrŘ svou povahou blíží obžalobě, což odpovídá povaze návrhu na potrestání jako úkonu, který iniciuje řízení před soudem. Z hlediska formy se jedná o rozhodnutí sui generis. Obsahově musí návrh na potrestání splňovat dle § 179d odst. 1 TrŘ stejné náležitosti jako obžaloba, výjimku představuje odůvodnění, které návrh na potrestání obsahovat nemusí. Návrh na potrestání musí s odkazem na ustanovení § 177 písm. a) až c) TrŘ obsahovat:

- označení státního zástupce, který návrh na potrestání vyhotovil,
- den a místo jeho sepsání,
- vymezení totožnosti podezřelého prostřednictvím údajů uvedených v § 120 odst. 2 TrŘ, jež jsem již uvedl v kapitole páté,
- vymezení skutku tak, aby nemohl být zaměněn za jiný, jeho právní posouzení a popis skutkových a právních okolností, jež odůvodňují určitou trestní sazbu.

I v případě zahájení trestního stíhání dle § 314b odst. 1 TrŘ je nutno odlišovat nástup účinků zahájení trestního stíhání ve vztahu k trestnímu řízení a ve vztahu k osobě podezřelé, když k zahájení trestního stíhání dochází již okamžikem doručení návrhu na potrestání soudu, avšak jeho účinky mohou být ve vztahu k podezřelému uplatňovány až doručením návrhu na potrestání.²⁰¹ Podpůrně lze stanovisko o nástupu účinků zahájení trestního stíhání vůči podezřelému k okamžiku doručení návrhu na potrestání doložit i

---

²⁰¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s. 7. dopl. a přeprac. vyd. v Praze: C. H. Beck, 2013, s. 3548*

judikaturou. Krajský soud v Českých Budějovicích v publikovaném rozhodnutí R 15/2003 tr. dovedl nástup účinků spočívajících ve sdělení obvinění v případě zahájení trestního stíhání dle § 314b odst. 1 TrŘ až k okamžiku doručení návrhu na potrestání.²⁰² V konkrétním případě se sice jednalo o výklad pojmu sdělení obvinění pouze pro účely § 12 odst. 11 TrŘ, domnívám se však, že pojem sdělení obvinění, jakožto integrální projev účinků zahájení trestního stíhání vůči podezřelému, není nutné interpretovat ve vztahu ke každému procesnímu institutu zvlášť, a tudíž se lze obecně přiklonit ke stanoviskům o okamžiku doručení návrhu na potrestání, jako bodu, od něhož je možné vyvozovat faktické účinky zahájení trestního stíhání dle § 314b odst. 1 TrŘ. Obdobně jako v případě úpravy účinků usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 TrŘ, bych *de lege ferenda* považoval za vhodné, aby byl nástup účinků zahájení trestního stíhání vůči podezřelému k momentu doručení návrhu na potrestání obviněnému uveden přímo v zákoně, čímž se předejde případným excesům rozhodovací praxe.

7.2. Zahájení trestního stíhání v řízení proti uprchlému

Zahájení trestního stíhání proti uprchlému trestní řád upravuje v hlavě dvacáté jako jeden ze zvláštních způsobů trestního řízení. Jako uprchlého definuje trestní řád v § 302 osobu, která se *vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá*. Bližší podmínky zákon nevymezuje a posouzení materiálních podmínek takto nastanuvšího stavu zákonodárce ponechává na judikatuře. Z té lze odvodit přinejmenším základní podmínky k vedení trestního řízení proti osobě uprchlé:

- Svou povahou se jedná o řízení výjimečné, jehož konání je dle publikovaného nálezu Ústavního soudu N 123/6 SbNU. možné: *„jen za zcela výjimečných okolností a po vyčerpání všech prostředků, které právo poskytuje k zajištění toho, aby konkrétní osoba byla postavena před soud.“*²⁰³ Jedná se o řízení svou povahou speciální k řízení v „obecném“ režimu standardního resp. rozšířeného vyšetřování.
- K vedení řízení proti uprchlému musí existovat objektivním stavem věci odůvodnitelný závěr o momentální nedostupnosti osoby obviněného-uprchlého, který tohoto stavu dosáhl v důsledku vlastního dobrovolného jednání. Za dobrovolně

---

²⁰² Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 14 To 49/2002, [R 15/2003 tr.]

²⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 11 1996, sp. zn. IV. ÚS 200/96, [N 123/6 SbNU.]

způsobenou, tak s odkazem na judikaturu nelze považovat např. dobu, po kterou byl obviněný-uprchlý v zahraničí držen ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody.²⁰⁴

V řízení proti osobě uprchlé je s odkazem na § 303 odst. 1 TrŘ možné trestní stíhání zahájit pouze formou usnesení s obsahovými náležitostmi odpovídajícími § 160 TrŘ, když zvláštní pozornost je v případě usnesení o zahájení trestního stíhání osoby uprchlé nutno věnovat vymezení totožnosti stíhané osoby a důvodnosti jejího trestního stíhání. Usnesení není doručováno osobě trestně stíhané, neboť tato není z výše uvedených důvodů k okamžiku zahájení trestního stíhání dostupná. Z tohoto důvodu je dle § 303 odst. 1 TrŘ usnesení o zahájení trestního stíhání doručováno toliko obhájci, kterého si zvolil obviněný-uprchlý sám nebo mu byl zvolen některou z osob disponujících tzv. samostatnými obhajovacími právy uvedenou v § 37 odst. 1 TrŘ. Není-li obhájce zvolen, je třeba obhájce ustanovit *ex officio*, neboť řízení proti uprchlému se dle § 36 odst. 1 písm. c) TrŘ odehrává v režimu nutné obhajoby. Účinky usnesení o zahájení trestního stíhání nastávají okamžikem doručení obhájci.

Doručování opisu usnesení o zahájení trestního stíhání obhájci se pak dle § 63 odst. 3 TrŘ realizuje v tomtéž režimu, v jakém se usnesení o zahájení trestního stíhání doručuje obviněnému. Pro účely obhajoby disponuje dle § 304 TrŘ zvolený či ustanovený obhájce stejnými právy jako obviněný, jak konstatoval Nejvyšší soud v právní větě rozhodnutí R 54/2007 tr. Ani v takovém případě nestojí obhájce v řízení sám jako strana, ale jedná toliko jménem osoby uprchlé, již zastupuje.²⁰⁵

Pokud okolnosti umožňující vést trestní stíhání osoby uprchlé nastanou až po zahájení trestního stíhání, trestní stíhání opakovaně zahajováno není. Státní zástupce tento fakt spolu s uvedením konkrétní dne, k němuž okolnosti umožňující vést trestní stíhání osoby uprchlé nastaly, dle § 303 odst. 2 TrŘ toliko zaznamená do spisu.

7.3. Zahájení trestního stíhání v řízení proti mladistvým

Trestní řízení proti osobám mladistvým probíhá v režimu zákona č. 218/2003 Sb. o *soudnictví ve věcech mládeže* za subsidiárního použití trestního řádu s odkazem na § 1 odst. 3 ZSVM. Ten nestanoví žádný specifický úkon, kterým by trestní stíhání mladistvého bylo zahajováno, a nestanoví ani specifické náležitosti úkonů, jež užívá obecná úprava trestního řádu. Pro účely zahájení trestního stíhání mladistvého se dle § 1 odst. 3 ZSVM subsidiárně užije úprava usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 4 Tz 82/2002, [R 2/2004 tr.]

²⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. 8 Tdo 49/2007, [R 54/2007 tr.]

TrŘ a úprava zahájení trestního stíhání formou doručení návrhu na potrestání soudu po provedení zkráceného přípravného řízení dle § 314b odst. 1 TrŘ. Co do forem trestního stíhání tak mladistvý může být mladistvý po zahájení trestního stíhání stíhán v režimu standardního přípravného řízení, rozšířeného vyšetřování i v režimu trestního stíhání proti osobě uprchlé.

Závěr o stíhání mladistvého v režimu řízení proti uprchlému lze dovodit přímo z textu § 64 odst. 1 ZSVM, přesto byl tento fakt v rámci aplikační praxe zpochybněn, a tak možnost trestního stíhání mladistvého v režimu řízení proti osobě uprchlé postavila najisto judikatura. Nejvyšší soud v rozhodnutí R 54/2007 tr. toto stanovisko jednoznačně potvrdil s odvoláním na dikci § 64 odst. 1 ZSVM a za subsidiárního užití trestního řádu dle § 1 odst. 3 ZSVM, když problematika trestního stíhání proti uprchlému není v rámci ZSVM upravena a jeho vedení vyloučeno.²⁰⁶

Specifikem institutu zahájení trestního stíhání proti mladistvým je tak dle § 60 ZSVM okruh osob a orgánů veřejné moci, které se o zahájení trestního stíhání mladistvého obligatorně vyzumívají. Jsou jimi zákonný zástupce mladistvého, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a příslušný orgán Probační a mediační služby. Z dikce *informovat* pak nauka dovozuje, že k informování postačuje toliko seznámení s popisem skutku a jeho právním posouzením, kterýžto úkon aplikační praxe zpravidla realizuje prostřednictvím zasláním opisu usnesení o zahájení trestního stíhání.²⁰⁷ Informování je třeba realizovat bezodkladně a dozorující státní zástupce je tento požadavek dle čl. 13 *Pokynu obecné povahy Nejvyšší státní zástupkyně o trestním řízení ve věcech mládeže č. 7/2009* obligatorně povinen přezkoumat.

7.4. Zahájení trestního stíhání proti právnické osobě

Trestní řízení proti právnickým osobám vedené podle zákona č. 418/2011 Sb. probíhá dle § 1 odst. 2 ZTOPO za subsidiárního užití trestního řádu. Trestní stíhání proti právnickým osobám bude zahajováno vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 TrŘ nebo v důsledku doručení návrhu na potrestání soudu dle § 314b odst. 1 TrŘ. Právnickou osobu lze po zahájení trestního stíhání stíhat v režimu standardního přípravného řízení, rozšířeného přípravného řízení a po provedení zkráceného přípravného řízení i v řízení před samosoudcem. V trestním řízení proti právnické osobě

²⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. 8 Tdo 49/2007, [R 54/2007 tr.]

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 525

nelze postupovat v režimu trestního stíhání osoby uprchlé, neboť to přirozeně vylučuje její povaha.²⁰⁸ V případech, kdy pro účely trestního řízení není dosažitelná žádná osoba oprávněná za právnickou osobu jednat, mj. z důvodu, že taková osoba uprchla nebo se skrývá, případně, pokud mají všechny takové osoby v téže trestní věci postavení obviněného, poškozeného nebo svědka, je tento nedostatek možno překonat ustanovením opatrovníka právnické osoby dle § 34 odst. 5 ZTOPO.

V reakci na neexistenci kodifikované úpravy správního trestání je v § 28 odst. 1 ZTOPO zakotvena úprava litispendence, kdy zahájení trestního stíhání proti právnické osobě představuje překážku pro vedení řízení o správním deliktu ve věci totožného skutku téže právnické osoby. Výjimku z režimu litispendence dle § 28 odst. 1 ZTOPO představují tzv. nápravná opatření, tj. opatření, jejichž účelem je primárně obnovit právem aprobované vztahy např. formou uložení nucené správy. Ze stejného důvodu, neupravení této problematiky v rámci úpravy správního trestání, pak § 28 odst. 2 ZTOPO pro účely řízení proti právnickým osobám výslovně zakotvuje překážku ne bis in idem pro vztah pravomocně skončeného trestního stíhání a pravomocného rozhodnutí o správním deliktu ve věci téhož skutku téže právnické osoby. V tomto směru, dle mého názoru, výslovná úprava § 28 ZTOPO daleko lépe odpovídá mezinárodním závazkům České republiky, než stávající úprava trestního řádu, kde tato skutečnost musí být dle § 11 odst. 1 písm. j) TrŘ dovozována prostřednictvím judikatury a odkazů na přímou aplikaci čl. 4 odst. 1 protokolu č. 7 k EÚLP.²⁰⁹

Obdobně jako v případě řízení proti mladistvým, je v případě zahájení trestního stíhání právnické osoby rozšířen okruh osob a orgánů veřejné moci, které je policejní povinen vyrozumět. Dle § 30 odst. 1 ZTOPO jsou jimi osoby či orgány veřejné moci, jež *vedou obchodní rejstřík nebo jiný zákonem určený rejstřík, registr nebo evidenci, orgán udělující licenci nebo povolení k činnosti této právnické osobě a orgán odpovědný za dozor nad takovou právnickou osobou*. V konkrétním případě bude takovým orgánem krajský soud vedoucí dle zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících např. spolkový či obchodní rejstřík. Příkladem orgánu vykonávajícího nad činností právnické osoby dozor je např. dohled České národní banky vykonávaný ve vztahu k bankám dle § 25 zákona č. 21/1992 Sb. o bankách. Vyrozumění příslušných orgánů veřejné moci omezuje

---

²⁰⁸ JELÍNEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 177

²⁰⁹ FENYK, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 95 - 96

toliko na informaci o tom, že vůči právnické osobě bylo trestní stíhání zahájeno.²¹⁰ Není třeba vyrozumívat formou zaslání opisu usnesení o zahájení trestního stíhání jako v případě zahájení trestního stíhání mladistvého.

---

²¹⁰ JELÍNEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 189

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřil na analýzu problematiky institutu zahájení trestního stíhání a skupiny neodkladných a neopakovatelných úkonů. V rámci určitého shrnutí se nyní vyjádřím ke zjištěným závěrům.

Je nepochybné, že stávající mnohokrát novelizovaná úprava trestního řízení postupně ztrácí určitou vnitřní koherenci. Jejím důsledkem je nedostatečné provázání jednotlivých procesních institutů a z něj pramenící mezery právní úpravy.

Typickým projevem takové mezery ve stávající právní úpravě trestního řízení je vazba institutu zahájení trestního stíhání na institut neodkladných a neopakovatelných úkonů prováděných v režimu § 158a TrŘ. Tento institut do značné míry prolomuje policejně-operativní charakter stadia prověřování. Snaha zákonodárce o posílení garancí poskytovaných procesním úkonům prováděných v režimu § 158a TrŘ před zahájením trestního stíhání byla nepochybně žádoucím opatřením, idea však nebyla zcela naplněna. Z hlediska zajištění garancí plynoucích z čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP tak jako tak ve své stávající podobě nepostačuje, a proto by bylo vhodné umožnit alespoň aktivnější roli soudce resp. soudce pro přípravné řízení podle slovenského či polského vzoru, jakožto osoby *ex lege* nezávislé a nestranné. Velmi negativně vnímám tendence judikatury, spočívající v ospravedlňování provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů v režimu § 158a TrŘ, jako určitého východiska z důkazní nouze ve stadiu prověřování, neboť jsou tímto postupem zkracována práva obhajoby v následném řízení. Navíc tato praxe vytváří prostor pro eventuelní zásahy Evropského soudu pro lidská práva z titulu podaných stížností.

Z hlediska samotné úpravy institutu zahájení trestního stíhání se domnívám, že stávající úprava zahajování trestního stíhání představuje lety osvědčený model, který sám o sobě není nutno pro účely budoucí rekonstrukce zásadně modifikovat. Drtivou většinu vad usnesení o zahájení trestního stíhání uváděných v judikatuře, typicky nedostatečné vymezení subjektivní stránky trestného činu ve výroku usnesení, lze přičítat zejména nedostatečné metodické průpravě příslušníků policejních orgánů a nikoliv chybám zákonné úpravy. Do budoucna by nebylo od věci metodicky na úrovni příruček či interních pokynů určit základní zásady pro vymezení náležitostí výroku usnesení o zahájení trestního stíhání i návrhu na potrestání a zpracovat je např. dle konceptu založeném na povinném zodpovězení určité série otázek, jak jsem vymezil v kapitole páté. I přes výše uvedené závěry má stávající formalizovaná úprava s ohledem

na mimořádný procesní význam své nepochybné opodstatnění a „experiment“ z let 1993-2001, spočívající v neformálním sdělení obvinění formou pouhého opatření, je možné považovat za pomyslnou slepou uličku s ohledem na nedostatečnou procesní obranu proti takovému úkonu.

Výhradu tak lze mít toliko k nedostatečně vymezenému oddělení účinků zahájení trestního stíhání ve vztahu k řízení a ve vztahu k obviněnému, kterýžto fakt považuji za natolik zásadní, že by měl být vyjádřen přímo v textu zákonné úpravy. Dále považuji za žádoucí zachování institutu stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, jako řádného opravného prostředku. Domnívám se, že pro účely případné rekodifikace nebude vhodné vnášet do trestního řízení další kvaziopravné prostředky jako např. podnět k přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání, jejichž účinnost je s přihlédnutím k předchozím zkušenostem více či méně pochybná. Tím spíše, že snahy o vypuštění institutu stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání z budoucí úpravy trestního procesu nejsou dány snahou řešit stávající negativa komplexně, ale pouze účelovou snahou zjednodušit postup orgánů činných v trestním řízení a zajistit co nejširší procesní využitelnost již provedených vyšetřovacích úkonů. Takový krok považuji za nežádoucí, neboť má potenciál zkrátit možnosti procesní obrany obviněného, aniž by posílení pravomocí orgánů činných v trestním řízení kompenzoval.

Myslím si, že i tato obsahově velmi úzká analýza institutů přípravného řízení ukazuje, že se stávající úprava přípravného řízení trestního v České republice aktuálně nachází na pomyslném rozcestí, kdy se jako nejspokojivější možné řešení stávajícího stavu jeví komplexní rekodifikace. Vady současné úpravy nejsou mnohdy dány obsahovou nedokonalostí jednotlivých institutů přípravného řízení, ale spíše nedostatečnou provázaností jednotlivých, mnohdy ad hoc novelizovaných ustanovení. Důsledkem tohoto stavu je, dle mých zjištění obsažených v této práci, nedostatečné propojení dílčích institutů přípravného řízení, které přirozeně komplikuje jak postup orgánů činných v trestním řízení, tak realizaci práv obhajoby, když vytváří určité právní vakuum, v němž musí jednotlivé procesní subjekty svou činnost realizovat. Ze struktury mnou použitých zdrojů tak plyne, že roli určitého „svorníku“ musí za této situace plnit zejména judikatura, výkladová stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství a v neposlední řadě též nauka.

Seznam použitých zkratk

TrŘ – Trestní řád

TrZ - Trestní zákoník

ZSS – Zákon o státním zastupitelství

EÚLP – Evropská úmluva o lidských právech

LZPS – Listina základních práv a svobod

ZSVM - Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

ZTOPO – Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

ZMJS – Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

TP – Trestný poriadok

StPO – Strafprozessordnung

POP NSZ – Pokyn obecné povahy Nejvyšší státní zástupkyně „o trestním řízení“

ZPPP – závazný pokyn policejního prezidenta „o plnění úkolů v trestním řízení“

Nejvyšší soud – Nejvyšší soud České republiky

Ústavní soud – Ústavní soud České republiky

Seznam použitých pramenů

Komentářová literatura

- BIENKOWSKA, Beata, KRUSZYNSKI, Piotr, KULESZA, Cezary, PISZCEK, Piotr, PAWELEC, Szymon. *WYKŁAD PRAWA KARNEGO PROCESOWEGO*. Vyd. 4. Białystok: Temida2, 2012. 559 s. ISBN 9788389620033.
- FENYK, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 169 s. ISBN 978-80-7357-720-9.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2016. 1273 s. ISBN 978-80-7502-106-9.
- JELÍNEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013. 256 s. ISBN 978-80-87576-43-4.
- KMEC, Jiří., KOSAŘ, David., KRATOCHVÍL, Jan., BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1687 s. ISBN 978-80-7400-365-3.
- VOPÁLKA, Vladimír, Vladimír MIKULE, Věra ŠIMŮNKOVÁ a Miloslav ŠOLÍN. *Soudní řád správní: komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2004. 327 s. ISBN 80-7179-864-9.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. 2007. 968 s. ISBN 978-80-7179-375-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. sv. II. § 157-314s*. 7. vyd., Praha: C.H. Beck 2013. ISBN 978-80-7400-465-0

Učebnice a monografie

- DELMAS-MARTY, Mireille a SPENCER, J. R. *European criminal procedures*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. lxii, 775 s. ISBN 0-521-67848-x.
- EMMERSON, Ben a ASHWORTH, Andrew. *Human rights and criminal justice*. 1st ed. London: Sweet and Maxwell, 2001. 657 s. ISBN 0-421-639-105.

- FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 392 s. ISBN 978-80-210-7416-3.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
- JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří a SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 3. aktualizované a přepracované vydání podle právního stavu k 1. 2. 2015. Praha: Leges, 2015. 571 s. ISBN 978-80-7502-066-6.
- NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 115 s. ISBN 80-210-1524-1.
- REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002. 263 s. ISBN 80-86199-57-6.
- RŮŽEK, Antonín. *Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958. 163 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu)*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005. 158 s. ISBN 80-86199-93-2.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vyd. Praha: Beck, 2005. 745 s. ISBN 80-7179-929-7.
- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ, Jaroslava a NOVOTNÝ, František. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: Beck, 2003, XXVIII. 1443 s. ISBN 80-7179-741-3.
- ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef, FRYŠTÁK, Marek a KALVODOVÁ, Věra. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. 1009 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby: [detailní výklad, praktické pokyny, vzory podání]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2014. 1049 s. ISBN 978-80-7400-457-5.

Odborné články ve sbornících

- NETT, Alexander. *K možnostem přezkumu zahájení trestního stíhání*. In: *Rekodifikace českého trestního práva procesního: sborník příspěvků z mezinárodní konference*

konané dne 21. listopadu 2000 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 199 s. ISBN 80-210-2613-8.

- ŘÍHA, Jiří. *Některé podněty k rekodifikaci trestního práva procesního z pohledu soudce okresního soudu*. In: VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GŘIVNA. *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Eva Rozkotová - IFEC, 2008. 206 s. ISBN 978-80-87146-13-2.
- ŠTIFTT, Peter. *Sudca pre prípravné konanie a jeho pôsobnosť v prípravnom konaní*. In: ZÁHORA, Jozef. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. apríla 2014*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014. 384 s. ISBN 978-80-7502-030-7.

Odborné články v tištěných periodických

- BAXA, Josef. K otázce vyloučení soudce. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 4, s. 124. ISSN 1213-5313.
- FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, roč. 12, č. 5, s. 109-112. ISSN 1213-5313.
- GRUS, Zdeněk. Podhodnocené usnesení o zahájení trestního stíhání a aplikace institutu nutné obhajoby. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 3, č. 11, s. 333-336. ISSN 1213-5313.
- HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 3, s. 65-70. ISSN 1213-5313.
- HRUBAN, Ladislav. K některým otázkám přípravného řízení z pohledu novely českého trestního řádu. *Právní obzor*. 1995, roč. 78, č. 1, s. 45-52. ISSN 0032-6984.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného - bilance a perspektivy. *Kriminalistika*. 1996, roč. 29, č. 4, s. 294-305. ISSN 1210-9150.
- JELÍNEK, Jiří. Obviněný a jeho právo na obhajobu. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 2, s. 42 – 49. ISSN 1210-6348.
- JELÍNEK, Jiří. Reforma trestního procesu: několik poznámek k předložené novele trestního řádu. *Trestní právo*. 2000, roč. 6, č. 4, s. 2-6. ISSN 1211-2860.

- JELÍNEK, Jiří. Postavení poškozeného v trestním řízení - možnosti zdokonalování právní úpravy nejsou vyčerpány. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 2, s. 112-117. ISSN 1210-9150.
- JELÍNEK, Jiří. Novela trestních předpisů 2014. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 1. s. 1-9. ISSN 1210-9150.
- JEŽEK, Vladimír. K problematice usnesení o zahájení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 4, s. 29-33. ISSN 1210-6348.
- MAZÁK, Josef. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 3, s. 70-75. ISSN 1213-5313.
- MUSIL, Jan. Má být omezeno dispoziční právo poškozeného udílet souhlas s trestním stíháním podle § 163 tr. ř.?. *Trestní právo*. 2003, roč. 8, č. 12, s. 9-19. ISSN 1211-2860.
- POLCAR, Miroslav a NESVADBA, Vladimír. Neodkladné a neopakovatelné úkony. *Trestní právo*. 2003, roč. 7, č. 1, s. 9-17. ISSN 1211-2860.
- PETRÁK, Miroslav. Ke stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání. *Trestní právo*. 2012, roč. 16, č. 6, s. 26. ISSN 1211-2860.
- RŮŽEK, Antonín. Novela k trestnímu řádu. *Právník*. 1965, roč. CIV., č. 9, s. 805 – 814.
- RŮŽIČKA, Miroslav. K otázce, kdy nastávají účinky zahájení trestního stíhání ve věcech, v nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, a státním zástupcem byl podán návrh na potrestání. *Justiční praxe*. 2002, roč. 1, č. 4, s. 167-174. ISSN 1211-0825.
- SOLNAŘ, Vladimír. Nová kodifikace trestního práva a úkoly vědy. *Stát a právo*. 1957, č. III., s. 103 – 122.
- STRŽÍŽ, Igor. Kdy nastávají účinky usnesení o zahájení trestního stíhání. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 4, s. 112 – 114. ISSN 1213-5313.
- ŠÁMAL, Pavel. K rozhodování o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 7 TrŘ. *Trestně právní revue*. 2003, roč. 2, č. 3, s. 95 – 96. ISSN 1213-5313.
- ŠTĚPÁN, Jan. Lze výslech podezřelého nahradit formou výslechu svědka? *Právní obzor*. 1967, roč. 50, č. 4, s. 358 – 361.
- ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Domácí násilí z pohledu přípravného řízení trestního. *Státní zastupitelství*. 2011, roč. 9, č. 12, s. 14-21. ISSN 1214 -3758 s.

- VANTUCH, Pavel. K důsledkům zrušení trestního stíhání ve věci. *Bulletin advokacie*. 1995, č. 9, s. 30-39. ISSN 1210-6348.
- VANTUCH, Pavel. K návrhu ministerstva spravedlnosti na vytvoření jednotného modelu vyšetřování v ČR. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 10, s. 19-24. ISSN 1210-6348.
- VISINGER, Radek. Odůvodnění rozhodnutí v trestních věcech. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 12, s. 339 – 345. ISSN 1213-5313.
- VONDRUŠKA, František. K účinkům usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ, ve znění novely účinné od 1. ledna 2002. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1, č. 5 s. 138 – 142. ISSN 1213-5313.
- VONDRUŠKA, František a ZEZULOVÁ, Jana. K otázce zákonnosti usnesení o zahájení trestního stíhání, k jeho vlivu na promlčení trestního stíhání. *Státní zastupitelství*. 2009, roč. 7, č. 12, s. 6. – 13. ISSN 1214-3758.
- ZEMAN, Petr. Dokazování v českém trestním řízení po roce 1990 očima soudců a státních zástupců. *Trestněprávní revue*. 2009, roč. 8, č. 6, s. 178-183. ISSN 1213-5313.

Internetové články

- BRÁZDA, Jan. Je rekognice "in natura" opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie*. 2013. [cit. 13. 2. 2016].
Dostupné na WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/je-rekognice-in-natura-opakovatelnny-nebo-neopakovatelnny-ukon>.
- MALECKÝ, Robert. Nový trestní řád omezí práva obviněných, varuje předseda ČAK Vychopen. 2014. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.ceska-justice.cz/2014/06/novy-trestni-rad-omezi-prava-obvinenych-varuje-predseda-cak-vychopen/>.
- VISINGER, Radek. Stížnost pro porušení zákona – aktuální praxe a perspektivy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 10, s. 312 – 319. [cit. 1. 4. 2016]. Dostupné na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgbpxi4s7geyf643uojptgmjs&groupIndex=8&rowIndex=0>.
- Výzva představitelů Evropské kanceláře Amnesty international. *Open letter to the European Commissioner for Justice Viviane Reding*. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1652_en.htm?locale=en.

- Procesní práva poškozeného a role státního zástupce. 2008. Liga lidských práv. [cit. 29. 3. 2. 2016]. Dostupné na a www: <http://lp.cz/publikace/procesni-prava-poskozeneho-a-role-statniho-zastupce/>.

Použité právní předpisy

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o vyhlášení Evropské Úmluvy o lidských právech
- Zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb. - trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
- Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 61/2000 Sb. o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 280/2009 Sb. - daňový řád), ve znění pozdějších předpisů
- Trestný poriadok - Zákon č. 301/2005 Z. z. ve znění pozdějších předpisů. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupný na WWW: http://www.zbierka.sk/sk/vyhľadavanie?filter_sent=1&filter_predpis_aspi_id=&q=restny+poriadok.

Judikatura

- Rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě ze dne 7. 4. 1966, sp. zn. 7 To 128/66, [R 40/1967 tr]
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne z 21. 6. 1973, sp. zn. 7 Tz 22/7 3, [R 13/1974 tr]
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 20. 6. 1978, sp. zn. 3 Tz 7/78, [R 15/1979 tr]
- Usnesení Městského soudu v Praze z 24. 4. 1991, sp. zn. 6 To 57/91, [R 33/1992 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 1991, sp. zn. 3 Tz 62/91, [R 10/1993 tr.]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 11. 1994, sp. zn. 4 To 782/94, [R 28/1995 tr]
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 11 1996, sp. zn. IV. ÚS 200/96, [N 123/6 SbNU]
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 4. 1998, sp. zn. 1 To 11/98, [R 38/1999 tr.]
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. IV. ÚS 582/99, [N 30/17 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. I. ÚS 651/2000, [U 45/20 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 22. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 418/99, [N 116/19 SbNU]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2001 sp. zn. 11 Tz 129/2001, [R 41/2002 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. 7 Tz 139/2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 8. 2001, sp. zn. 11 Tz 128/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 4 Tz 259/2001, [publikováno v Soudních rozhledech č. 6/2002 s. 219]
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2002, sp. zn. III. ÚS 356/01, [N 12/25 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 346/01, [N 30/25 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01, [N 37/25 SbNU]
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 14 To 49/2002, [R 15/2003 tr.]

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, sp. zn. 9 To 72/02, [R 31/2006 tr.]
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 1 To 29/2002, [R 33/2003 tr.]
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 4. 2002, sp. zn. 5 To 70/2002, [R 37/2003 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 4 Tz 82/2002, [R 2/2004 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 60/2003.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, [N 105/30 SbNU]
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03, [U 4/32 SbNU]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 4 Tz 204/2003.
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 590/03, [U 12/32 SbNU]
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. 3 To 134/2004, [R 15/2005 tr.]
- Nález Ústavního soudu ze dne 04. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 369/05, [U 24/39 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 661/05, [N 40/40 SbNU]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 4 Tz 98/2006, [Výběr NS 4082/2006]
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci králové ze dne 8. 8. 2006, sp. zn. 10 To 230/2006, [R 32/2007 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. 8 Tdo 49/2007, [R 54/2007 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1399/2007, [R 13/2009 tr.]
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2007, sp. zn. 2 To 94/2007 , [publikován v Trestně právní revui č. 6/2008 s. 189]
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1780/07, [N 147/50 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 01.2008, sp. zn. IV. ÚS 2519/07, [N 19/48 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 3206/08, [N 99/53 SbNU]

- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 8 Tdo 98/2012, [R 60/2012 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008, [R 44/2010 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 8. 2009, sp. zn. 4 Tz 46/2009, [R 7/2010 tr.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 44/2010, [Výběr NS 975/2010]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010, [R 10/2012 tr.]
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 2523/10, [N 16/60 SbNU]
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2849/07, [N 20/60 SbNU]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. 7 Tz 5/2012, [R 8/2013 tr.]
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 2532/12, [Výběr ÚS 2577/2012]
- Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 4183/12, [N 131/70 SbNU]
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 10. 2014, sp. zn. 2 To 93/2014, [publikováno v Trestně právní revui č. 1/2015 s. 22]
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2012, sp. zn. II. ÚS 410/15, [Výběr ÚS 385/2015]
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 2852/2014.
- Usnesení Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014 – 57.

Zahraniční judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 3 Tdo 48/2011. [cit. 30. 3. 2016] Dostupné na WWW:
<http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a104-sudca-pre-pripravne-konanie-nie-je-pomocnik-prokuratora-a-policajta>.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Engel a další proti Nizozemsku* ze dne 8. 6. 1976, č. 5100/71. [cit. 30. 3. 2016] Dostupné na WWW:
<http://swarb.co.uk/engel-and-others-v-the-netherlands-1-echr-8-jun-1976-3/>.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Hauschildt proti Dánsku* ze dne 24. 5. 1989. č. 10486/83. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW:
http://www.hrcr.org/safrica/arrested_rights/hauschildt_denmark.html.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Hozee proti Nizozemsku* ze dne 22. 5. 1998, č. 21961/93. [cit. 30. 3. 2016] Dostupné na WWW:
<http://caselaw.echr.globe24h.com/0/0/netherlands/1998/05/22/case-of-hozee-v-the-netherlands-58170-21961-93.shtml>.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 12. 2011 ve věci *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*. č. 26766/05 a č. 22228/06, [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Al%20khawaja%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-108072%22%5D%7D>.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Tseber proti České republice* ze dne 22. 11. 2015. 46203/08, [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW:
[http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142/\\$file/Tseber-rozsudek.pdf?open&](http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142/$file/Tseber-rozsudek.pdf?open&).

Resortní předpisy a interní akty orgánů činných v trestním řízení

- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení
- Pokyn Nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 o trestním řízení
- Pokyn Nejvyšší státní zástupkyně č. 7/2009 o trestním řízení ve věcech mládeže
- Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně. Poř. č. 11/2000. s. 1. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW:

http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2000/stanovisko%2011-2000.pdf.

- Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 16. 5. 2002. Poř. č. 13/2002. s. 1. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova- stanoviska/349>.
- Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 19. 8. 2003. Poř. č. 13/2003. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova- stanoviska/348>.
- Výkladové stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně vydané v Brně dne 14. 6. 2004. Poř. č. 3/2004. [cit. 29. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova- stanoviska/347>.
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce vydané v Brně dne 21. 12. 2011. Poř. č. 5/2011. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/rozhodovaci-a-metodicka-innost-nsz/vykladova- stanoviska/349>.

Koncepční dokumenty a důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 292/1993 Sb. [cit. 29. 1. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=oz5f6mjzhezv6mrzgjpw6rnga>.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 265/2001 Sb. [cit. 29. 1. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mrwgvpw6q>.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 105/2013 Sb, [cit. 13. 2. 2016]. Dostupná na WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mjqgvpw6q>.
- Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním. 2008. [cit. 29. 3. 2016] Dostupné na WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>.

- Východiska a principy nového trestního řádu. 2014. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupná na WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=390&d=347090>.

Resumé

Předmětem této diplomové práce je analýza institutu zahájení trestního stíhání a úkonů přípravného řízení trestního, které s ním souvisejí, zejména skupiny neodkladných a neopakovatelných úkonů. Analýza je vypracována se zdůrazněním problematických pasáží stávající právní úpravy a s přihlédnutím ke koncepčním dokumentům vypracovaným v souvislosti s rekodifikací trestního procesu v České republice. Pro větší přehlednost je diplomová práce systematicky rozdělena do 7 kapitol, které analyzují institut zahájení trestního stíhání z vybraných úhlů pohledu a jako celek vymezují zahájení trestního stíhání, jakožto jeden z nejdůležitějších mezníků trestního řízení.

V úvodní kapitole se zaměřuji na vývoj právní úpravy institutu zahájení trestního stíhání mezi lety 1962 – 2016.

V kapitole druhé je popsán institut neodkladných a neopakovatelných úkonů jako výjimka z obecné procedury dokazování v českém trestním řízení, zejména s ohledem na mezinárodní závazky, jež České republice plynou z účasti v Radě Evropy a s přihlédnutím judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

V kapitole třetí jsou vymezeny obecné charakteristiky institutu zahájení trestního stíhání. Důraz kladu zejména na funkci spočívající ve vymezení skutku a funkci institutu zahájení trestního stíhání jako jednoho z projevů práva na obhajobu.

V kapitole čtvrté je pojednáno o překážkách zahájení trestního stíhání. Samostatně je zpracován institut souhlasu se zahájením trestním stíhání dle § 163 trestního řádu, jako projev oprávnění osoby poškozené disponovat s trestním řízením.

V následující kapitole analyzuji institut zahájení trestního stíhání ve formě usnesení dle § 160 trestního řádu, jako obecný způsob zahájení trestního stíhání. Analyzován je ve vztahu k celkové systematice trestního řízení, jeho náležitostem a účinkům, jež vyvolává.

Kapitola šestá doplňuje kapitolu pátou a zpracovává formy přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání. V jejím rámci jsou zpracovány jak přezkum konaný státním zástupcem, tak přezkum konaný z titulu opravných prostředků.

V kapitole sedmé jsou pak zmíněna specifika zahájení trestního stíhání, týkající se řízení ve věcech určitých skupin obviněných a zkrácené přípravné řízení.

V závěru práce pak shrnuji získané poznatky a překládám zhodnocení platné úpravy institutu zahájení trestního stíhání.

Summary

The initiation of criminal prosecution

The reason for my thesis, is to analyse the procedure of initiation of criminal prosecution and acts of preliminary hearing that are connected to it. The stress will be put on problematic details of current legislation and conceptions created during the procedure of recodification of criminal procedure in the Czech republic. The thesis is divided into seven chapters, which analyse the initiation of criminal prosecution from different points of view and as a result describe the initiation of criminal prosecution as one of the most important proceduralal acts of whole criminal procedure.

The firs chapter is focused on historical development of the initiation of criminal prosecution between years 1962 – 2016, especially its form, organization and systematical position.

Following chapter describes and analyses preceeding of urgent and non reproducible tasks placed in section 158a of criminal code as an exception from usual procedure of collecting pieces of evidence in criminal procedure and its relationship to the initiation of criminal prosecution with using the case-law of the European Court of Human Rights

Chapter three describes general principles of the initiation of criminal prosecution in relation to definition of legal term act which the person is accused of and also as an expression of right of defence charged person.

Chapter four analyses conditions under which is forbidden to initiate criminal prosecution. Individual parts of thist chapter deals with the proceeding of consent of victim in section 163 of criminal code that is supposed to protect victims of crime from secondary victimization and helps them to procect their invidual rights.

Chapter five is focused on usnesení the initiation of criminal prosecution placed in section 160 of criminal code. It is a general way of the initiation of criminal prosecution. It is analysed in connection with its position in czech criminal procedure, its necessary parts and its influencies on criminal procedure.

Chapter six is bounded to chapter five and it deals witht the proceeding of review of the initiation of criminal prosecution that could be done ex officio by prosecutor or from the tittle of legal remedy used by charged person.

Last chapter deals with specific versions of the initiation of criminal prosecution that are quite different from general initiation of criminal prosecution according to section 160 of criminal code, because of specific group of charged person and it also presents initiation of criminal prosecutions in Summary preliminary hearing.

Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce

Klíčová slova

trestní řízení/criminal procedure

zahájení trestního stíhání/ the initiation of criminal prosecution

neodkladné a neopakovatelné úkony/urgent and non reproducible tasks

Název práce v anglickém jazyce

The initiation of criminal prosecution and actions realised before initiation of criminal prosecution.

Seznam příloh

Příloha č. I – Usnesení o zahájení trestního stíhání (obecný koncept)

Příloha č. II – Usnesení o zahájení trestního stíhání pro trestný čin v režimu nutné obhajoby

Příloha č. III – Usnesení o zahájení trestního stíhání pro trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 196 TrZ

Příloha č. I

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
KŘP
ODDĚLENÍ OBECNÉ KRIMINALITY
Č. j. ..../TČ-2016-181171

4. března 2016
Počet stran: 1

USNESENÍ

Podle § 160 odstavec 1 trestního řádu se zahajuje trestní stíhání osoby

osoba, bydliště

obviněný ze zločinu, přečinu ....
kterého se měl dopustit tím, že

(výrok)

Odůvodnění

Odůvodnění ze spisu

Poučení:

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou může obviněný podat do tří dnů od doručení u policejního orgánu, který usnesení vydal. Stížnost nemá odkladný účinek.

Podle § 197 trestního zákoníku trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.

Podle § 242 trestního zákoníku trestní odpovědnost za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 trestního zákoníku zaniká, jestliže pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.

Podle § 36b odst. 1 trestního řádu je-li dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 nebo § 36a odst. 2 písm. b) trestního řádu, může se obviněný obhájce vzdát, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest. Obviněný se může obhájce vzdát i v případě nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. a) trestního řádu. Podle § 36b odst. 2 trestního řádu vzdání se obhájce podle odstavce 1 může obviněný učinit pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede řízení; prohlášení musí být učiněno za přítomnosti obhájce a po předchozí poradě s ním. Podle § 36b odst. 3 trestního řádu prohlášení o vzdání se obhájce může obviněný vzít kdykoliv zpět. Spolu se zpětvzetím prohlášení musí obviněný předložit plnou moc obhájce, kterého si zvolil, nebo požádat o jeho ustanovení; pokud tak neučiní, má se za to, že si obhájce nezvolil a obhájce se mu neprodleně ustanoví. Vzal-li obviněný své prohlášení o vzdání se obhájce zpět, nemůže se obhájce znovu vzdát.

Podle § 36 odstavec ... trestního řádu musíte mít obhájce již v přípravném řízení. Jestliže si obhájce do ..... od převzetí tohoto usnesení nezvolíte sám nebo nebude-li Vám v této době zvolen zákonným zástupcem, popřípadě příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem, partnerem, druhem nebo zúčastněnou osobou, bude Vám obhájce ustanoven (§ 37 a § 38 trestního řádu).

Příloha č. II

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
KŘP
ODDĚLENÍ OBECNÉ KRIMINALITY

Č. j. 85686-16/TČ-2014-181171

USNESENÍ

Podle § 160 odstavec 1 trestního řádu se zahajuje trestní stíhání osoby

Osoba ....., trv. bytem

jako obviněného ze spáchání zločinu

"těžké ublížení na zdraví" podle § 145 odst. 1 trestního zákoníku

kterého se měl dopustit tím, že

v době kolem 21:45 hodin dne 31.08.2014, v kuchyni v prostoru mezi kuchyňskou linkou a jídelním stolem v bytě ....., v úmyslu způsobit újmu na zdraví, napadl zde přítomného .... kterého, na místě se zmocněným kuchyňským nožem, jednou bodl do oblasti břicha,

čímž poškozenému .....,

způsobil mnohočetné bodné poranění kliček tenkého střeva, dvojnásobné bodné poranění dvanáctníku, bodné poranění závěsu střev, bodné poranění tlustého střeva a dvojnásobné probodnutí dolní duté žíly, která si vyžádala operační výkon s hospitalizací na oddělení ARO ....., s dosud nezjištěnou dobou léčení,

O d ů v o d n ě n í

Výše uvedené skutečnosti jsem zjistil ze spisového materiálu SKPV OOK ÚO PČR .... pod č.j.85686/TČ-2014-181171.

Situace na místě činu dne 31.08.2014 je dokumentována příslušnou fotodokumentací, protokolem o ohledání místa činu a náčrtekem.

K situaci na místě činu se vyjádřila ....., která uvedla, že skutečně dne 31.08.2014 došlo v jejím bytě ke zranění jejího přítele....., který utrpěl bodné poranění v oblasti břicha. Ke zranění došlo v kuchyni, ze kterého právě odcházela a ve kterém zůstal přítel.... a její otec ..... Ještě nežli vyšla z kuchyně, opustil kuchyni její otec a za ním jdoucí přítel ..... jí sdělil, že je bodnutý.

Rozsah poranění je doložen lékařskou zprávou, kdy bylo zjištěno, že..... utrpěl mnohočetné bodné poranění kliček tenkého střeva, dvojnásobné bodné poranění dvanáctníku, bodné poranění závěsu střev, bodné poranění tlustého střeva a dvojnásobné probodnutí dolní duté žíly, která si vyžádala operační výkon. Toho času je ve stabilizovaném stavu udržován v umělém spánku na oddělení ARO .....Poranění je charakterizováno jako těžké až smrtelné.

Obviněný ..... byl po spáchání činu zadržen v souladu s ustanovením § 76 odst. 1 trestního řádu, kdy v následném výslechu dle ustanovení § 76 odst. 3 trestního řádu

2. strana
usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160/1 tr. řádu

---

nepopírá tu skutečnost, že byl na místě činu. K věci uvedl, že se..... s dcerou hádali. On jí řekl, aby přestali a jinak do hádky nezasahoval. V té době měl v držení nůž, který vzal na kuchyňské lince a se kterým krájel pizzu a salám. Když šel do lednice pro cibuli, tak se v její blízkosti otáčel a v okamžiku, kdy ..... vyskočil, tak si asi naskočil na něj v ruce držení nůž. Před incidentem vypil během dne jedno desetistupňové pivo. Po incidentu další cca tři desetistupňová piva. V časech 01:56 hod. a 02:01 hod. dne 01.09.2014 byly ..... naměřeny hodnoty 1,39 promile a 1,31 promile alkoholu. Ke svému zdravotnímu stavu uvedl, že trpí úzkostnými stavy a nepamatuje se na události z minulosti.

Vzhledem k výše uvedenému tedy považuji zahájení trestního stíhání, jak je výše uvedeno, za odůvodněné.

Poučení:

Podle § 36 odstavec 3 trestního řádu musíte mít obhájce již v přípravném řízení. Jestliže si obhájce do jedné hodiny od převzetí tohoto usnesení ne zvolíte sám nebo nebude-li Vám v této době zvolen zákonným zástupcem, popřípadě příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem, partnerem, druhem nebo zúčastněnou osobou, bude Vám obhájce ustanoven (§ 37 a § 38 trestního řádu).

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou může obviněný podat do tří dnů od doručení u policejního orgánu, který usnesení vydal. Stížnost nemá odkladný účinek.

por. ....
komisař

Příloha č. III

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
KŘP LIBERECKÉHO KRAJE
Územní odbor
ODDĚLENÍ OBECNÉ KRIMINALITY
Č. j. 83450-33/TČ-2015-181171

.... 30. listopadu 2015
Počet stran: 2

U S N E S E N Í

Podle § 160 odstavec 1 trestního řádu se zahajuje trestní stíhání osoby

osoba .....,
nar. ...., trv. Bytem ....., adresa pro doručování viz. trvalý pobyt
ve věci přečinu Zanedbání povinné výživy podle ust. § 196 odst. 1 tr. zákoníku
kterého se měl dopustit tím, že

v ..... a ani jinde v době v době od července 2014 včetně do srpna 2015 včetně, krom plateb v období únor 2015 - srpen 2015 v celkové výši 22 600,-, si neplnil vyživovací povinnost na syna .... ve výši Kč 1400,- měsíčně a na syna .... ve výši Kč 1100,- měsíčně, splatných vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky...., kdy povinnost platit výživné mu byla určena pravomocným rozsudkem Okresního soudu v .... č.j. ONc 259/2014-16 ze dne 25.11.2014, nabytí právní moci dne 25.11.2014 s tím, že dlužné výživné za dobu od 1.7.2014 do 30.11.2014 ve výši Kč 7000,- pro nezl. ... a Kč 5500,- pro nezl. ... se otec zavazuje splácet v pravidelných měsíčních splátkách po 500,-Kč na každého syna spolu s běžným výživným, počínaje výživným za prosinec 2014, povinný výživné ve stanovené výši neplatil a tak ve shora uvedeném období vznikl dluh na výživném ve výši Kč 8900,- (předpis - řádné výživné 9 x á 2500,-=22500,-+ dlužné výživné 9x á 1000,-= 9000,-, celkem 31500,-, úhrada 22600,-), obviněný .... v uvedeném období byl v zaměstnaneckém poměru a to do 31.3.2015 u zaměstnavatele ..... a dále od 1.4.2015 - dosud u zaměstnavatele .... s měsíčním čistým příjmem cca Kč 9600,-9800,-, po celé období pracovat mohl, pouze měl dočasnou pracovní neschopnost od 20.6.2015-1.7.2015, kdy pobíral nemocenské dávky, dlouhodobě zdravotně omezen nebyl, z vyplacené mzdy uhrazoval částečné náklady na bydlení ve výši cca 1800,-/měsíčně, dále nepravidelně od února 2015 - srpna 2015 vyplatil ..... částku 22600,-, o které uvedl, že se jedná o výživné, sám holduje tabakismu, kdy denně vykouří min. 1 krabičku cigaret, čímž upřednostňuje vlastní zbytné potřeby, na úkor potřeb dětí

O d ů v o d n ě n í

Výše uvedené skutečnosti jsou zadkladovány ve spisovém materiálu vedeného na Policie ČR, OOP ... č.j. 83450/TČ-2015-181116. Trestní spis byl předán na ÚO OOK .... a je dále evidován pod č.j. 83450/TČ-2015-181171.

Oznamovatelka ....., matka oprávněných osob ..... policejnímu orgánu do protokolu uvedla, že výživné povinným nebylo řádně hrazeno v době od července 2014- do srpna 2015, od

září 2015 je výživné povinnému sráženo zaměstnavatelem. V minulosti trestní oznámení nepodávala. Povinnost platit výživné je doložena rodnými listy oprávněných osob.

..... žili jako manželé od 21.6.1997 do 11.2.2015, kdy bylo manželství rozvedeno rozsudkem Okresního soudu ..... č.j. 5C 191/2014-22, nabytí právní moci dne 27.2.2015. Pod č.j. 0Nc 259/2014-16 ze dne 25.11.2014 vydal Okresní soud.... rozsudek na úpravu poměrů mezi manželi, kdy byla uzavřena dohoda mezi manželi s tím, že nezl. děti byly svěřeny do výchovy matce a otec se zavazuje přispívat na jejich výživu od 1.7.2014 na ..... 1400,- a na ....1100,-Kč měsíčně, splatných vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky s tím, že dlužné výživné za dobu od 1.7.2014 do 30.11.2014 ve výši Kč 7000,- pro nezl. ....a a Kč 5500,- pro nezl. ....se otec zavazuje splácet v pravidelných měsíčních splátkách po 500,-Kč pro každého z nezl. spolu s běžným výživným, počínaje prosincem 2014. Oba rozsudky OS ..... jsou součástí trestního spisu. Matka nezletilých dále uvedla, že otec s nimi stále bydlí ve společné domácnosti, kdy ona musí platit příspěvek za družstevní byt ve výši Kč 5000,- měsíčně, otec platí měsíčně 1800,-, což jsou náklady za energie,vodu,internet. Ona je zaměstnána u firmy.....v, kdy její měsíční příjem je cca 15000,- , z něhož uhrazuje náklady v domácnosti. Domácnost nouzí netrpí, životní úroveň je průměrná, avšak peníze na výživné v domácnosti chybí. Současně oznamovatelka uvedla, že povinný jí v období od února 2015 - do začátku září 2015 vyplatil hotově postupně Kč 22600,-, k částce uvedla, že ji nebere jako výživné, neboť si vždy o částku musela říci a domnívá se, že tímto si povinný platil nájem, neboť jím zaplacené inkaso neodpovídá polovině nákladů na bydlení a pokud by bydlel jinde, musel by nájem hradit. Od září 2015 je výživné sráženo povinnému zaměstnavatelem ..... a vyplaceno na její účet, doložena platba za září 2015 - 30.9.2015 3500,-, platba za říjen 2015 připsána na účet 5.11.2015. Platba za listopad 2015 ještě na účet nebyla připsána.

Povinný T..... si je vědom své vyživovací povinnosti, částečně se jí snažil platit, po celé období byl zaměstnán. Pracovní poměr, včetně potvrzené vyplacené mzdy zaměstnavatelem, je založen v listinné podobě v trestním spise. K vyplacené částce Kč 22600,- povinný uvedl, že se jedná o platbu výživného, kterou postupně předal bývalé manželce, kdy se jednalo o peníze, které byly určeny na výživné. Mimo tyto platby ještě on měsíčně platí 1800,- náklady na el. energii, plyn, internet. Jídlo si kupuje sám. V současné době je mu výživné sráženo zaměstnavatelem ....., kde ve firmě vyživovací povinnost nahlásil. S dětmi se vidí téměř každý den, občas jim koupí dárek, pravidelné kapesné jim nedává. Lustrací v evidencích je doloženo, že povinný je bezmajetný, řidič skupiny A,B , dosud netrestán.

Poučení:

Podle § 197 trestního zákoníku trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou může obviněný podat do tří dnů od doručení u policejního orgánu, který usnesení vydal. Stížnost nemá odkladný účinek.

por. ....
komisař